

Cynnwys

Cynnwys	
Rhaglen	2
2 - Cofnodion y cyfarfod diwethaf	6
9 - Datganiad Polisi Tal ar gyfer 2014-15	22
Atodiad A	23
Atodiad B	27
10(i) - Cyllideb 2014-15	31
Atodiadau	38
10(ii) - Strategaeth Ariannol 2014-15 - 2017-18	66
11 - Rheolaeth Trysorlys	74
Atodiad A	76
Atodiad B	93
Atodiadau C a D	94
12 - Calendr Pwyllgorau 2014-15	99
Atodiad 1	100
13 - Absenoldeb Aelod o'r Cyngor	101
14 - Protocol ar y Defnydd o Gyfryngau Cymdeithasol gan Gynghorwyr	102
Atodiad A	103
Atodiad A.1	106
Atodiad A.2	107
Atodiad A.3	119
15 - Ymateb i Rybudd o Gynnig ynghylch diwygiadau i Fudd-dal Tai	137

Adran y Prif Weithredwr
Chief Executive's Department
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod / Meeting

Y CYNGOR
THE COUNCIL

Dyddiad ac Amser / Date and Time

1.00pm, DYDD IAU, 6 MAWRTH, 2014

1.00pm, THURSDAY, 6 MARCH, 2014

Lleoliad / Location

Siambwr Dafydd Orwig
Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon

Pwynt Cyswllt / Contact Point

Eirian Roberts

(01286) 679018

maireirianroberts@gwynedd.gov.uk

(DOSBARTHUYD/DISTRIBUTED 27/02/14)

Harry Thomas
Prif Weithredwr / Chief Executive

www.gwynedd.gov.uk

27 Chwefror / February 2014

Annwyl Gyngorydd,

CYFARFOD O GYNGOR GWYNEDD – 6 MAWRTH 2014

FE'CH GWYSIR TRWY HYN i gyfarfod o **GYNGOR GWYNEDD** a gynhelir am **1.00PM, DYDD IAU** nesaf, **6 MAWRTH 2014 YN SIAMBR DAFYDD ORWIG, SWYDDFA'R CYNGOR, CAERNARFON**, i ystyried y materion a grybwyllir yn y rhaglen a ganlyn.

Dear Councillor,

MEETING OF GWYNEDD COUNCIL – 6 MARCH 2014

YOU ARE HEREBY SUMMONED to attend a meeting of **GWYNEDD COUNCIL** which will be held at **1.00PM** on **THURSDAY** next, **6 MARCH 2014** in **SIAMBR DAFYDD ORWIG, COUNCIL OFFICES, CAERNARFON** to consider the matters mentioned in the following agenda.

Yr eiddoch yn gywir/Yours faithfully,

Prif Weithredwr/Chief Executive

Bydd yr ystafelloedd a ganlyn ar gael i'r grwpiau gwleidyddol yn ystod y bore:-

The following rooms will be available for the political groups during the morning:-

Plaid Cymru - Siambr Dafydd Orwig
Annibynnol/Independent – Siambr Hywel Dda
Llais Gwynedd – Ystafell Gwyrfai
Democratiaid Rhyddfrydol/Liberal Democrats - Ystafell Llyfni
Llafur/Labour – Cefn Siambr Dafydd Orwig/Rear of Siambr Dafydd Orwig

RHAGLEN

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. COFNODION

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod diwethaf y Cyngor a gynhaliwyd ar 5 Rhagfyr, 2013 fel rhai cywir (ynghlwm).

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd.

5. GOHEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Derbyn unrhyw ohebiaeth, gyfathrebiadau neu fusnes arall a ddygir gerbron yn arbennig dan gyfarwyddyd y Cadeirydd.

6. MATERION BRYD

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

7. CWESTIYNAU

Ystyried unrhyw gwestiynau y rhoddwyd rhybudd priodol ohonynt o dan Reol Gweithdrefn 15.

8. CYFLWYNIAD GAN YR AELOD CABINET GWYNEDD IACH

Derbyn cyflwyniad llafar gan yr Aelod Cabinet Gwynedd Iach.

9. DATGANIAD POLISI TÂL AR GYFER 2014/15

Cyflwyno adroddiad y Prif Weithredwr (ynghlwm)

10. MATERION I'W PENDERFYNU GAN Y CYNGOR

CABINET – 18 CHWEFROR 2014

CYLLIDEB 2014/15 A STRATEGAETH ARIANNOL 2014/15 – 2017/18

(i) Cyllideb 2014/15

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Adnoddau (ynghlwm).

(ii) Strategaeth Ariannol 2014/15 – 2017/18

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Adnoddau (ynghlwm).

**11. RHEOLAETH TRYSORLYS – DATGANIAD STRATEGAETH
RHEOLAETH TRYSORLYS, STRATEGAETH DARPARIAETH
LLEIAFSWM REFENIW A STRATEGAETH FUDDSODDIAD
FLYNYDDOL AR GYFER 2014/15**

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Cyllid (ynghlwm).

12. CALENDR PWYLLGORAU 2014/15

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd (ynghlwm).

13. ABSENOLDEB AELOD O'R CYNGOR

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd (ynghlwm).

**14. PROTOCOL AR Y DEFNYDD O GYFRYNGAU CYMDEITHASOL GAN
GYNGHORWYR**

Cyflwyno adroddiad Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a'r Pennaeth Strategol a Gwella (ynghlwm).

15. RHYBUDDION O GYNNIG

Cyflwyno, er gwybodaeth, lythyr gan Dîm Gohebiaeth Gweinidogol yr Adran Gwaith a Phensiynau mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cyngorydd Dilwyn Morgan i'r cyfarfod diwethaf ynghylch diwygiadau i Fudd-dâl Tai (ynghlwm).

Y CYNGOR, 5.12.13

Yn bresennol: Y Cynghorydd Dewi Owen (is-gadeirydd yn cadeirio).

Y Cynghorwyr: Lesley Day, Dyfed Edwards, Elwyn Edwards, Trevor Edwards, Thomas Ellis, Alan Jones Evans, Aled Evans, Jean Forsyth, Gwen Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Sian Gwenllian, Annwen Hughes, Chris Hughes, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Anne Lloyd Jones, Charles W.Jones, Dyfrig Jones, Elin Walker Jones, Eric Merfyn Jones, John Wynn Jones, Llywarch Bowen Jones, Sion Wyn Jones, Eryl Jones-Williams, Beth Lawton, Dilwyn Lloyd, June Marshall, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Christopher O'Neal, Michael Sol Owen, W.Roy Owen, William Tudor Owen, Peter Read, Caerwyn Roberts, Liz Saville Roberts, W.Gareth Roberts, Mair Rowlands, Angela Russell, Mike Stevens, Gareth Thomas, Ioan Thomas, Ann Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gruffydd Williams, Hefin Williams, John Wyn Williams, Owain Williams, R.H.Wyn Williams, Robert J.Wright ac Eurig Wyn.

Hefyd yn bresennol: Harry Thomas (Prif Weithredwr), Morwena Edwards, Iwan Trefor Jones a Dilwyn Williams (Cyfarwyddwyr Corfforaethol), Dilys Phillips (Swyddog Monitro / Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol), Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Geraint George (Pennaeth Strategol a Gwella), Aled Davies (Pennaeth Rheoleiddio), Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol), Nia Elis-Williams (Uwch Reolwr Busnes / Cefnogaeth Weithredol), Iwan Evans (Rheolwr Gwasanaethau Cyfreithiol), Nia Davies (Rheolwr Cynllunio – Polisi) ac Eirian Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Craig ab Iago, Stephen Churchman, Endaf Cooke, Anwen Davies, Edward Dogan, Gwynfor Edwards, Huw Edwards, Gweno Glyn, Simon Glyn, Jason Humphreys, Brian Jones, Linda Wyn Jones, Nigel Pickavance, John Pughe Roberts, Dyfrig Siencyn, Paul Thomas, Gethin Glyn Williams a Mandy Williams-Davies.

Agorwyd y cyfarfod gyda gweddi gan y Cynghorydd Thomas Ellis.

1. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod diwethaf o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 19 Medi, 2013 fel rhai cywir.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

'Roedd yr aelodau wedi derbyn nodyn briffio ymlaen llaw gan y Swyddog Monitro ynglŷn â'r eitemau canlynol:-

Treth Cyngor: Disgresiwn i ganiatáu disgownt (eitem 11 ar y rhaflen)

Eglurwyd bod yr eitem hon yn ymwneud â dau gategori o eiddo, sef:-

- (a) ail-gartrefi (tai gwyliau) sy'n wag ond wedi eu dodrefnu; a
- (b) thai sydd wedi bod yn wag a heb eu dodrefnu ers 6 mis neu fwy.

Cynghorwyd yr aelodau i ddatgan buddiant yn yr eitem a gadael y siambr os oedd ganddynt dŷ yng Ngwynedd sy'n disgyn i'r naill gategori neu'r llall, a'u bod yn talu treth cyngor arno, ac nid treth annomestig.

Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor (eitem 12 ar y rhaglen)

Cynghorwyd unrhyw aelod oedd yn cael ei effeithio gan y cynllun hwn, neu oedd ag aelod agos o'r teulu'n cael ei effeithio, i ddatgan buddiant personol.

'Roedd y Swyddog Monitro o'r farn y byddai'n deg i aelodau ddod i'r casgliad y gallent gymryd rhan yn y drafodaeth oherwydd nad oes gan y Cyngor fawr o ddisgresiwn ynglŷn â'r cynllun a bod penderfyniad diweddar Llywodraeth Cymru yn golygu na fyddai yna effaith ariannol ar unrhyw un.

Serch hynny, pwysleisiodd mai cyfrifoldeb pob aelod oedd penderfynu drosto'i hun os yw'r buddiant yn un fyddai'n ei rwystro rhag cymryd rhan yn y drafodaeth.

- (a) Datganodd y Cynghorydd Sion Jones fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen – Cwestiwn yn ymwneud â Chartrefi Cymunedol Gwynedd - oherwydd ei fod yn denant i'r gymdeithas dai.

'Roedd yr aelod o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a chymerodd ran lawn yn yr eitem.

- (b) Datganodd y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones, Michael Sol Owen a John Wyn Williams fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen – Cwestiwn yn ymwneud â Chartrefi Cymunedol Gwynedd - oherwydd eu bod yn aelodau ar Fwrdd y gymdeithas dai.

'Roedd yr aelodau o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a bu iddynt gymryd rhan lawn yn yr eitem.

- (c) Datganodd y Cynghorydd Angela Russell fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen – Cwestiwn yn ymwneud â Chartrefi Cymunedol Gwynedd – oherwydd bod ei merch yn aelod ar Fwrdd y gymdeithas dai.

'Roedd yr aelod o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a bu iddi gymryd rhan lawn yn yr eitem.

- (ch) Datganodd y Cynghorwyr Thomas Ellis ac Owain Williams fuddiant personol yn eitem 11 ar y rhaglen - Treth Cyngor: Disgresiwn i Ganiatáu Disgownt – oherwydd eu bod yn berchen ar dai gwag.

'Roedd yr aelodau o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a gadawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

- (d) Datganodd y Cynghorydd Aeron M.Jones fuddiant personol yn eitemau 11 a 12 ar y rhaglen – Treth Cyngor: Disgresiwn i Ganiatáu Disgownt a Chynllun Gostyngiadau Treth Cyngor – oherwydd ei fod wedi derbyn cyfnod di-dreth gan y Cyngor.

'Roedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

- (a) Cydymdeimlwyd â'r canlynol:-
Y Cynghorydd R.H.Wyn Williams a'r teulu ar golli ei chwaer yn ddiweddar.

Teulu'r cyn-Gynghorydd T. Islwyn Morris, Penrhyndeudraeth, fu'n Gadeirydd ar yr hen Sir Gwynedd.

Nodwyd hefyd bod y Cyngor yn dymuno cofio am eraill o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar.

Safodd y Cyngor fel arwydd o barch.

(b) Gwellhad Buan

Dymunwyd gwellhad buan i'r Cadeirydd, y Cynghorydd Huw Edwards.

(c) Llongyfarchiadau

- (i) Adroddwyd bod y Gwasanaeth Eiddo wedi ennill gwobr genedlaethol Adeiladu Arbenigrwydd yng Nghymru am ddatblygiad Ysgol yr Hendre, Caernarfon. Enillwyd y categori Gwerth Gorau ar y sail bod y datblygiad wedi cynnig gwerth am arian a hefyd buddiannau economaidd i'r ardal leol. Llwyddwyd i sicrhau bod 83% o'r llafur a ddefnyddiwyd ar y safle wedi dod o Gymru a 71% o'r cyflenwyr wedi eu lleoli o fewn 20 milltir i'r safle.

Yn dilyn y llwyddiant ar lefel Cymru, aethpwyd ymlaen i'r rownd Brydeinig ac unwaith eto bu'r datblygiad yn llwyddiannus gan ragori ar gynlluniau o bob cwr o'r Alban a Lloegr.

- (ii) Adroddwyd bod Cyngor Gwynedd wedi ennill pum gwobr yng Ngwobrau Mawreddog Gofal Cymru 2013.

Eleni, 'roedd y Gwobrau Gofal Cenedlaethol yn dathlu eu 11eg blwyddyn gyda seremoni arbennig yng Nghaerdydd. 'Roedd y Gwobrau Gofal Cymdeithasol yn cydnabod ac yn dathlu ymroddiad gan unigolion gweithgar ym maes gofal cymdeithasol. Llongyfarchwyd Selwyn Lloyd Jones, Gwen Hughes, Ann Lane, Jan Atherton ac Andre a Shan Dyke o'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol.

(ch) Cyffredinol

Atgoffwyd yr aelodau bod angen iddynt lenwi'r holiadur am Raeadr, y bwletin gwybodaeth i aelodau. 'Roedd copi electroneg o'r holiadur ar gael yn y rhifyn diwethaf o Raeadr.

4. **CWESTIYNAU**

Cwestiwn gan y Cynghorydd Sion Jones

"Mae Cynghorwyr Gwynedd, ac yn bwysicach, tenantiaid Cartrefi Cymunedol Gwynedd, yn darganfod rhwystredigaethau hefo gwasanaeth a gweithrediad Cartrefi Cymunedol Gwynedd. Beth mae'r Aelod Cabinet yn ei wneud i sicrhau gwelliannau o fewn cymdeithas dai Cartrefi Cymunedol Gwynedd?"

Ateb gan y Cynghorydd John Wyn Williams, Aelod Cabinet Cynllunio

"Mae natur perthynas y Cyngor gyda Chartrefi Cymunedol Gwynedd wedi ei amlinellu yn y ddogfen drosglwyddo ac mae sawl llwybr yn agored i aelodau allu cyfeirio anawsterau a rhwystredigaethau.

Mae 4 aelod o'r Cyngor yn gwasanaethu ar Fwrdd Cartrefi Cymunedol Gwynedd, ynghyd ag 8 aelod arall, sef 4 annibynnol a 4 o blith y tenantiaid, sydd wedi'u henwebu gan y tenantiaid eu hunain, ac sy'n cael cefnogaeth gan y Ffederasiwn Tenantiaid, ayb. Hefyd, mae hawl gan unrhyw aelod etholedig i gyfeirio neu drafod materion yn uniongyrchol gyda'u cyd-aelodau.

Mae Cartrefi Cymunedol Gwynedd wedi sefydlu llinell ffôn benodedig ar gyfer ymdrin â chwynion gan aelodau etholedig. Mae'r llinell ffôn hon wedi ei sefydlu i amlygu ac i geisio cael datrysiaid i gwynion ac mae modd cael cyswllt uniongyrchol gyda'r Rheolwr Gwasanaethau Cwsmer.

Mae yna hefyd Gyfarfodydd Monitro Chwarterol. Mae'r cynrychiolwyr o'r Cyngor yn cyfarfod yn chwarterol gyda CCG i fonitro cynnydd yn erbyn y 170 o addewidion yn y ddogfen gynnig wreiddiol. 'Rwyf innau'n mynychu'r cyfarfodydd hyn bob 6 mis fel bod yna fewnbwn gwleidyddol. Cyn bob cyfarfod mae gwahoddiad drwy e-bost i aelodau ddwyn sylw at anawsterau a'r problemau maent wedi eu hwynebu. Mae'r materion yma yn cael eu trafod yn y cyfarfod monitro ac ymateb yn cael ei baratoi i'r aelod. Yn arferol bydd rhyw hanner dwsin o faterion yn cael eu hystyried bob chwarter. 'Rydym yn dweud wrth aelodau bod yna fonitro chwarterol yn dod cyn hir ac iddynt roi gwybod am unrhyw broblemau.

Hefyd, mae yna Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor fel rhan o'r cytundeb. Y llynedd, cafodd ei anfon i'r pwyllgor craffu gyda'r bwriad y byddai gan y pwyllgor craffu fwy o amser i drafod a holi a bu'r mater gerbron y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 15 Hydref.

Yn ogystal â'r trefniadau uchod mae gan Gartrefi Cymunedol Gwynedd hefyd drefniadau mewnol o ran ymdrin â chwynion a threfniadau allanol o ran monitro perfformiad."

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Sion Jones

"Fedrwch chi sicrhau bod gwelliannau sylweddol yn cael eu gwneud o ran Cartrefi Cymunedol Gwynedd cyn gynted â phosib'?"

Ateb gan y Cynghorydd John Wyn Williams, Aelod Cabinet Cynllunio

"Mae yna broblemau, wrth gwrs, fel ymhob cymdeithas, o gofio faint o dai sy'n cael eu gwella bob wythnos. Mae yna broblemau, ac mae yna rai problemau na ddylai fod, ond 'rwy'n trafod y problemau a'r ffordd o'u datrys yn rheolaidd gyda Ffrancon Williams, y Prif Weithredwr, fel mae gan bob aelod arall o'r Bwrdd yr hawl i'w wneud, wrth gwrs. Nid ydym yn medru datrys pob un, ond 'rwy'n cymryd hyn o ddifri' a byddaf yn parhau i wneud hynny hyd ddiwedd y broses."

5. CYFLWYNIAD GAN YR AELOD CABINET AMGYLCHEDD

Derbyniwyd cyflwyniad PowerPoint gan y Cynghorydd W.Gareth Roberts, Aelod Cabinet Amgylchedd, ar y meysydd gwaith penodol y mae'n gyfrifol amdanynt, sef Ymgynghoriaeth Gwynedd, Priffyrdd a Bwrdeistrefol a'r Uned Trafnidiaeth a Gofal Stryd yn yr Adran Rheoleiddio.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau neu gynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, amlygwyd y prif faterion a ganlyn:-

- (i) Cyfeiriwyd at ddiffygion yn y rhwydwaith bysus. Atebodd yr Aelod Cabinet y gwneid pob ymdrech i sicrhau'r cysylltiadau, ond petai'r Cyngor yn gwario mwy ar hyn, byddai'n rhaid torri'n rhywle arall. 'Roedd yn cytuno nad oedd pwrpas rhedeg gwasanaethau unffordd, ond ni chredai bod hynny'n digwydd yn gyffredinol. Nododd hefyd fod angen i bobl ddefnyddio'r bysus, neu ni fydd y gwasanaeth ar gael. Unwaith y byddai'r adolygiad bysus wedi'i gwblhau yn Arfon a phopeth ar yr un lefel ar draws y sir, gellid edrych lle mae unrhyw ddiffygion. Ychwanegodd ei fod wedi gofyn i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau edrych ar y matrices fydd yn cael ei ddefnyddio i flaenoriaethu llwybrau bws a gofynnodd i'r aelodau ddod ag enghreifftiau penodol o ddiffygion i'w sylw.

Pwysleisiwyd yr angen i gymryd twristiaeth i ystyriaeth wrth gynllunio'r matrices gan fod rhai bysus yn llawn yn yr haf, ond yn wag yn y gaeaf. Atebodd yr Aelod Cabinet mai dyna oedd bwriad y matrices.

Mynegwyd pryder y byddai'r holl doriadau i drafndiaeth gyhoeddus yn ynysu'r mwyaf bregus o fewn cymdeithas a phwysleisiwyd bod dyletswydd ar y Cyngor i sicrhau bod y bobl hynny yn gallu cyrraedd y gwasanaethau. Mewn ymateb, cyfeiriodd yr Aelod Cabinet at rai cynlluniau cludiant cymunedol oedd yn weithredol yn y sir eisoes, megis 'O Ddrws i Ddrws', ynghyd â chynlluniau i gyfuno gwasanaethau bysus ysgol a chyhoeddus, gan nodi y bydd angen rhagor o gynlluniau o'r fath yn y dyfodol.

Nodwyd y dylai unrhyw fsysus mini sy'n cael eu defnyddio i bwrpas cludiant cymunedol fod â llawr isel er mwyn hwyluso mynediad iddynt.

- (ii) Nodwyd, er bod y Cyngor hwn wedi cyrraedd y targed ailgylchu, bod cynghorau eraill cyfagos yn perfformio ychydig yn well, a holwyd a oedd yna gynllun i edrych ar beth mae'r cynghorau hynny'n ei wneud a'r gwersi i'w dysgu o hynny? Atebodd yr Aelod Cabinet fod perfformiad y Cyngor hwn erbyn Mawrth eleni yn 51.52%, o gymharu â'r targed o 52%. Nododd fod y bobl sy'n ailgylchu yn gwneud hynny'n arbennig o dda, ond bod eraill yn anwybyddu'r peth yn ei gyfanrwydd, ac 'roedd hynny'n hynod siomedig. 'Roedd y Cyngor wedi gwarantu 7,500 o dunelli o fwyd i GwryAD bob blwyddyn, ac yn talu am hynny o fwyd, ond 4,500 tunnell yn unig oedd yn cael ei gasglu ar y funud, gyda 25% o'r holl fwyd yn dal i fynd i'r biniau gwyrdd. Golygai hynny bod y Cyngor yn talu i GwryAD am y 3,000 tunnell arall yn ogystal â thalu iddo fynd i dirlenwi, ac wrth i'r targedau ailgylchu gynyddu, 'roedd lwfans tirlenwi'r Cyngor yn gostwng. Gan hynny, byddai'n rhaid ystyried mesurau newydd i orfodi pobl i ailgylchu ac efallai y byddai yna ddirwyo ar ddiwedd y dydd.
- (iii) Mynegwyd pryder ynglŷn â'r bwriad i symud i drefn o gasglu'r biniau gwyrdd bob tair wythnos a holwyd beth oedd o'i le gyda'r hen drefn o wagio'r biniau'n wythnosol. Nodwyd hefyd bod trefniadau casglu'r amrywiol finiau / bocsys yn hynod gymhleth bellach.
- (iv) Holwyd sut y gellid cyfiawnhau gwario £237,000 ar doiledau ym Morfa Bychan tra bo toiledau eraill ar draws y sir mewn cyflwr gwael. Mewn ymateb, eglurodd yr Aelod Cabinet fod y cynllun hwn wedi ei gyllido drwy arian grant a bod y swyddogion wedi bod yn hynod ddyfeisgar yn sicrhau'r grant yma. Nododd ymhellach, er bod nifer toiledau'r Cyngor wedi gostwng o 94 yn 2008 i 78 erbyn hyn, y sefydlwyd 36 o doiledau cymunedol ar draws y sir o ganlyniad i dderbyn grant gan y Llywodraeth i dalu i fusnesau agor eu toiledau i'r cyhoedd.

Nodwyd y derbynnid bod arian yn brin, ond nid oedd rhai o'r toiledau angen llawer mwy na chot ffres o baent. Nodwyd hefyd y dylai'r toiledau fod yn agored drwy gydol y flwyddyn. Mewn ymateb, eglurodd yr Aelod Cabinet fod yna lawer o gostau ynghlwm â chadw toiledau'n agored a'r nod oedd ceisio cadw'r rhai sydd â'r mwyaf o ddefnydd ohonynt yn agored y mwyaf o'r amser.

Nodwyd bod Gwynedd yn dibynnu'n helaeth ar dwristiaeth, ond nad oedd yn darparu toiledau addas ar gyfer ymwelwyr â'r ardal. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet fod gan Wynedd fwy o ddarpariaeth toiledau na bron i bob un sir arall. Ychwanegodd y Cadeirydd y dylid llongyfarch y cynghorau plwyf am gymryd toiledau drosodd a'u rhedeg.

- (v) Holwyd beth oedd wedi digwydd i'r £80,000 a glustnodwyd ar gyfer biniau baw cŵn. Mewn ymateb, eglurodd yr Aelod Cabinet fod y wardeiniaid yn targedu gwahanol ardaloedd, ond bod hon yn dasg i'r gymuned gyfan, ac nid i Gyngor Gwynedd yn unig. Nododd hefyd nad diffyg biniau oedd y broblem, eithr agwedd rhai pobl ac 'roedd yn amhosib' cael digon o swyddogion i fynd ar ôl y lleiafrif yma.

Cytunwyd y byddai'r aelodau'n derbyn copi electronig / papur o gyflwyniad yr Aelod Cabinet.

Diolchwyd i'r Aelod Cabinet Amgylchedd am ei gyflwyniad.

6. STRATEGAETH ARIANNOL 2014/15 – 2017/18

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Adnoddau adroddiad yn nodi'r sefyllfa o ran y gostyngiad grant sylweddol fydd yn taro'r Cyngor yn 2014/15 ac yn argymhell i'r Cyngor gymeradwyo strategaeth lefel uchel ar gyfer dygymod â'r darlun ariannol newydd sy'n ei wynebu.

Rhoddydwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau neu gynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, amlygwyd y prif faterion a ganlyn:-

- (i) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â dibynadwyedd y ffigurau ar derfyn y rhagolygon ariannol yn y tabl ym mharagraff 3 o'r adroddiad, atebodd Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol fod y ffigurau yn ddibynadwy, i'r graddau bod gallu proffesiynol staff yr Adran Gyllid a'i allu proffesiynol yntau yn caniatáu hynny. Atgoffodd yr aelodau fod y Cyngor wedi mabwysiadu'r tabl hwn ym mis Chwefror, a chredid bryd hynny, ar sail gwybodaeth gadarn oedd ar gael ar y pryd, y byddai grant y Llywodraeth i'r Cyngor £500,000 yn ychwanegol yn 2014/15. Fodd bynnag, wyth mis yn ddiweddarach, 'roedd y grant yn gostwng cyfwerth ag £8.3m. 'Roedd hynny'n dangos bod y sefyllfa'n gallu newid yn sylweddol a byddai'r strategaeth 4 blynedd nesaf, fyddai'n cael ei chyflwyno i'r Cyngor ym mis Mawrth, yn dra gwahanol i hyn ac yn dra gwaeth, nid yn unig oherwydd y byddai'r grant gymaint yn is nag a dybid ym mis Chwefror, ond hefyd oherwydd bod yna dybiaethau yma ynglŷn â chodiadau cyflogau. 'Roedd y swyddogion yn gwneud eu gorau i amgyffred o brofiad y gorfennol beth sy'n debygol o ddigwydd yn y dyfodol, ond ni ellid byth gael sicrwydd o 100% gan fod yna ffactorau sydd y tu allan i reolaeth y Cyngor.
- (ii) Gofynnwyd a oedd yna fwriad i ddefnyddio balansau a reserfau ar gyfer 2014/15, ac os felly, beth fyddai'r ganran? Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Adnoddau fod lleihau gwariant ar y raddfa a ragwelir yn golygu lleihau'r gweithlu. Golygai hynny ddiswyddo a thaliadau diswyddo, ac i ariannu hynny, byddai'n rhaid defnyddio balansau neu gyflwyno rhagor o doriadau. Gan nad oedd yr ail opsiwn yn gwneud

synnwyr economaidd, 'roedd yn hanfodol cael digon o falansau i gario'r Cyngor drwodd, ac felly ni ddylid defnyddio gormod arnynt. Ychwanegodd mai'r bwriad oedd defnyddio £1.5m o'r balansau petai raid, ond rhybuddiodd nad oedd defnyddio balansau yn gwneud dim ond osgoi gorfod gwneud penderfyniad anodd am flwyddyn.

Mewn ymateb i ymholiad pellach, eglurodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol fod £1.5m yn tynnu at 20% o'r balansau.

Gofynnwyd a oedd 20% ychydig yn isel, o ystyried y lleihad yn y setliad? Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol mai ei farn broffesiynol ef a'r Pennaeth Cyllid oedd bod y Cyngor yn wynebu siwrne dymhestlog, a phe defnyddid gormod o'r balansau, ni fyddai yna arian ar gael i dalu'r taliadau diswyddo y bydd yn rhaid eu talu. Gan hynny, 'roedd yn argymhell yn gryf na ddylid mynd yn rhy bell oddi wrth yr £1.5m neu byddai'n rhaid torri mwy ar y gwasanaethau, a thra bo'r balansau ar gael, gellid defnyddio hynny er mwyn gwarchod gwasanaethau yn y pen draw.

Nodwyd ei bod yn amser caled ar drigolion Gwynedd hefyd, ac ym mis Mawrth byddai'r Cyngor yn wynebu codi'r Dreth Cyngor eto, yn hytrach na defnyddio balansau.

Nododd yr Arweinydd fod cynghorau yn chwilio am arbedion ar fyrder ymhob twll a chornel, ond 'roedd y Cyngor hwn wedi osgoi hynny drwy gynllunio gofalus o flwyddyn i flwyddyn, gan gymryd agwedd hir dymor. 'Roedd hyn yn rhoi Gwynedd mewn gwell sefyllfa i reoli lefel ei Dreth Cyngor. O ran lefelau balansau, 'roedd y Cyngor hwn yn dilyn cyngor ac arweiniad Swyddfa Archwilio Cymru ac 'roedd y Gweinidog Llywodraeth Leol a Busnes y Llywodraeth wedi datgan ei bod yn fodlon gyda lefelau balansau a strategaeth ariannol Cyngor Gwynedd.

PENDERFYNWYD

- (a) **Llunio rhaglen newydd o arbedion ar gyfer y cyfnod 4 blynedd i ddod sydd yn seiliedig ar gael yr ardrawiad lleiaf posibl ar ganlyniadau i bobl Gwynedd i'w gweithredu o ddiwedd 2014/15 ymlaen.**
- (b) **Er mwyn prynu'r amser angenrheidiol i lunio rhaglen o arbedion ystyrllon a synhwyrol, y dylid defnyddio gweddill y rhaglen arbedion bresennol ynghyd â chyfres o gamau eraill, gan gynnwys defnyddio elfen o falansau (dyweder tua £1.5m) i greu cyllideb gytbwys yn 2014/15.**

7. CYNLLUN STRATEGOL DIWYGIEDIG

Cyflwynodd yr Arweinydd ei adroddiad yn cynnig awgrymiadau penodol ynglŷn â diwygio cynnwys y Cynllun Strategol ar gyfer y gweddill o 2013-14 yng ngoleuni'r heriau newydd sy'n wynebu'r Cyngor. Gan gyfeirio at yr awgrym i ddileu blaenoriaeth AMG 3 – Ymateb i Fygythiadau Newid Hinsawdd, a'r 3 prosiect cysylltiedig, nododd fod llawer o aelodau wedi datgan eu pryder y gallai hynny greu canfyddiad nad yw'r maes hwn yn ystyriaeth lefel uchel gan y Cyngor, ac o'r herwydd 'roedd yn argymhell na ddylid dileu'r flaenoriaeth yma o'r Cynllun Strategol.

Ymddiheurodd nad oedd y Cabinet wedi gofyn am farn yr holl aelodau cyn llunio'r cynigion terfynol a chadarnhaodd y byddai hynny'n rhan o'r broses y flwyddyn nesaf.

PENDERFYNWYD cytuno i'r awgrymiadau isod ynglŷn â diwygio cynnwys y Cynllun Strategol ar gyfer 2013/14 a mabwysiadu'r fersiwn diwygiedig o'r Cynllun Strategol.

Blaenoriaeth	GOF3 - AMDDIFFYN PLANT AC OEDOLION
Newid	Dileu'r cynnig cyflawni: <i>Byddwn hefyd yn datblygu cynigion er mwyn sefydlu natur sefyllfa Amddiffyn Oedolion yng Ngwynedd trwy gynnal adolygiad.</i>
Rheswm Dros y Newid	Oherwydd y sefyllfa gyllidol heriol ni ddaeth y prosiect yma i'r categori uchel yn rhestr yr ail-flaenoriaethu nodwyd gan y Cabinet. Bydd y Panel Strategol Diogelu Plant ac Oedolion yn cymryd trosolwg o waith amddiffyn oedolion o fewn y Sir.

Blaenoriaeth	ECON1 - CRYFHAU GWYTNWCH BUSNESAU A CHADW'R BUDD YN LLEOL
Newid	Dileu y 'Prosiect Tyfu Busnesau Cynhenid' a'r Mesuryddion cysylltiedig.
Rheswm Dros y Newid	Oherwydd y sefyllfa gyllidol heriol ni ddaeth y prosiect yma i'r categori uchel yn rhestr yr ail-flaenoriaethu nodwyd gan y Cabinet. Mae gwaith 2013/14 yn agos at ei gwblhau ac at gyflawni'r addewidion nodir yn y Cynllun Strategol ar gyfer y flwyddyn, ond nid oes adnoddau na chapasiti digonol i'r prosiect barhau yn 2014-17.

Blaenoriaeth	ECON1 - CRYFHAU GWYTNWCH BUSNESAU A CHADW'R BUDD YN LLEOL
Newid	Dileu'r gwaith datblygu cynigion ar gyfer canol trefi a'r maes olyniaeth busnes.
Rheswm Dros y Newid	Nid yw'r sefyllfa gyllidol yn caniatáu ymestyn adnoddau i ddatblygu'r gweithgareddau yma. Bydd gwaith i ddatblygu cynigion ar gyfer cefnogi busnesau traddodiadol y sir trwy gyfnod anodd yn parhau i ddigwydd trwy sylw i e. fusnes ac e. fasnachu, Cerdyn Prynu Lleol Gwynedd a Phrosiect Yma Mae Pethau yn Digwydd.

Blaenoriaeth	AMG1 - HYBU CYFLENWAD ADDAS O DAI AR GYFER POBL LEOL
Newid	Newid uchelgais y 'Prosiect Tai Gwag Nôl i Ddefnydd' o safbwynt y nifer o unedau tai gwag a ddaw nôl i ddefnydd yn ystod 2013-14 o 95 i 54. Yn ogystal, mae cymal wedi ei ychwanegu i nodi y bydd arian wedi ei neilltuo i ddod â 10 o unedau tai gwag ychwanegol yn ôl i ddefnydd yn ystod y Chwarter 1af o 2014-15.
Rheswm Dros y Newid	Mae'r uchelgais wedi ei addasu i adlewyrchu lefel yr adnoddau sydd wedi eu neilltuo i'r prosiect. Mae'r cymal ychwanegol wedi ei gynnwys gan y bydd gwaith paratoadol yn digwydd yn y misoedd nesaf ond na fydd modd

	dod a'r unedau hyn yn ôl i ddefnydd yn ystod 13/14 oherwydd bod amodau'r grant yn caniatáu hyd at 6 mis i berchnogion y tai wneud gwelliannau a thelir y grant ar gwblhau'r gwaith.
--	---

Blaenoriaeth	CC2 - LLEIHOU EFFAITH TLODI AC AMDDIFADEDD
Newid	<i>Dileu Canlyniad: Mwy o unigolion a chymunedau bregus yn derbyn cefnogaeth briodol i symud ymlaen.</i> <i>Dileu Gweithgaredd: Gosod y sail ar gyfer sefydlu trefn gydlynus i ddarparu cefnogaeth i unigolion a chymunedau bregus, ynghyd â chynlluniau cymdeithasol priodol i gynorthwyo pobl i gael dau ben llinyn ynghyd.</i>
Rheswm Dros y Newid	Mae lleihau effaith tloidi ac amddifadedd yn parhau'n flaenoriaeth. Ond, mae angen rhoi mwy o bwyslais eleni ar ymateb i'r agenda diwygio lles oherwydd effaith uniongyrchol y newidiadau hyn ar rai o drigolion y Sir.

Blaenoriaeth	CC4 - HYBU BALCHDER A CHYFRIFOLDEB CYMUNEDOL
Newid	<i>Dileu'r cynnig cyflawni: Cynnal peilot balchder cymunedol mewn ardaloedd er mwyn dysgu beth sydd yn gweithio.</i>
Rheswm Dros y Newid	Mae'r Panel Cyflawni wedi penderfynu y dylid dileu'r prosiect gan fod pwyslais y prosiect bellach ar ganfod dulliau o leihau galw a dibyniaeth y cyhoedd ar wasanaethau'r Cyngor drwy hyrwyddo gweithgareddau cymunedol yn hytrach na'r elfen amgylcheddol o'r peilot balchder cymunedol.

Nododd y Cynghorydd Eryl Jones-Williams iddo atal ei bleidlais gan na allai gefnogi'r cynnig hyd oni fo'n hysbys iddo beth yw cynlluniau Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr parthed yr arian maent wedi ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cynorthwyo'r Cyngor gyda gofal cartref. Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd ei fod yn siŵr y byddai'r Aelod Cabinet yn codi'r mater gyda'r Bwrdd Iechyd.

8. TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Adnoddau adroddiad yn gofyn am gadarnhad ffurfiol am 2014/15 ac wedi hynny o'r penderfyniadau blaenorol i beidio caniatáu disgownt i ail gartrefi a pheidio caniatáu disgownt ar eiddo gwag.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau neu gynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, amlygwyd y prif faterion a ganlyn:-

- (i) Holwyd faint o ail-gartrefi sydd yng Ngwynedd, a mewn faint o ail-gartrefi mae un o bâr priod yn honni eu bod yn meddiannu'n barhaus fel person sengl? Addawodd y Pennaeth Cyllid i drafod gyda'r aelod.

- (ii) Nodwyd mai'r broblem oedd bod pobl yn prynu tai, eu cofrestru fel busnes ac felly'n talu dim Treth Cyngor. Atebodd yr Aelod Cabinet Adnoddau ei fod yn llawn sylweddoli'r broblem a bod rhan 4.5 a 4.6 o'r adroddiad yn cyfeirio at y pwysau gwleidyddol sy'n cael ei roi ar y Llywodraeth i reoli / rhwystro trosglwyddiad ail gartrefi i dai gwyliau masnachol.

Nodwyd bod yna bobl yn gosod tai o'r fath am gyfnodau byr ac yn byw ynddynt eu hunain yn ddi-dreth am weddill y flwyddyn ac awgrymwyd sefydlu grŵp i edrych ar hyn mewn manylder. Mewn ymateb, nododd y Prif Weithredwr fod y Pwyllgor Craffu Corfforaethol eisoes wedi rhaglennu i graffu'r maes yma.

- (iii) Nodwyd bod yr hyn sydd yn yr adroddiad yn iawn, ond beth sy'n peri pryder yw'r hyn sydd ddim yno, nid yn unig yn y maes yma, ond mewn meysydd eraill o waith y Cyngor. Cyfeiriwyd at y penderfyniadau diweddaraf ynglŷn â gwersylloedd carafanau, e.e. i ganiatáu i bobl fyw ynddynt drwy gydol y flwyddyn, a mynegwyd pryder bod hyn yn creu pentrefi o Saeson yng nghefn gwlad. 'Roedd canlyniadau'r Cyfrifiad wedi'u cyhoeddi eleni, ond nid oedd yn ymddangos bod unrhyw beth yn digwydd. Mynegwyd cefnogaeth i'r argymhelliad yn yr adroddiad, ond cam bychan oedd hyn, ac 'roedd angen bod yn ymwybodol o'r darlun yn ei gyfanrwydd.

Nodwyd bod nifer helaeth o'r aelodau yn bryderus ynglŷn â materion cynllunio ac awgrymwyd y dylent ddod ynghyd fel grŵp trawsbleidiol neu weithdy i drafod y mater.

- (iv) Mynegwyd pryder ynglŷn â pha fath o neges y byddai codi 'premiwm' ar ail-gartrefi yn ei roi i ymwelwyr ac awgrymwyd y byddai gweithredu polisi o'r fath yn gwneud mwy o ddrwg nag o les. Awgrymwyd hefyd y gallai polisi o'r fath gosbi'r bobl anghywir, gan gynnwys rhai pobl leol, e.e. rhywun sy'n rhentu tŷ tra'n adnewyddu tŷ gwag ar gyfer symud i mewn iddo.

I'r gwrthwyneb, awgrymwyd, os gall person fforddio dau dŷ, yna gall fforddio talu dwy Dreth Cyngor hefyd.

PENDERFYNWYD

- (a) **Bod Cyngor Gwynedd ar gyfer 2014/15 yn caniatáu DIM disgownt dan Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 i'r ddau ddsbarth o ail gartrefi (dosbarthiadau A a B) sydd wedi'u diffinio yn Rheoliadau Treth Cyngor (Dosbarth o Eiddo Penodedig) (Cymru) 1998.**
- (b) **Bod Cyngor Gwynedd ar gyfer 2014/15 yn caniatáu DIM disgownt yng nghyswllt tai gwag (dosbarth C).**

9. CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH CYNGOR 2014/15

Yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Atal Tlodi, cyflwynodd yr Aelod Cabinet Adnoddau adroddiad yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu Cynllun Lleol ar gyfer darparu cymorth tuag at dalu'r Dreth Cyngor o Ebrill 2014 ymlaen.

Ymhellach i gynnwys yr adroddiad, eglurodd y Pennaeth Cyllid y derbyniwyd llythyr gan Lywodraeth Cymru ar 3 Rhagfyr yn datgan y bydd y rheoliadau a gymeradwywyd gan y Cynulliad ar 26 Tachwedd yn cael eu diweddarau, o ran ffigurau, gan reoliadau fydd yn cael eu trafod yn y Cynulliad ar 28 Ionawr, 2014. Gan fod rhaid mabwysiadu'r cynllun lleol erbyn 31 Ionawr, byddai'n anodd iawn i'r Cyngor weld y ffigurau terfynol cyn dod i benderfyniad ar y mater, ac er bod yna lefel o risg ynghlwm â hyn, 'roedd sylwedd y

cynllun yr un fath â llynedd ar sail y rheoliadau a fabwysiadwyd ar 26 Tachwedd, i'w diweddarau eto gan y rheoliadau fydd yn dilyn yn Ionawr. Gobeithid, gan hynny, fod cyflwyno'r mater i'r cyfarfod hwn yn arbed galw cyfarfod arbennig o'r Cyngor ym mis Ionawr.

PENDERFYNWYD

- (a) **Nodi 'Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Cyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013' ar gyfer 2014/15.**
- (b) **Yn ddarostyngedig i ganlyniad yr ymgynghoriad cyfredol, i fabwysiadu'r darpariaethau o fewn y Rheoliadau uchod ynglŷn â'i Gynllun am y flwyddyn ariannol 2014/15 fel cynllun lleol y Cyngor wedi 01/04/2014, gyda'r amodau canlynol ynghylch yr elfennau disgresiwn yn gyson gyda threfn 2013/14.**
- (c) **Gweithredu diystyrwch o 100% ar bensiynau anabledd rhyfel a phensiynau gweddwon rhyfel ar gyfer pensiynwyr a hawl wyr oed gweithio fel ei gilydd.**
- (ch) **Peidio cynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bensiynwyr a hawl wyr oed gwaith o'r pedair wythnos safonol sydd yn y Cynllun Rhagnodedig.**
- (d) **Peidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio i bensiynwyr a hawl wyr oed gwaith o'r tri mis safonol sydd wedi'i nodi ar hyn o bryd yn y Cynllun Rhagnodedig.**
- (dd) **Lle'n briodol, bod y Cyngor yn dirprwyo'r grym i'r Pennaeth Cyllid, mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet dros Atal Tlodi, i wneud mân addasiadau i'r cynllun yn dilyn yr ymgynghoriad a rheoliadau Ionawr 2014 yn diweddarau'r ffigurau, ar yr amod na fydd yn newid sylwedd y cynllun.**

10. CYNLLUN DATBLYGU LLEOL AR Y CYD – AMSERLEN DDIWYGIEDIG YN Y CYTUNDEB CYFLAWNI

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cynllunio adroddiad yn amlinellu'r amserlen adolygedig ar gyfer Cytundeb Cyflawni'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, er mwyn cael cymeradwyaeth y Cyngor cyn ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau neu gynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, amlygwyd y prif faterion a ganlyn:-

- (i) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â pha ddylanwad sydd gan gynghorwyr o fewn y cynllun, cyfeiriodd yr Aelod Cabinet at y gyfres o seminarau a drefnwyd ar gyfer aelodau gan egluro fod mewnbwn y cynghorwyr i'r seminarau hynny yn cael ei gyfeirio ymlaen i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd, oedd â chynrychiolaeth o bob grŵp gwleidyddol. Pwysleisiodd hefyd nad y Cabinet fydd yn penderfynu ar gynnwys y Cynllun terfynol, ond y Cyngor llawn, gan mai i hwnnw y bydd y Cynllun ôl-Ymchwiliad Cyhoeddus yn cael ei gyflwyno i gael ei fabwysiadu neu beidio.

Mynegwyd siomedigaeth bod cyn lleied o aelodau wedi dod i'r seminar yng Nganllwyd ac ategodd yr Aelod Cabinet y sylw hwn gan bwysleisio mai dyma gyfle'r aelodau i ddylanwadu ar y polisi.
- (ii) Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhaodd yr Aelod Cabinet, petai cynghorydd sir neu gynghorydd cymuned yn cyflwyno sylwadau yn erbyn cynnwys tir o fewn y cynllun yn ystod y cyfnod gwneud sylwadau ar ôl y cylch seminarau, y byddai ei sylw yn cael ei gymryd i ystyriaeth wrth wneud penderfyniad ar addasrwydd y safle.
- (iii) Nodwyd bod yr hyn sy'n digwydd ym Môn yn effeithio ar Wynedd, a mynegwyd pryder ynglŷn â'r miloedd o dai sydd ar y gweill yno. Nodwyd bod Wylfa B ar y gorwel, ac yn hytrach na chynnig gwaith i bobl leol, byddai hyn yn tynnu miloedd o

bobl o'r tu allan i mewn i'r ardal. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet fod y pryder yma wedi'i nodi gan y Cyngor.

- (iv) Gan gyfeirio at amserlen y cynllun, mynegwyd pryder bod dwy flynedd arall o ddiffyg arweiniad o safbwynt maint tyrbeini gwynt yn mynd i arwain at lanast' mawr yn yr ardaloedd. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet fod Gwynedd mewn sefyllfa ffodus gan nad oedd ei Gynllun Datblygu Unedol ond ychydig flynyddoedd oed a bod hwnnw'n cynnwys polisiau clir i ddelio gyda'r math yma o ddatblygu.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r amserlen ddiwygiedig a ganlyn ar gyfer y Cytundeb Cyflawni.

Cyfnod yn y broses baratoi		Amserlen adolygedig
1.	Paratoi a chyhoeddi'r Cytundeb Cyflawni terfynol (<i>Rheoliad 5 - 10</i>)	Ionawr i Dachwedd 2011
2.	Adolygu a datblygu'r sail o dystiolaeth	Gorffennaf 2010 - Hydref 2012
3.	Cyfranogi Cyn-adnau – paratoi'r dogfennau cyn-adnau fydd yn rhoi amlinelliad o'r amcanion allweddol a'r hoff strategaeth (<i>Rheoliad 14</i>). Nid drafft llawn o'r CDLI ar y Cyd fydd hwn	Ionawr 2011 - Hydref 2012
4.	Ymgynghori Cyn-adnau – cyfnod o 6 wythnos (<i>Rheoliad 15</i>). Ymgynghori ffurfiol ar y dogfennau cyn-adnau a'r adroddiad arfarniad o gynaliadwyedd	Mai - Mehefin 2013
5.	Cyfranogi - datblygu ymhellach y sail o dystiolaeth a pharatoi'r CDLI ar y Cyd Adnau (cynllun draft llawn) sydd wedi'i seilio ar y sail o dystiolaeth, yn cynnwys yr ymateb i'r dogfennau cyn-adnau	Gorffennaf 2013 - Mawrth 2014
6.	Rhoi'r CDLI ar y Cyd a'r dogfennau'n gysylltiedig gydag ef ar adnau – cyfnod ymgynghori o 6 wythnos (<i>Rheoliad 17</i>)	Mai - Mehefin 2014
7.	Ystyried sylwadau am y CDLI ar y Cyd Adnau (<i>Rheoliadau 18 ac 19</i>)	Gorffennaf 2014 - Ionawr 2015
8.	Cyhoeddi sylwadau ar safleoedd amgen, ymgynghori ar y rheiny – cyfnod o 6 wythnos (<i>Rheoliadau 20 a 21</i>)	Medi - Hydref 2014
9.	Cyflwyno'r CDLI ar y Cyd i Lywodraeth Cymru ar gyfer Archwilio (<i>Rheoliad 22</i>)	Chwefror 2015
10.	Archwilio Cyhoeddus Annibynnol (<i>Rheoliad 23</i>)	Mehefin 2015

11.	Cyhoeddi Adroddiad yr Arolygydd (Rheoliad 24)	Mawrth 2016
12.	Mabwysiadu'r CDLI ar y Cyd (Rheoliad 25)	Mai 2016
13.	Monitro ac Adolygu	Adroddiad blynyddol

11. ADRODDIAD BLYNYDDOL PANEL RHIANT CORFFORAETHOL GWYNEDD

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc adroddiad blynyddol 2012/13 ynghyd â rhaglen waith 2013/14 y Panel Rhiant Corfforaethol.

Pwysleisiodd rôl a chyfrifoldebau'r aelodau fel rhieni corfforaethol gan eu hannog i ddod i'r sesiwn hyfforddiant a drefnwyd yng Nghlwb Rygbi Porthmadog ar 8 Ionawr, 2014. Nododd hefyd fod yna fwriad i gynnal sesiynau hyfforddi pellach yn ystod y Fforymau Ardal. Yna diolchodd i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau am roi sylw manwl i'r adroddiad blynyddol gan nodi y byddai'r pwyntiau a godwyd yn cael eu cyfeirio i sylw'r Panel.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau neu gynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, amlygwyd y prif faterion a ganlyn:-

- (i) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â goblygiadau'r cynllun peilot i ganiatáu i bobl ifanc aros gyda rhieni maeth ar ôl 18 oed, nododd Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Corfforaethol mai cynllun gwirfoddol oedd hwn, ac mai mater ydoedd o siarad gyda'r plentyn, addasu, gweld beth yw effaith hynny a gwneud adolygiad o'r newid yma.
- (ii) Cyfeiriwyd at y sylw yn yr adroddiad ei bod yn anodd i bobl ifanc sydd wedi gadael gofal gysylltu â'r Gwasanaeth ar ôl oriau swyddfa, a holwyd sut y gellid gwneud pethau'n haws iddynt. Mewn ymateb, eglurodd yr Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc fod camau wedi'u cymryd ers i'r pwynt yma gael ei godi a chadarnhaodd fod cefnogaeth 24 awr ar gael bellach ar gyfer y bobl ifanc hyn.
- (iii) Nodwyd bod y Llywodraeth yn Lloegr wedi neilltuo £50m er mwyn caniatáu i bobl ifanc aros gyda'u rhieni maeth hyd 21 oed a holwyd beth oedd yn mynd i ddigwydd yng Nghymru. Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol na chredai fod yna fwriad i Gymru fynd i lawr yr un lôn â Lloegr ar hyn o bryd, a byddai'n codi hyn yn y grwpiau proffesiynol.

Nodwyd na ddymunid gweld Lloegr yn mynd ar wahân i Gymru gyda hyn oherwydd bod gwir angen edrych ar ôl pobl ifanc rhwng 18 a 21 oed a holwyd a fyddai'n bosib' codi hyn gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mewn ymateb, cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol at y gwasanaethau ôl ofal sy'n cael eu cynnig gan y Cyngor i'r bobl ifanc hyn.

Gofynnwyd am adroddiad ar hyn i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau. Atebodd yr Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc y gellid trafod y mater yng nghyfarfod nesaf y Panel Rhiant Corfforaethol, gan ystyried lle i lobio ar lefel genedlaethol a dod ag adroddiad yn ôl i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau.

- (iv) Nododd rhai aelodau nad oeddent wedi derbyn gwybodaeth ynglŷn â'r hyfforddiant yn Ionawr. Nododd yr Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc y byddai'n edrych i mewn i hynny.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r adroddiad blynyddol a'r rhaglen waith sydd ynghlwm iddo.

12. CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL Y CYNGOR

Cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad yn argymhell dyraniad seddau ar bwyllgorau'r Cyngor a chyrrff allanol yn sgil derbyn rhybudd nad yw'r Cynghorydd John Brynmor Hughes bellach yn aelod unigol a'i fod wedi symud i'r Grŵp Annibynnol.

PENDERFYNWYD mabwysiadu dyraniad seddau ar bwyllgorau'r Cyngor yn unol â'r tabl isod:-

PWYLLGORAU CRAFFU

	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Llafur	Democratiaid Rhyddfrydol	Aelod Unigol
Corfforaethol	9	4	3	1	1	
Cymunedau	9	4	3	1	1	
Gwasanaethau	9	4	4	1		
Archwilio	9	5	3	1		0

PWYLLGORAU ERAILL

	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Llafur	Democratiaid Rhyddfrydol	Aelod Unigol
Gwasanaethau Democratiaeth	7	4	3	1		
Cynllunio	7	3	3	1	1	
Trwyddedu Canolog	7	4	4	0		
Iaith	8	4	3			
Penodi Prif Swyddogion	7	4	2	1	1	
Apelau Cyflogaeth	4	1	1	1		

Nifer y seddau	76	37	28	8	4	1	154
----------------	----	----	----	---	---	---	-----

	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Llafur	Democratiaid Rhyddfrydol	Aelod Unigol
Pensiynau	3	2	1		1	
CYSAG	3	2	2			
Cydbwyllgor	6	2	2	1		

Ymgynghorol Lleol						
Cydbwyllgor Addysg Anghenion Arbennig	4	2	1			
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	4 (3 sedd ac un eilydd)	2	1	1		0

Cyfanswm y Seddau	96	47	36	10	5	0	194
-------------------	----	----	----	----	---	---	-----

13. RHYBUDD O GYNNIG

- (a) Cyflwynwyd ymateb gan Dîm Busnes y Llywodraeth mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Eryl Jones-Williams i'r cyfarfod diwethaf yn galw am Brifysgol Feddygol yng Ngogledd Cymru.
- (b) Adroddwyd y derbyniwyd rybudd o gynnig, yn unol â Rheol Gweithdrefn 17, ynghyd â rybudd trefniadaethol, yn unol â Rheol Gweithdrefn 17(12), gan y Cynghorydd Dilwyn Morgan, i drafod y cynnig canlynol yn y Cyngor llawn, yn hytrach na'i gyfeirio i bwyllgor.

PENDERFYNWYD trafod y cynnig yn y cyfarfod hwn.

Cynigiwyd ac eiliwyd y cynnig canlynol:-

“Gwrthwyneba Cyngor Gwynedd y dreth lloffydd a weithredir gan Lywodraeth San Steffan. Nodwn yr effaith mae'r polisi niweidiol hwn yn cael ar nifer o drigolion Gwynedd gan daro'r rhai mwyaf anghenus yn ein cymunedau. Nodwn hefyd y gwaith da sydd yn digwydd o fewn y sir i gynorthwyo tenantiaid sydd yn wynebu anawsterau yn sgil y dreth lloffydd. Gofynnwn i'r Cyngor annog ein partneriaid y landlordiaid cymdeithasol i wneud pob ymdrech i gynorthwyo a chefnogi tenantiaid fel na fydd neb yn colli cartref fel canlyniad i oblygiadau'r dreth lloffydd. Pwyswn hefyd am ddatganoli'r maes lles i Gymru er mwyn sicrhau gweithredu polisiâu yn unol â dyheadau a gofynion pobl Cymru.”

Gofynnodd aelod a fyddai modd iddi gynnig y rybudd o gynnig canlynol i Gyngor Rhondda Cynon Taf fel gwelliant, gan gyfeirio at landlordiaid tai cymdeithasol yng Ngwynedd, yn hytrach na Rhondda Cynon Taf:-

“Mae'r Cyngor hwn yn gresynu wrth anghyfiawnder y dreth ystafell wely. O ganlyniad, mae'r Cyngor hwn yn hynod bryderus am ei heffaith ar iechyd a lles y rhai sydd wedi dioddef o achos newid anghyfiawn gan y llywodraeth, sy'n condemnio pobl, mewn budd-dal tai. Mewn ymgais i gymryd camau i liniaru effaith waethaf rheoliadau'r dreth ystafell wely, bydd y Cyngor hwn yn ymrwymo i gyflwyno achos swyddogol i landlordiaid tai cymdeithasol sy'n gweithredu yn Rhondda Cynon Taf i beidio â throi tenantiaid allan o eiddo oherwydd ôl-ddyledion rhent sy'n cronni o ganlyniad i'r dreth ystafell wely.

Hyd nes y bydd y dreth ystafell wely yn cael ei diddymu, mae'r Cyngor hwn yn ymrwmo'i hun ymhellach i gyflwyno achos i Lywodraeth Cymru i gyhoeddi canllaw ar gyfer atal yr un achosion o droi pobl allan o eiddo."

Eglurodd y byddai mabwysiadu'r cynnig hwn yn dangos bod pawb yn gweithio gyda'i gilydd ar draws y rhaniad gwleidyddol i sicrhau nad yw pobl yn cael eu gorfodi i adael eu cartrefi oherwydd y dreth lloffydd.

Nododd cynigydd y cynnig gwreiddiol, er yn llwyr gytuno â neges cynnig Rhondda Cynon Taf, ei fod o'r farn bod modd, trwy ei gynnig ef, gefnogi'r gwaith sy'n cael ei wneud gan yr aelodau seneddol a'r aelodau cynulliad, yn enwedig yn y Gogledd, yn cynnal y drafodaeth ynghylch y mater hwn.

Nodwyd nad oedd neb yn gwrthwynebu'r cynnig gwreiddiol fel y cyfryw, ond bod angen ei gryfhau, ac awgrymwyd newid y cyfeiriad at '*annog ein partneriaid*' i ddarllen '*mynnwn fod ein partneriaid*'.

Cytunodd cynigydd y cynnig gwreiddiol i ddiwygio'r cynnig ar y llinellau yma gyda chydysniad y Cyngor.

Pleidleisiwyd ar y cynnig diwygiedig, ac fe gariodd.

PENDERFYNWYD derbyn y cynnig isod:-

"Gwrthwyneba Cyngor Gwynedd y dreth lloffydd a weithredir gan Lywodraeth San Steffan. Nodwn yr effaith mae'r polisi niweidiol hwn yn cael ar nifer o drigolion Gwynedd gan daro'r rhai mwyaf anghenus yn ein cymunedau. Nodwn hefyd y gwaith da sydd yn digwydd o fewn y sir i gynorthwyo tenantiaid sydd yn wynebu anawsterau yn sgil y dreth lloffydd. Mynnwn fod ein partneriaid y landlordiaid cymdeithasol yn gwneud pob ymdrech i gynorthwyo a chefnogi tenantiaid fel na fydd neb yn colli cartref fel canlyniad i oblygiadau'r dreth lloffydd. Pwyswn hefyd am ddatganoli'r maes lles i Gymru er mwyn sicrhau gweithredu polisiâu yn unol â dyheadau a gofynion pobl Cymru."

Nododd y Cadeirydd na chynhelid cyfarfod o'r Cyngor ar 23 Ionawr, 2014 gan fod Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor 2014/15 wedi ei gyflwyno i'r cyfarfod hwn. Cynhelid cyfarfod nesaf y Cyngor ar 6 Mawrth.

Dymunwyd Nadolig Llawen a Blwyddyn Newydd Dda i bawb.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00pm a daeth i ben am 3.45pm.

Cyfarfod	Y Cyngor Llawn
Dyddiad	6 Mawrth 2014
Teitl	Datganiad Polisi Tâl ar gyfer 2014/15
Pwrpas	Cymeradwyo Datganiad Polisi Tâl yn unol ag Adran 38(i) Deddf Lleoliaeth 2011
Awdur	Prif Weithredwr – Harry Thomas
Arweinydd Portffolio	Arweinydd y Cyngor – Cynghorydd Dyfed Edwards

1. **CEFNDIR**

- 1.1 Mae gofyn i'r Cyngor llawn bob blwyddyn fabwysiadau Datganiad Polisi Tâl ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod.
- 1.2 Gosodwyd y dasg gan y Cyngor i'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion ffurfio polisi tâl ac i adrodd yn ôl i'r Cyngor llawn. Cyfarfu'r Pwyllgor hwn ar 26 Chwefror a mabwysiadwyd y polisi tâl sy'n ymddangos yn Atodiad 'A' er cymeradwyaeth y Cyngor heddiw.
- 1.3 Mae'r prif newid yn y polisi yn berthnasol i staff ar y cyflogau isaf. Bu i'r Pwyllgor dderbyn argymhellion y Cabinet i gynyddu tâl staff y Cyngor sy'n derbyn y cyflog isaf drwy ddileu'r ddau bwynt cyflog isaf o strwythur tâl y Cyngor. Mae'r manylion sy'n gysylltiedig â'r newid wedi eu cynnwys mewn adroddiad i'r Cabinet ar 18 Chwefror yn ymddangos yn Atodiad 'B'.
- 1.4 Nid yw'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion wedi argymhell unrhyw newid i dâl prif swyddogion.

2. **ARGYMHELLIAD**

- 2.1 Argymhellir bod y Cyngor llawn yn mabwysiadu'r Datganiad Polisi Tâl sydd yn Atodiad 'A', yn ddarostyngedig i'r cyllid angenrheidiol ar gyfer newid ym mhwyntiau cyflog isaf yn cael ei gynnwys yn strategaeth ariannol y flwyddyn nesaf.

ATODIAD A

Datganiad Polisi Tâl

CYFLWYNIAD

Yn unol ag Adran 38(1) Deddf Lleoliaeth 2011, mae gofyn i bob Cyngor baratoi datganiadau polisi tâl. Rhaid i'r datganiadau hyn gyfleu beth yw polisiâu'r Awdurdod tuag at amrediad o faterion sy'n ymwneud â thâl ei weithlu, yn enwedig ei uwch staff (neu 'brif swyddogion') a'r gweithwyr sy'n cael y cyflogau isaf. Rhaid paratoi datganiadau polisi tâl ar gyfer pob blwyddyn ariannol, gan ddechrau yn 2012/13. Rhaid iddynt gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn.

POLISI TÂL AR GYFER PRIF SWYDDOGION

Mae'r Cyngor yn diffinio ei brif swyddogion fel a ganlyn: y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwyr Strategol a'r Penaethiaid Adran.

Cyflog

Mabwysiadwyd y polisi sy'n ymwneud â chyflogau Penaethiaid Adran a Chyfarwyddwyr Strategol gan Gyngor Gwynedd yng nghyfarfod y Cyngor llawn ym mis Hydref 2009 ac wedyn ym Mehefin 2012.

Mae'n seiliedig ar adroddiad annibynnol gan yr Hay Group ac ar eu cynllun arfarnu swyddi hwy.

Cafodd cyflogau Cyfarwyddwyr Strategol eu gosod yn 2009 fymryn yn is na chwarter isaf y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol i swyddi o'r maint hyn (golyga chwarter isaf bod 75% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Cafodd y mwyafrif o gyflogau Penaethiaid Adran eu gosod yn 2009 ar ganolrif y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol i swyddi o'r maint hyn (golyga canolrif bod 50% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae swydd Pennaeth yr Adran Addysg wedi ei gosod yn y chwarter isaf ar gyfer swyddi o'r maint hyn.

Bydd ailraddio o dal gwirioneddol i lefelau y meincnodau uchod yn digwydd nesaf yn 2015/16.

Mae tâl ar gyfer y Prif Weithredwr wedi ei osod yn unol â'r raddfa £100,536 - £108,264.

Nid yw'r Cyngor yn talu unrhyw daliadau bonws neu dâl sy'n seiliedig ar berfformiad i'w Brif Swyddogion.

Mae cyflogau Prif Swyddogion y Cyngor ar gael ar wefan y cyngor ar y linc ganlynol - www.gwynedd.gov.uk/buddiannaucyflogaeth.

CYFLOGAU ISAF

Mae polisi tâl y Cyngor ar gyfer gweddill ei staff yn seiliedig ar bolisi tâl cyfartal y Cyngor a'i gytundeb torfol â'r undebau llafur cydnabyddedig, fel y'i cyflwynwyd ar 1 Ebrill 2008.

Mae'r Cyngor yn diffinio ei gyflog isaf, fel pwynt cyflog 7, ar y raddfa cyflog genedlaethol fel y cytunwyd gan y Cyd Bwyllgor Cenedlaethol.

Mae strwythurau tâl y Cyngor yn destun archwiliadau tâl cyfartal.

Mae'r berthynas rhwng tâl ei Brif Swyddogion a'i weithwyr eraill wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i recriwtio a chadw'r gweithwyr addas gorau yn ei swyddi amrywiol, tra'n cynnal y pwyntiau gwahaniaethol a arfarnwyd yn yr arfarniad swyddi.

Dyletswyddau Etholiadau Lleol

Mae ffioedd y Cyngor ar gyfer taliadau i'r Swyddog Canlyniadau a'r Dirprwy Swyddog Canlyniadau am ddyletswyddau etholiadau wedi'u cynnwys yn Atodiad 1.

Diswyddo ac Ymddeol

Mae cynlluniau diswyddo ac ymddeol y Cyngor yn cael eu gweithredu'n gyfartal a theg i bob aelod staff, waeth beth fo'u graddfa cyflog, eu hoedran neu eu rhyw ac fe'u gweithredir yn unol â rheoliadau'r cynlluniau pensiwn perthnasol. Nid oes unrhyw eithriadau i Brif Swyddogion. Mae'r polisiâu perthnasol ar gael ar wefan y Cyngor yn y linc ganlynol - www.gwynedd.gov.uk/buddiannaucyflogaeth.

Ail-leoli

Nid yw'r Cyngor yn eithrio cyn-swyddogion, a dderbyniodd daliadau diswyddo, ar sail gormodedd neu bensiwn, rhag cael eu hail gyflogi.

Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn ystyried pob ymgeisydd yn ôl ei haeddiant ei hun a bydd yn penodi gyda'r bwriad o gyflawni'r effeithlonrwydd gorau ar gyfer y gwasanaeth a'r gwerth gorau ar gyfer ei drethdalwyr. Byddai'r fath benodiad, os byddai'n cael ei wneud, yn destun unrhyw leihad a nodir yn y Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Penodi Prif Swyddog Newydd (Cyflog o £100,000 a throsodd)

Bydd y Cyngor Llawn yn cymeradwyo unrhyw newid mewn pecyn cyflog ar gyfer unrhyw swydd o'r fath cyn yr eir ati i recriwtio.

ATODIAD 1

TREULIAU'R CYNLLUN TALIADAU ETHOLIADAU FEL A GYMERADWYWYD GAN GYNGOR GWYNEDD

Ffioedd ar gyfer cynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cyngorwyr.

Ffioedd Swyddog Canlyniadau a'r Dirprwy Swyddog Canlyniadau	Wedi eu herio	Heb eu Herio
<p>Swyddog Canlyniadau</p> <p>Am gynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cyngorwyr</p> <p>Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref</p> <p>Dirprwy Swyddog Canlyniadau</p> <p>Dyletswyddau penodol i gynnwys bod yn bresennol i dderbyn papurau pleidleisio, eu harchwilio a beirniadu a ydynt yn ddilys; ymdrin gydag ymgeiswyr; hysbysu ymgeiswyr am benderfyniadau gydag enwebiadau; cyhoeddi datganiadau am bobl a enwebwyd, a bod yn bresennol i dderbyn unrhyw achos o dynnu yn ôl a rheoli'r cyfrif</p> <p>Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.</p> <p>Isetholiadau</p> <p>Mewn unrhyw isetholiad lle y cyflogir Dirprwy Swyddog Canlyniadau i reoli'r cyfrif: Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.</p>	<p>117.00</p> <p>80.00</p> <p>32.00</p> <p>16.00</p>	<p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>75.00</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p> <p>)</p>

Cyflogau Prif Swyddogion

Prif Weithredwr	£100,536 - £108,264
Cyfarwyddwyr Strategol x 3	£80,064 - £88,960
Pennaeth Adran Addysg	£67,960 - £75,511
Pennaeth Adran Gofal Cwsmer, Democratiaeth a Chyfreithiol, Economi a Chymuned, Cyllid, Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Adnoddau Dynol, Rheoleiddio, Strategol a Gwella, Plant a Chefnogi Teuluoedd, Oedolion, Iechyd a Llesiant	£63,237 - £70,263
Pennaeth Ymgynghoriaeth	£53,418 - £59,353

ADRODDIAD CABINET

18 Chwefror 2014

Aelod Cabinet: Y Cyngorydd Dyfed Edwards
Y Cyngorydd Peredur Jenkins

Pwnc: Polisi Tâl

Swyddog Cyswllt: Harry Thomas, Prif Weithredwr
Alwyn E Jones, Pennaeth Adnoddau Dynol

Y penderfyniad a geisir / Pwrpas yr Adroddiad

Gofynnir i'r Aelodau Cabinet:

- Gynyddu tâl staff y Cyngor sy'n derbyn y cyflog isaf drwy ddileu'r ddau bwynt cyflog isaf o strwythur tâl y Cyngor.
 - Gwneud argymhelliad i'r Cyngor ymgorffori'r newid hwn yn natganiad polisi tâl y Cyngor ar gyfer 2014/15 a hefyd argymell sut ddylid ariannu'r newid.
-

1. CYFLWYNIAD

1.1 Y llynedd, gofynnodd y Cabinet i swyddogion ymchwilio i beth fyddai goblygiadau gweithredu'r "Cyflog Byw" fel rhan o strwythur tâl y Cyngor. Adroddodd y swyddogion y byddai cydymffurfio'n llawn ar unwaith yn arwain at gostau sylweddol (swm o gwmpas £1m y flwyddyn) ac y byddai'n creu problemau gyda'r strwythur tâl yn nhermau arfarnu swyddi.

Yn dilyn hynny, gofynnodd arweinydd y Cyngor i swyddogion ymchwilio i beth fyddai goblygiadau cymryd cam tuag at y "Cyflog Byw".

1.2 Ar hyn o bryd, mae'r Cyflog Byw wedi'i osod ar £7.65 yr awr a'r isafswm cyflog cenedlaethol i weithwyr dros 21 mlwydd oed yw £6.31 yr awr. Wrth ddatblygu opsiwn, mae swyddogion wedi ceisio taro cydbwysedd sy'n sicrhau bod y nifer mwyaf posib o staff yn cael budd gan hefyd gyfyngu'r costau i lefel gyraeddadwy ac yn sicrhau nad yw'r Cyngor yn tanseilio'i gynllun arfarnu swyddi.

2. **Y CYNNIG**

- 2.1 Yr argymhelliad yw bod y Cyngor yn dileu'r ddau bwynt isaf ar y raddfa cyflog, sy'n golygu bod yr isafswm cyflog y mae'r Cyngor yn ei dalu yn cynyddu gan 3.9% o £6.44 yr awr i £6.69 yr awr. Yn nhermau graddfeydd tâl, byddai hyn yn golygu'r newidiadau a ganlyn:-

<u>Graddfa Cyflog</u>	<u>Pwynt Cyflog Cyfredol</u>	<u>Pwynt Cyflog Newydd</u>
GS1	5	7
GS2	6/7	8
GS3	8/9	9

- 2.2 Byddai'r pwynt dechreuol ar gyfer pob un o'r tair graddfa cyflog yn cynyddu fel a ganlyn:-

	<u>Cyfredol</u>	<u>Arfaethedig</u>	<u>Cynnydd</u>
	<u>£</u>	<u>£</u>	
GS1	6.44	6.69	3.9%
GS2	6.54	6.91	5.7%
GS3	6.91	7.11	2.9%

- 2.3 Mae niferoedd y gweithwyr fyddai'n cael budd o'r cynnig fel a ganlyn:-

	<u>Parhaol</u>	<u>Achlysurol</u>	<u>Cyfanswm</u>
GS1	848	443	1291
GS2	66	33	99
GS3	<u>508</u>	<u>187</u>	<u>695</u>
	<u>1422</u>	<u>663</u>	<u>2085</u>

Byddai mwyafrif helaeth y staff yr effeithir arnynt yn weithwyr rhan-amser a byddai'r newidiadau i raddfa GS3 of fudd i staff newydd a staff presennol ar bwynt graddfa 8.

3. **COST AC ARIANNU**

- 3.1 Cyfanswm cost y cynnig yw £235,000 – gallai'r gost yn y pen draw fod ychydig yn is oherwydd mae'n bosib y gallai'r Cyngor ailgodi rhai o'r costau ar drydydd partion. Bydd y Cyngor yn wynebu'r holl gostau yn 2014/15 gan fod y pecyn wedi'i ddylunio fel bod staff yn derbyn yr holl fuddion mewn un flwyddyn.

- 3.2 Yn nhermau ariannu'r cynllun, mae'r Prif Weithredwr a'r Pennaeth Adnoddau Dynol mewn trafodaethau gyda chynrychiolwyr Undebau Llafur gyda'r nod o arwyddo memorandwm o ddealltwriaeth. Byddai hyn yn ymdrin â phosibiliadau o arbedion mewn costau staff o amodau a therlau gwaith yn y dyfodol. Ar hyn o bryd, mae gan y Cyngor gytundeb i beidio â gweithredu newidiadau i rai amodau a thelerau staff hyd at fis Ebrill 2016. Y syniad y tu ôl i'r memorandwm o ddealltwriaeth yw y byddai'r Cyngor wedi paratoi unrhyw newidiadau mewn da bryd i'w gweithredu ym mis Ebrill 2016.
- 3.3 Fodd bynnag, nid oes unrhyw sicrwydd ar hyn o bryd ynghylch sut bydd trafodaethau manwl yn mynd yn eu blaenau na'r union arbedion fydd ar gael. Felly, mae angen ariannu'r pecyn hwn drwy ddulliau eraill gyda'r memorandwm o ddealltwriaeth ar gael i helpu llenwi'r bwlch ariannol disgwylidig yn 2016/17.
- 3.4 Felly, yn nhermau ariannu'r newid o'r flwyddyn nesaf, nid oes llawer o opsiynau. Eisoes, mae'r Cyngor yn gohirio rhai o benderfyniadau anodd y flwyddyn nesaf drwy ddefnyddio balansau i ariannu peth o fwch ariannol 2014/15. Byddai'n annoeth ychwanegu cost y pecyn hwn i gyllideb sylfaen y Cyngor gan ohirio'r penderfyniad ariannu yr un pryd, gan fod y Cyngor eisoes yn wynebu bwlch ariannol anferth yn 2015/16. Yr unig opsiwn arall yw ychwanegu cost y cynnig hwn i'r Dreth Gyngor y flwyddyn nesaf. Pe byddai'r aelodau'n derbyn yr opsiwn hwn fel datrysiad, byddai gyfwerth ag ychwanegu 0.4% ar gynnydd Treth Gyngor Band 'D' y flwyddyn nesaf.

4. CASGLIADAU AC ARGYMHELLION

- 4.1 Mae'r Aelodau Cabinet eisoes wedi mynegi dyhead i weld "tegwch" yn un o flaenoriaethau thematig y Cyngor yng nghynllun strategol y Cyngor. Mae'r Cyngor eisoes wedi ymrwmo i'r flaenoriaeth thematig hon mewn nifer o feysydd e.e. newidiadau lles, anghydraddoldeb iechyd a chau'r bwlch mewn cyflawniad addysgol. Mae'r cynnig hwn yn gwbl gyson â'r agenda tegwch.
- 4.2 Felly, argymhellir yr isod:-
- (a) Bod y Cabinet yn cymeradwyo'r newidiadau arfaethedig i'r strwythur tâl i staff ar gyflogau is.
 - (b) Bod y Cabinet yn argymhell cynyddu'r Dreth Gyngor i ariannu'r newidiadau hyn.

Barn y Swyddogion Statudol:

Prif Weithredwr:

Awdur yr Adroddiad

Swyddog Monitro:

“Mae cyd-ddibyniaeth annatod rhwng rôl y Cabinet wrth osod cyfeiriad polisi a rôl y Cyngor llawn wrth ddarparu cyllid a chytuno datganiad polisi tâl. Mae'r ddau argymhelliad yn yr adroddiad yn cydnabod yn briodol y ddwy rôl wahanol ond gysylltiedig yma. Nid oes materion eraill o briodoldeb yn codi o'r argymhelliad.”

Prif Swyddog Cyllid:

“Mater i'r aelodau etholedig yw blaenoriaethu'r cynnig yma i ddileu'r ddau bwynt isaf ar y strwythur tâl, er tegwch i staff ar gyflogau is. Fodd bynnag, os yw'r Cabinet / Cyngor awydd cymeradwyo'r newidiadau arfaethedig, yna rwy'n llwyr gefnogi'r ail gymal o'r argymhelliad, sef cynyddu'r Dreth Gyngor i ariannu'r newidiadau hyn.

Cytunaf gyda'r Prif Weithredwr, byddai'n annoeth i ddefnyddio balansau i'w ariannu yn 2014/15, gan fyddai hynny yn ychwanegu cost y pecyn hwn at y bwlch ariannol anferth mae'r Cyngor eisoes yn wynebu. Bydd yn her sylweddol iawn i fantoli cyllideb sylfaenol 2015/16 beth bynnag, heb ddwysau'r broblem rŵan. Wedi gwaith manwl ar gofnodion cyflogau, ayb, cadarnhaf gywirdeb y ffigyrau sy'n rhan 3.1 a 3.4 o'r adroddiad, sef fod cyfanswm cost y newidiadau arfaethedig tua £235,000, a byddai hynny cyfwerth ag ychwanegu tua 0.4% ar y Dreth Gyngor, sef cynnydd treth 3.9% erbyn 2014/15, yn lle 3.5%. “

ADRODDIAD I'R CYNGOR
6 Mawrth 2014

Aelod Cabinet: Y Cyngorydd Peredur Jenkins

Pwnc: Cyllideb 2014/15

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol

Argymhelliad y Cabinet i'r Cyngor -

- 1.1 Y dylid sefydlu cyllideb o £231,648,200 ar gyfer 2014/15 i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £174,970,570 a chynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.5% fyddai'n golygu incwm Treth Gyngor o £54,973,640 gyda'r bwlch sy'n weddill i'w gyllido drwy ddefnyddio £1,703,990 o falansau'r Cyngor.

neu; os yw'r Cyngor yn cydfynd gyda'r syniad o newid polisi tal y Cyngor i symud tuag at ddarparu cyflog byw

- 1.2 Y dylid sefydlu cyllideb o £231,860,660 ar gyfer 2014/15 i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £174,970,570 a chynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.9% fyddai'n golygu incwm Treth Gyngor o £55,186,100 gyda'r bwlch sy'n weddill i'w gyllido drwy ddefnyddio £1,703,990 o falansau'r Cyngor.

- 1.3 Y dylid hefyd sefydlu rhaglen gyfalaf o £16.193m yn 2014/15 a £17.974m yn 2015/16 i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yng nghymal 10.7 yr atodiad.

Barn yr aelod lleol

Nid yw'n fater lleol.

Cyflwyniad

1. Mae'n rhaid i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys ar gyfer y flwyddyn i ddod (2014/15) gan sicrhau fod y gwariant yn cydfynd a'i incwm.
2. Yn hanesyddol, ac yn unol ag ymarfer gorau, mae'r Cyngor wedi sefydlu ei gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor

canolig er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod yn hytrach na chyfarch anghenion un flwyddyn yn unig.

3. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed i ni gan ein bod yn medru cynllunio unrhyw arbedion angenrheidiol yn rhesymegol heb orfod cymryd penderfyniadau brysiog sydd yn aml yn arwain at y penderfyniadau anghywir o ran y buddion i'r dinesydd. [Ymgynghorir ar y strategaeth hir dymor yn yr adroddiad dilynol]
4. Mae'r atodiad sydd ynghlwm i'r adroddiad yma yn manylu ar yr holl faterion perthnasol sydd angen eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2014/15.
5. Gellir crynhoi'r hyn a argymhellir ar gyfer 2014/15 fel a ganlyn -

	£m
Anghenion Gwario 2014/15	240.30
LLai Incwm Grant y Llywodraeth	(174.97)
Llai Treth Gyngor (ar sail cynnydd o 3.5%)	(54.97)
Diffyg -	10.36
Lleihau cyllidebau penodol	(3.06)
Arbedion yn cael eu cyflawni ac a fydd ar gael yn 14/15	(5.52)
I'w gwrdd o falansau ac arbedion a gyflawnwyd o flaen llaw	1.78

6. Yn 2014/15 mae asesiad o'n anghenion gwario yn awgrymu fod angen cynyddu ein gwariant i £240.30m.
7. Mae hyn yn cynnwys £1.4m i gwrdd â chostau trosglwyddiadau i mewn i'r setliad ynghyd a £1.5m i gwrdd â phwysau ar gyllidebau. Rhoddir manylion llawn yn rhan 3 yr atodiad amgaeedig.
8. Bydd hefyd angen cyfarch anghenion unwaith ac am byth cyfwerth a £558,000 a ariennir drwy ychwanegu £128,750 o adnodd arbedion a gyflawnwyd yn gynt na'r angen tuag at y ddarpariaeth o £297,250 sydd eisoes yn y gyllideb sylfaenol at ddibenion unwaith ac am byth a defnyddio £132,000 o falansau i ariannu'r gweddill.
9. O fewn y gyllideb a gynigir, rhagwelir y byddwn yn cydymffurfio ag addewid cyllido'r Llywodraeth ar gyfer ysgolion ond mae'r sector uwchradd dan bwysau oherwydd effaith demograffi a'r ffaith fod nifer o grantiau a roddir iddynt gan Llywodraeth Cymru yn cael eu lleihau.

10. Er mwyn cynorthwyo'r sector i gael amser i ddygymod mae'r Adran Addysg yn bwriadu cynorthwyo drwy roddi cyllid unwaith ac am byth o £160,000 i'r sector yn 2014/15 ac argymhellir fod yna gyfraniad ychwanegol o £250,000 yn cael ei wneud o falansau. Byddwn hefyd yn gosod cynllun gwarchodaeth dros dro i unrhyw ysgol sy'n disgyn i 260 o blant er mwyn rhoi amser i sefydlu ateb parhaol. Fodd bynnag mae hyn yn tanlinellu'r angen i ddod i ateb hir dymor a chynaliadwy ar gyfer y maes. Rhoddir manylion yn rhan 4 yr atodiad.
11. Bydd y grant y byddwn yn ei dderbyn oddi wrth Lywodraeth Cymru yn lleihau 4.4% i £174.97m sef gostyngiad llawer uwch nag unrhyw beth a welwyd ers ad-drefnu Llywodraeth leol yn 1996.
12. Er mwyn cyfarch y bwlch ariannol y mae hyn yn ei greu yn 2014/15 felly bydd modd lleihau rhai cyllidebau heb amharu ar gyllidebau presennol gwasanaethau rheng flaen a bydd modd galw ar arbedion o £5.52m sydd eisoes ar y gweill.
13. Yn wreiddiol 'roeddem yn rhagweld y byddai yna £6.2m o arbedion ar gael yn 2014/15 ond mae yna un cynllun na fydd bellach yn cyflawni'r arbedion a ragwelwyd wrth greu'r achos busnes ac mae yna werth £450,000 o arbedion lle mae eu proffil yn llithro i 2015/16. Gellir pontio'r diffyg y bydd y llithriad yma yn ei greu am flwyddyn drwy gwrdd ag ef o arbedion a gyflawnwyd o flaen llaw. Rhoddir manylion hyn oll yn rhan 6 yr atodiad.
14. Argymhellir y dylid cyfarch gweddill y bwlch drwy gynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% fydd yn cynhyrchu £1.86m a defnyddio gwerth £1.33m o falansau i gyfarch y gweddill.
15. Mae yna gwestiwn pellach yn rhan 8 yr atodiad ynglyn a gwneud rhywbeth am gyflogau isel o fewn y Cyngor. Byddai cytuno i hyn yn newid y cynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.5% i 3.9%.
16. O fewn y gyllideb a gynigir y brif risg yw'r ffaith na fydd gennym bellach gyllideb wrth gefn a bydd yn rhaid disgyn yn ôl ar falansau'r Cyngor os ceir galwadau cyllidol annisgwyl.
17. Yn wyneb yr angen i adolygu pob un strategaeth (gan gynnwys y strategaeth asedau) mae'r strategaeth hefyd yn awgrymu peidio ag ychwanegu at y rhaglen gyfalaf a fabwysiadwyd gan y cyngor y llynedd ond i addasu'r rhaglen yn sgil rhai newidiadau anorfod yn unol â'r hyn a nodir yn atodiad 3 yr adroddiad fydd yn golygu rhaglen o £16.193m yn

2014/15 a £17.974m yn 2015/16. Mae'r rhaglen yn parhau i fod yn gwario ar gynlluniau cyfalaf ar lefel llawer uwch na'r adnodd yr ydym yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru i gefnogi ein rhaglen gyfalaf.

18. Mae'r gyllideb a gynigir yn ceisio gwarchod y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu i bobl Gwynedd a chadw'r cynnydd yn y Dreth Gyngor i'r lleiafswm fyddai'n gyson gyda'r amcan hwnnw.
19. Mae o hefyd yn ceisio prynu amser digonol i ni sicrhau fod unrhyw arbedion y bydd yn rhaid i ni eu cyflawni yn y dyfodol yn cael eu gweithredu yn y lleoedd hynny fydd yn cael yr adrawiad lleiaf ar ein bobl.
20. Argymhellir cynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% (neu 3.9%) yn 2014/15 er mwyn taenu effaith blynyddol amrywiol y wasgfa ariannol yn gyson dros y blynyddoedd fel na fyddwn yn gweld y Dreth Gyngor yn gostwng mewn un flwyddyn dim ond i'w weld yn gorfod codi'n wyllt mewn blynyddoedd eraill.
21. 'Rydym yn rhagweld y bydd yna gynghorau eraill yng Nghymru yn cynyddu'r Dreth Gyngor ar lefel uwch na hyn ac yn sicr mae'r Cabinet yn ystyried fod hyn yn isafswm os ydym am gael unrhyw obaith o gyfarch y bwlch enfawr yr ydym yn ei wynebu i'r dyfodol.

Ystyriaethau perthnasol

22. Fel y nodir uchod, mae modd codi llai neu fwy o dreth Gyngor fydd yn effeithio ar lefel y toriadau y bydd eu hangen dros y cyfnod.
23. Nid oes modd effeithio ar y grant y byddwn yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru (er bod swyddogion ac aelodau yn barhaus yn gwneud gwaith i geisio sicrhau fod y fformiwla dyrannu yn deg) ond o ran gweddill yr hafaliad mae modd newid y ffigyrau gwariant ond mae yna oblygiadau i hynny wrth gwrs.
24. Mater i'r Cabinet yw argymell cyllideb briodol i'r Cyngor sy'n adlewyrchu'r grant y byddwn yn ei dderbyn oddi wrth Llywodraeth Cymru a lefel briodol y Dreth Gyngor. Daethpwyd at y cynigion a nodir uchod ar ol ystyried yr holl faterion a nodir yn yr atodiad.
25. Mater i'r Cyngor yw cytuno lefel y gyllideb i'w osod yn 2014/15 yng nghyd destun y materion a nodir yn yr atodiad sydd ynghlwm ac ystyried a ydynt yn dymuno newid cyfradd cynnydd y Dreth Gyngor neu

ddefnydd balansau (a thrwy hynny : lefel yr arbedion y bydd yn rhaid eu darganfod) .

26. Mae'r Pwyllgor Archwilio wedi ystyried priodoldeb ariannol y gyllideb yn ei gyfarfod ar 20 Chwefror. Mynegwyd rhywfaint o bryder ynglyn a'r angen i ddefnyddio balansau yn enwedig yn wyneb yr angen tebygol am gyllid unwaith ac am byth yn y dyfodol a'r angen i warchod ein hunain rhag digwyddiadau annisgwyl. Fodd bynnag, yng ngoleuni'r dewis arall (sef cynyddu'r Dreth Gyngor yn fwy fyth) derbyniwyd fod y gyllideb yn troedio'r llwybr briodol yn wyneb yr amgylchiadau.

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Yn yr Hydref, fe waethygodd rhagolygon ariannol y Cyngor o £8m wrth i Lywodraeth Cymru gydnabod newid i'w cynlluniau gwreiddiol ar gyfer grantiau Cyngorau yn 2014/15. 'Roedd gan y Cyngor strategaeth briodol mewn lle i ymdrin a'r ffigyrau grant gwreiddiol ac fe benderfynodd peidio a rhuthro i greu arbedion newydd er mwyn ymdrin a'r diffyg. Fe wnaed hyn er mwyn prynu amser i'r Cyngor ddarganfod mesurau effeithlonrwydd newydd ac i ddeall yn well unrhyw doriadau potensial i wasanaethau.

Ochr anffodus y strategaeth yma yw mai'r gyllideb arfaethedig a gynigir ar gyfer y Cyngor ar gyfer 2014/15 yw'r un tynaf ers i ni gael ein sefydlu yn 1996. Ni fydd yna unrhyw gyllideb wrth gefn, ar gyfer unrhyw gynnydd mewn gwariant parhaol annisgwyl yn ystod y flwyddyn; mae yna ddefnydd helaeth o falansau sy'n golygu oedi gorfod gwneud penderfyniadau cyllidol anodd ac mae yna bwysau cyllidol eraill yn dechrau ymddangos sy'n anodd i'w maintoli ar hyn o bryd.

Mae'r trywydd yma yn rhoi pwysau aruthrol ac atebolrwydd ar y Cabinet i wneud arbedion effeithlonrwydd a thoriadau yn 2014/15 ymhell o flaen Ebrill 2015 fel ein bod unwaith eto ar y droed flaen. Er mwyn llwyddo, bydd y Cabinet yn manteisio o gael mewnbyn wedi ei ffocysu gan Aelodau Craffu. Mae'r Cyngor yn wynebu sialens ariannol dychrynlyd, ond os bydd pawb yn cyflawni eu swyddogaethau yn effeithiol ac o gofio ein record dda yn y maes, gallwn fod yn hyderus o reoli'r niwed i wasanaethau'r Cyngor yng Ngwynedd

Y Swyddog Monitro:

Er mai mater i'r Cyngor Llawn ydi penderfynu yn derfynol ar y gyllideb mae'n bwysig fod y Cabinet yn rhoi argymhelliad clir iddo ynglŷn a'i gynlluniau gwario a'r gyllideb ddrafft ac mae'r adroddiad hwn yn cyflawni hynny. Unwaith y bydd y Cyngor wedi cytuno ar y ffynonellau cyllido yna y Cabinet fydd yn gyfrifol am y gwariant a'r blaenoriaethu oddi fewn i'r gyllideb honno, gan gynnwys cyflawni unrhyw arbedion angenrheidiol.

Y Pennaeth Cyllid:

Mae'r sylwadau hyn yn ffurfio adroddiad y Prif Swyddog Cyllid ar "gadernid yr amcangyfrifon" a "digonolrwydd y reserfau ariannol" yn unol â rhan 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003. Mae rhaid i'r Cyngor ystyried hyn, a'r risgiau cysylltiedig wedi'u hadnabod gan y Prif Swyddog Cyllid, wrth bennu'r gyllideb flynyddol a lefel y Dreth Cyngor.

Wrth i aelodau gyrraedd penderfyniad ar ddefnydd o falansau yn y cylch gosod cyllideb, mae'n hanfodol i ystyried ac asesu'r prif risgiau sy'n wynebu'r Cyngor. Rwy'n darparu'r farn yma wedi ystyried ein sefyllfa ariannol, ymrwymadau, a rhagdybiaethau creiddiol i'r gyllideb fel cyfraddau chwyddiant a llog, newid tebygol mewn galw am wasanaethau, amcangyfrifon o werth cynlluniau arbedion, ayb.

Rwyf wedi bod yn rhan o drafodaethau perthnasol wrth i'r Aelod Cabinet dros Adnoddau a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol lunio'r strategaeth ariannol, a gallaf gadarnhau rhesymoldeb y rhagolygon gerbron parthed anghenion gwariant y Cyngor erbyn 2014/15 a thu hwnt, er fod peth ansicrwydd a straen pellach yn anochel gyda phwysau ar ein cyllideb o sawl cyfeiriad. Er hynny, credaf fod tybiaethau teg yn yr adroddiad a bod y tybiaethau rheiny yn cynhyrchu ffigyrau ariannol gyda lefel risg cymedrol a derbyniol.

Er mwyn lleddfu'r risg cysylltiedig â'r strategaeth ariannol yn 2013/14, mae'r Aelodau Cabinet, Penaethiaid Adran, rheolwyr gwasanaeth a chyfrifwyr sy'n gyfrifol am gyllidebau'r Cyngor yn gyffredinol wedi gweithredu mewn modd disgybledig a gweithgar i reoli gwariant a sicrhau incwm. Bydd angen atgyfnerthu'r rheolaeth ariannol gydwobodol hynny yn 2014/15, gan fod ein hyblygrwydd cyllidebol wedi crebachu.

Yn dilyn setliad grant digynsail o heriol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2014/15 ac mewn hinsawdd ariannol cyffredinol anodd, does dim amheuaeth bydd y Cyngor angen lefel darbodus o falansau erbyn 2015/16 a thu hwnt, ar gyfer costau diswyddo anochel a chostau pontio pellach mewn blynyddoedd dilynol cyn gwireddu rhai cynlluniau arbedion mawr.

Fodd bynnag, gan fod lefel cyfredol ein balansau (tua £8m) yn ddarbodus, a gan fod gan Wynedd strategaeth arbedion ar gyfer y blynyddoedd dilynol, gyda'r addewid gan aelodau'r Cabinet y bydd ymlyniad at gynlluniau i flaenoriaethu yn 2014, rwy'n cefnogi'r camau a argymhellir, gan gynnwys defnyddio cyfran resymol o'r balansau (tua £1.8m) er mwyn pontio yn 2014/15 a chaniatau'r amser i'r Cyngor weithredu rhaglen arbedion priodol.

Rwy'n argyhoeddedig fod yr hyn argymhellir yma yn ddarbodus os yw'r Cyngor yn gweithredu'n briodol yn ystod 2014 ar gyfer 2015/16 a thu hwnt. Fodd bynnag, bydd hynny'n golygu rôl heriol ac allweddol i'r Cabinet, yn cymryd nifer o benderfyniadau anodd wrth flaenoriaethu i gyflawni arbedion, fel cytunwyd mewn egwyddor gyda'r aelodau wrth ddatblygu'r Strategaeth Ariannol yma.

Atodiadau

Adroddiad Cyllideb 2014/15

CYLLIDEB 2014/15

1 Cefndir

1.1 Mae'r adroddiad yma yn nodi'r ffactorau sydd yn dylanwadu ar y gyllideb refeniw sydd ei angen ar gyfer 2014/15.

2 Grant Llywodraeth Cymru

2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi'r setliad terfynol ar gyfer 2014/15 ynghyd â ffigyrau mynegol ar gyfer y flwyddyn ganlynol. Nodir y manylion isod yn nhabl 1.

Tabl 1
Grant Cynnal Refeniw 2014/15 – 2015/16

£m	Cymru	Gwynedd
2013/14	4,439,012	183,042 (*)
2014/15	4,264,466	174,971
Lleihad	3.9%	4.4%
2015/16 (rhagrybudd)	4,198,518	172,346
Lleihad	1.5%	1.5%

* £181.633m oedd y gwir ffigur grant ar gyfer 2013/14 ond fe addaswyd y ffigur i gymryd y trosglwyddiadau i mewn i'r setliad i ystyriaeth er mwyn cymharu tebyg at ei debyg.

- 2.2 Fe welir o'r tabl uchod fod Cyngor Gwynedd yn wynebu colled grant o dros £8.071m yn y flwyddyn nesaf sy'n ostyngiad o 4.4% gyda'r cyfartaledd ar draws Cymru yn ostyngiad o 3.9%.
- 2.3 Un o'r rhesymau am y gostyngiad uwch na'r cyfartaledd yw fod y ffactorau sy'n bwydo'r fformiwla dyrannu adnoddau yn parhau i fynd yn ein herbyn.
- 2.4 Yn benodol yn 2014/15 fe welwyd mai gan Gwynedd oedd y cynnydd isaf ond un mewn niferoedd plant oed ysgol gynradd drwy Gymru ac fe welwyd mai yng Ngwynedd y gwelwyd y gostyngiad uchaf ond un yn y nifer hawl wyr cymorth incwm dan 65 oed.
- 2.5 Hefyd, oherwydd y ffordd y mae'r fformiwla yn gweithio, gan fod awdurdodau ar draws Cymru yn gyffredinol yn gwario'n gymharol llai ym maes trafndiaeth (o'i gymharu ag Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol) a chan mai ym maes trafndiaeth yr ydym yn elwa fwyaf, 'rydym yn dioddef yn gymharol fwy wrth i'r ffigyrau gwariant fydo drwodd i'r fformiwla.
- 2.6 Yn y datganiadau swyddogol a gyhoeddwyd, mae'r Llywodraeth yn nodi mai 3.4% oedd y gostyngiad ar gyfartaledd ar draws Cymru ond mae hyn yn diystyru'r ffaith fod yna £26m o arian Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor bellach yn y setliad oedd yn cael ei dalu

fel grant penodol yn 2013/14. I gymharu tebyg at ei debyg felly fe ddylid cynnwys y ffigwr yma sy'n golygu fod y gostyngiad yn agosach at 3.9%.

- 2.7 Rhaid bod yn wylidwrus rhag darllen gormod hefyd i mewn i'r ffigyrau mynegol ar gyfer 2015/16.
- 2.8 Gwyddom o brofiad eleni mai ofer fyddai rhoi gormod o bwysau ar y ffigwr yma. Fe allasai'r gostyngiad fod yn fwy, yn arbennig felly yn sgil cyhoeddiadau'r Canghellor yn ei ddatganiad Hydrefol, ac unrhyw newidiadau polisi pellach o fewn Llywodraeth Cymru erbyn yr adeg yma y flwyddyn nesaf.
- 2.9 Un nodwedd o'r ffigwr grant yn y setliad yw'r gwahaniaeth rhwng gwir ffigwr grant eleni [£181.633m ar gyfer Gwynedd] a'r ffigwr a ddefnyddir ar gyfer cymhariaeth [£183.042m].
- 2.10 Daw'r gwahaniaeth o £1.409m oherwydd trosglwyddiad nifer o grantiau i mewn i'r setliad. Dylid nodi fod y setliad hefyd yn cynnwys trydydd rhan yr adnodd sy'n cael ei ddarparu gan Lywodraeth Cymru ar gyfer benthyca i wario ar ein lonydd. Rhoddir mwy o fanylion yn rhan 3.12 yr adroddiad

3 Gwariant Refeniw'r Cyngor - 2014/15

- 3.1 Nodir isod yn nhabl 2 y cynnydd yn y gwariant fydd ei angen ar gyfer 2014/15.

Tabl 2
Cyllideb 2014/15

	£'000
Cyllideb Sylfaenol 13/14	233,912
Chwyddiant cyflogau	1,551
Chwyddiant arall	1,191
Praeseptau	(21)
Incrementau	(94)
Pensiynau	264
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth	203
Gyngor	
Llog ar falensau	236
Costau Benthyca	(404)
Demograffi	452
Amrywiol	2
Addasiadau cyllidebau incwm	92
Trosglwyddiadau i'r setliad	1,414
Pwysau ar wasanaethau	1,498
Cyfanswm gofynion	240,296

3.2 **Cyllideb Sylfaenol 13/14** – Er mai £233.912m yw gwariant net 2013/14 mae'n bwysig nodi fod gwir wariant y Cyngor yn £367m ond fe ddaw'r ffigwr yma i lawr i £234m oherwydd ein bod yn derbyn lluo o grantiau gwerth £79m ac yn codi bron i £54m am wasanaethau yr ydym yn eu darparu. Gan fod yna dueddiad tuag at leihau nifer o'r grantiau yma hefyd mae yna bwysau ar wasanaethau i sicrhau fod y gwariant yn gostwng i gydymffurfio a'r gostyngiad grant, ond nid yw hynny'n bosibl ym mhob achos heb gael effaith o sylwedd ar wasanaethau i bobl Gwynedd.

3.3 **Chwyddiant Cyflogau** – Hwn yw'r brif ragdybiaeth lle nad yw'r ffigwr y bydd ei angen ar gyfer 2014/15 yn hysbys i ni eto. Yn amlwg fe fydd yna bwysau o dy'r undebau i gynyddu cyflogau o gofio'r cyfyngu ar godiadau cyflogau a welwyd dros y blynyddoedd a fu. Fodd bynnag, mae'r Canghellor wedi nodi ei fod am weld setliadau cyflogau'r sector gyhoeddus yn cael eu cyfyngu i 1% yn y blynyddoedd i ddod.

Darparwyd ar gyfer cynnydd o 1% felly yn y gyllideb sylfaenol. Pe byddai cyflogau yn cynyddu mwy na hynny byddai'n cynyddu ein anghenion am arbedion yn y blynyddoedd i ddod.

3.4 **Chwyddiant arall** - Mae'r ffigwr yma yn cynrychioli darpariaeth ar gyfer chwyddiant cyffredinol o 2.1% ond gan wneud darpariaeth benodol lle tybir fod y gyfradd chwyddiant am fod yn uwch (e.e. Trydan a Nwy).

Mae'r ffigwr yma yn is na'r hyn y bu'n rhaid ei ychwanegu mewn blynyddoedd blaenorol oherwydd na welwyd y cynnydd mewn rhai ffigyrau chwyddiant eleni a ragdybiwyd wrth baratoi'r gyllideb sy'n golygu nad oes angen darparu cymaint ar gyfer 2014/15.

Er mwyn sicrhau fod y taliadau a delir am wasanaethau hefyd yn cyfrannu tuag at gwrdd a'r bwlch ariannol, cynyddwyd pob cyllideb incwm o'r fath 2.5% sy'n cynrychioli ffigwr chwyddiant ar adeg paratoi'r gyllideb.

3.5 **Incrementau a Phensiynau** – Y ffigwr incrementau yw'r cynnydd sy'n deillio o roddi incrementau cyflog i staff, ond eleni, oherwydd trosiant staff mae'r ffigwr yn arbediad i ni. Dros y tair blynedd diwethaf bu cyfraniad y cyflogwr ar gyfer talu am bensiynau staff yn cynyddu 0.5% y flwyddyn. Fodd bynnag yn dilyn prisiad o'r Gronfa Bensiwn mae Actiwari'r Gronfa wedi nodi nad oes angen cynyddu cyfraniadau am y tair blynedd nesaf, ac felly ni fydd yna gynnydd yn 2014/15.

Serch hynny, yn Ebrill 2014 bydd natur y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn newid sy'n golygu y bydd taliadau goramser yn dod yn bensiynadwy. Bu'n rhaid darparu ar gyfer y cyfraniad cyflogwr uwch sy'n deillio o hynny felly.

- 3.6 **Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor** - Yn y gorffennol, os oedd cost budd-dal Treth Gyngor yn cynyddu (neu leihau) 'roedd y gost (neu'r arbediad) yn cael ei adlewyrchu yn y grant y byddem yn ei dderbyn oddi wrth yr Adran Waith a Phensiynau. Yn sgil trosglwyddo'r grant i Lywodraeth Cymru (a hwy yn eu tro yn trosglwyddo'r grant hwnnw i'r setliad), o hyn allan, bydd yn rhaid i'r Cyngor wynebu unrhyw gost ychwanegol o fewn y ffigwr y byddwn yn ei dderbyn yn y setliad.

Yn ddamcaniaethol, mae yna £8.9m yn y setliad i dalu am y cymorth a roddir i drethdalwyr, ond fe dybir na fydd hyn yn ddigonol i gwrdd a'r gwir gost eleni. Ar sail y tybiaethau diweddaraf bydd angen ychwanegu tua £203,000 at y gyllideb yma yn 2014/15. [Mae'r effaith chwyddiant wedyn eisoes yn y ffigwr chwyddiant a nodir uchod]

- 3.7 **Llog ar Falansau** - erbyn hyn 'roeddem wedi disgwyl y byddai cyfraddau llog wedi dechrau atgyfodi ond maent yn parhau i fod yn hynod o siomedig ac yn hytrach na benthyca yn allanol, 'rydym yn defnyddio mwy o "fenthyca mewnol" sy'n lleihau'r symiau sydd ar gael i fuddsoddi. Felly, ni fyddwn yn derbyn gymaint o log yn 2014/15 a rhaid adlewyrchu hynny yn y gyllideb.

- 3.8 **Costau benthyca** - 'rydym yn elwa o gostau benthyca is yn y flwyddyn nesaf yn sgil ad-dalu benthyciadau a'r ffaith nad ydym yn benthyca arian newydd am ei fod yn well i ni ddefnyddio'r arian sydd wedi ei glymu yn ein reserfau (sy'n denu llog isel beth bynnag) yn hytrach na benthyca ar gost net uwch i'r Cyngor.

- 3.9 **Demograffi** - Fel arfer, 'rydym yn cydnabod nifer uwch yr henoed y byddem yn disgwyl darparu gwasanaeth ar eu cyfer oherwydd poblogaeth sy'n heneiddio, ond fel yr adroddwyd y llynedd ni fu'n rhaid i ni wneud hynny ers rhai blynyddoedd gan nad yw'r gwir niferoedd wedi cynyddu. Fodd bynnag yn 2013/14 ymddengys fod y nifer cleientau ym maes henoed wedi dal i fyny gyda'r tafluniadau demograffi a bydd yn rhaid ychwanegu £858,000 at y gyllideb i gydnabod y niferoedd uwch yma.

Yn erbyn hyn fodd bynnag fe welir gostyngiad yn y niferoedd plant sydd yn ein hysgolion uwchradd sy'n arwain at ostyngiad cyllideb yn y sector honno [£840,810]. Gyda'r cynnydd yn niferoedd plant y sector gynradd (sy'n golygu'r angen i gynyddu'r gyllideb £434,860), mae yna bron i £406,000 o arbediad yn sgil niferoedd plant.

Mae hyn yn gostwng cyfanswm y ffigwr net demograffi i £452,000.

Mae'r gostyngiad sylweddol yma yn y sector Uwchradd yn achosi rhywfaint o bryder i mi ac fe nodaf fwy am hyn yn rhan 4 isod.

- 3.10 **Amrywiol** – Y ffigwr a ddangosir yma yw’r casgliad o fan faterion sydd angen eu haddasu yn y gwahanol gyllidebau yn amrywio o addasiadau yn sgil tunelli sy’n mynd i dirlenwi; addasiadau i drothwyon yswiriant cenedlaethol; addasiadau angenrheidiol yn sgil newidiadau i delerau contractau allanol a wireddir gennym; cynnydd yn y niferoedd o aelodau sy’n dewis bod yn rhan o gronfa bensiw a lluo o fanion eraill.
- 3.11 **Addasiadau Cyllidebau Incwm** – Fe adolygir cyllidebau incwm yn flynyddol i asesu tueddiadau a bellach fe welwyd fod angen addasu cyllideb incwm yr Hafan Pwllheli i adlewyrchu’r ffaith fod yr incwm a ddenir yn lleihau oherwydd lleihad yn y defnydd (sydd ei hun efallai yn sgil effaith y sefyllfa economaidd bresennol). Fe welir effaith bositif ar rai cyllidebau incwm eraill fodd bynnag i’w osod yn erbyn hyn. Nodir yr effaith ar gyllidebau penodol isod [ffigyrau mewn cromfachau yn dangos cynnydd mewn incwm a ffigyrau heb gromfachau yn nodi gostyngiad] –
- Yr Hafan, Pwllheli : £180,000
 - Pridiannau Tir : [£13,000];
 - Mynwentydd : [£10,000];
 - Amlogfa : [£25,000]
 - Rheolaeth datblygu : [£40,000].
- 3.12 **Trosglwyddiadau i’r setliad** - Fel y nodwyd uchod mae yna nifer o grantiau yn cael eu trosglwyddo i’r setliad eleni fel a ganlyn –
- ***Cynllun Gostyngiadau’r Dreth Gyngor (£803,000)*** – ar gyfer sicrhau fod y cynllun yn parhau i dalu’r Dreth Gyngor yn llawn ar gyfer y rhai sydd ar incwm isel.
 - ***Grant Gweinyddu Cynllun Gostyngiadau’r Dreth Gyngor (£179,000)*** – ar gyfer talu am gostau staff yr Uned Fudd-daliadau sy’n gweinyddu’r Cynllun. Hwn yw’r swm sydd wedi ei drosglwyddo i’r setliad – mae’r gwir gost (a’r grant blaenorol dipyn yn uwch) ond fe welwyd gostyngiad yn y grant fel rhan o doriadau’r Llywodraeth yn San Steffan.
 - ***Grant cymorth ychwanegol Treth Gyngor i Bensiynwyr (£150,000)*** - mae yna gynllun cenedlaethol ar hyn o bryd sy’n rhoi cymorth ychwanegol i bensiynwyr sy’n derbyn cymorth gyda’u treth gyngor ac fe delir amdano drwy grant gan y Llywodraeth. Maent wedi ychwanegu hwn at y setliad ar gyfer 2014/15 gan nodi mai mater i gynghorau yw os ydynt yn parhau gyda’r cynllun neu beidio. Ar gyfer 2014/15 ychwanegwyd hwn at y gyllideb gan ei fod yn hwyr yn y dydd i ystyried ei ddileu ond fe ddylid nodi ei fod yn opsiwn a gyfer blynyddoedd i ddod.

- **Grant Cyfleusterau Cyhoeddus (£17,000)** – mae'r grant yma yn cael ei drosglwyddo i'r setliad. Ar hyn o bryd mae'n talu am daliadau a roddir i fusnesau i'w hannog i agor eu cyfleusterau cyhoeddus i'r cyhoedd.

Ar ben y trosglwyddiadau yma mae yna £265,000 yn y setliad i dalu am drydydd rhan y cynllun benthyca ar gyfer gwella lonydd. Er nad yw hwn yn drosglwyddiad i'r setliad yng ngwir ystyr y gair mae'n gyllideb mae'n rhaid i ni ei wario at ddibenion penodol ac felly 'rwyf wedi ei gynnwys dan y pennawd yma.

3.13 **Pwysau ar wasanaethau** - Mae yna ddwy brif elfen i'r pennawd yma sef

- a) **Ceisiadau a gafwyd gan wasanaethau am adnoddau ychwanegol i gwrdd â phwysau ar eu gwasanaethau (£1.471m).**

Mae pob gwasanaeth yn cael yr hawl i nodi os oes yna unrhyw wariant y mae'n rhaid i'r Cyngor ei gyflawni os yw am sicrhau parhad gwasanaeth sylfaenol. *Nid ar gyfer datblygiadau newydd y mae'r pennawd ond yn hytrach ar gyfer parhad gwasanaethau sylfaenol presennol.*

Rhoddir manylion yr hyn a argymhellir yn Atodiad 1.

Mae elfen o'r ceisiadau yma wrth gwrs yn amlygu eu hunain wrth i ni adolygu patrymau gwariant eleni. Mae eraill yn ganlyniad i faterion sy'n codi lle mae angen gwario er mwyn gwarchod deilliannau i'r cyhoedd neu i gwrdd â gofynion statudol. Mae yna elfen hefyd o Lywodraeth Ganolog yn creu pwysau a disgwyliadau a ninnau'n gorfod dygymod gyda'r sgil effeithiau (ar ben y gostyngiad yn ein grant).

Mae'r eitemau yma wedi cael eu herio cyn eu hargymell. Mae'r ffigwr yma yn is o dipyn na'r hyn a welwyd yn hanesyddol.

Yn yr adroddiad yma hefyd fe grybwyllir fod angen cymeradwyo bidiau gwerth £558,000 ar sail unwaith ac am byth er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Gellir ariannu hwn allan o'r £297,250 arian grant cymell perfformiad a gedwir bob blwyddyn at ddibenion unwaith ac am byth gan ychwanegu £128,750 pellach o'r arbedion a ddarganfuwyd o flaen llaw yn 2013/14, ac ariannu'r gweddill (£132,000) o falansau.

- b) **Gofynion Ysgolion (£27,580)**

Nodir y cefndir i hwn yn rhan 4 isod.

4 Ysgolion

- 4.1 Mae Llywodraeth Cymru yn nodi eu bod wedi gwarchod grant Llywodraeth Leol er mwyn sicrhau gostyngiad llai na gweddill y gwasanaethau yng nghyllidebau ysgolion. Y rhagdybiaeth yw mae'n debyg y byddem wedi gweld gostyngiad uwch na'r 4.4% pe na fyddent wedi rhoi'r warchodaeth yma i ni.
- 4.2 Hyd yma, ein hymagwedd ni tuag at hyn yw parhau i gynllunio ar sail yr hyn y byddai'r Cyngor yn dymuno ei wneud ar gyfer ysgolion gan fesur hynny wedyn yn erbyn bwriad Llywodraeth Cymru ac ystyried a oes angen addasu unrhyw beth er mwyn cydymffurfio a'r addewid.
- 4.3 Eleni mae'r rheol yma yn golygu fod angen sicrhau fod ysgolion yn cael cynnydd arian o +0.45%. Fel y nodwyd y llynedd, mae hyn yn codi cwestiynau sylfaenol ynglŷn â pha mor rhesymegol yw hi i'r Cyngor barhau i wireddu dymuniad Llywodraeth Cymru pan fyddwn yn gorfod torri ar wasanaethau eraill er mwyn talu amdano. Ni wyddom wrth gwrs beth fyddai effaith peidio â gwireddu'r dymuniad o ran ymateb Llywodraeth Cymru na'r ysgolion.
- 4.4 Dengys y ffigyrau sydd yn y gyllideb a nodir uchod (sy'n cynnwys sicrhau fod ysgolion yn derbyn y cynnydd angenrheidiol yn eu cyllidebau i gwrdd â chwyddiant a.y.b) ynghyd a'r camau eraill a argymhellir yn y rhan yma ein bod am gwrdd â'r addewid eleni.
- 4.5 Yn wahanol i wasanaethau eraill felly, am y drydedd flwyddyn yn olynol, ar y cyfan ni fydd y gyllideb ysgolion yn wynebu arbedion yn 2014/15 heblaw i wynebu'r addasiadau arferol sy'n deillio o newidiadau yn niferoedd disgyblion, gyda rhai ysgolion yn elwa a rhai yn colli.
- 4.6 Fodd bynnag fel cyd-destun i'r sefyllfa yma rhaid bod yn fyw i'r hyn sy'n digwydd oherwydd sefyllfa grantiau a roddir yn uniongyrchol i'r ysgolion gan Lywodraeth Cymru.
- 4.7 Yn 2014/15 bydd ysgolion Gwynedd yn elwa bron i £900,000 yn y cynnydd yn y grant amddifadedd y bydd ysgolion yn ei dderbyn gyda thua £520,000 yn mynd i'r sector gynradd a thua £374,000 yn mynd i'r sector Uwchradd. Wrth gwrs fe fydd dyraniad hwn i ysgolion unigol yn ddibynnol ar y nifer o blant sydd gan ysgolion unigol sydd yn gymwys ar gyfer cinio am ddim ac i'w ddefnyddio i wella canlyniadau ymysg plant o gefndiroedd difreintiedig.
- 4.8 Yn erbyn hynny fodd bynnag bydd y sector Uwchradd yn wynebu gostyngiad o tua £500,000 yn y grant ôl 16 a grant rhwydwaith 14-19.

- 4.9 Gyda'r gostyngiad o £840,810 yn ei gyllideb oherwydd lleihad yn y niferoedd plant a nodir yng nghymal 3.9 uchod, a'r lleihad yn y grantiau yma, mae'r sector uwchradd yn mynd i fod yn dioddef yn sylweddol eleni gyda'r gostyngiadau yn tynnu at £1m.
- 4.10 Yn wyneb y gostyngiadau grant annisgwyl mae'r Gwasanaeth Ysgolion am gynnig £160,000 ar sail unwaith ac am byth o'i adnoddau ei hun er mwyn cynorthwyo'r sector i ddygymod gyda'r gostyngiad mewn grantiau.
- 4.11 Wedi dweud hynny wrth edrych ar y sefyllfa demograffi yn unig, mae'r gostyngiad mewn niferoedd plant yn golygu y bydd yna un ysgol yn disgyn o dan 260 o blant (sef y nifer lle mae yna wir amheuan ynglŷn â gallu ysgol i gynnal y cwricwlwm) ac felly awgrymir fod angen cynllun gwarchodaeth ar gyfer y sector uwchradd lle gwarchodir cyllideb ysgol uwchradd sy'n disgyn o dan 260 o blant tan y bydd modd dod o hyd i ateb mwy hir dymor ar gyfer ysgolion o'r maint yma.
- 4.12 Fodd bynnag, gyda dwy ysgol arall yn tynnu at y ffigur 260 o blant mae hyn yn tanlinellu'r angen i sicrhau ateb hir dymor i'r broblem. Byddai cynllun o'r fath yn costio £27,580 yn 2014/15.
- 4.13 Mae yna gwestiwn, o gofio blaenoriaeth y Cyngor o fewn y Cynllun Strategol o fod yn dymuno codi safonau addysgol plant a phobl ifanc a ddylid mynd ymhellach ac a ddylid ystyried y balans cyllido rhwng y sector gynradd (sy'n gweld cynnydd o tua £1m yn eu cyllidebau yn 2014/15) a'r sector uwchradd (fydd yn gweld gostyngiad cyffelyb yn eu cyllideb hyd yn oed ar ôl cymryd y camau a nodir uchod).
- 4.14 Efallai nad yw amser yn caniatáu gwneud hynny nawr ond rhaid bod yn fyw i'r ffaith tra bydd y sector uwchradd wedi cynllunio ar gyfer effaith lleihad demograffi, nid yw gorfod darganfod ffyrdd o ddygymod gyda'r gostyngiad am gynorthwyo'r sector i fod yn canolbwyntio ar gyraeddiadau addysgol.
- 4.15 'Rwyf yn argymhell y dylid helpu'r sector i ddygymod a'r lleihad drwy roddi mwy o amser iddynt ymglyfarwyddo a'r sefyllfa gan ychwanegu at y swm y mae'r gwasanaeth addysg ei hun yn bwriadu cynorthwyo drwy ddefnyddio balansau i wneud cyfraniad pellach unwaith ac am byth o £250,000.

5 Crynodeb o sefyllfa 2014/15

- 5.1 Fe welir o'r uchod felly fod anghenion gwario'r Cyngor ar gyfer 2014/15 yn £240.30m (cynnydd o 2.1% o ddiystyru'r trosglwyddiadau i mewn i'r setliad) a byddwn yn derbyn grant o £174.97m oddi wrth Llywodraeth Cymru (gostyngiad o 4.4%).

- 5.2 Ar ben hynny, **heb** unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor, amcangyfrifir y bydd yna £53.11m yn dod o'r Dreth Gyngor yn 2014/15 (cynnydd o £835,170 o'r hyn y byddwn yn ei gynhyrchu eleni).
- 5.3 Bydd aelodau yn cofio wrth baratoi cyllideb 2013/14 'roedd yna son fod Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor am gael ei addasu fel y byddai'n rhaid i bawb dalu o leiaf 10% o'r Dreth Gyngor ac 'roeddem yn pryderu y byddai hyn yn effeithio'n andwyol ar faint o'r Dreth Gyngor y byddem yn medru ei gasglu. Daethom a'r gyfradd casglu i lawr o 99% i 97.5% felly.
- 5.4 Fodd bynnag yn hwyr yn y dydd fe benderfynodd Llywodraeth Cymru gadw hanfod cynllun fyddai'n parhau i roddi 100% o ryddhad i rai ar incwm isel. Gan fod y cynllun hwnnw am barhau yn 2014/15 gallwn gynyddu'r gyfradd casglu yn ôl i 99%. Bydd hyn yn gwyrddroi'r gostyngiad incwm a weithredwyd yng nghyllideb y Cyngor am 2013/14.
- 5.5 Gydag anghenion gwario o £240.30m a chyfanswm incwm Grant Llywodraeth a'r Dreth Gyngor o £228.08 fe welir ein bod yn wynebu diffyg felly o £12.22m yn 2014/15.

6 Dygymod gyda'r bwch yn 2014/15

- 6.1 Yn ei gyfarfod ar 5 Rhagfyr, fe gytunodd y Cyngor gyda'r syniad o gael strategaeth oedd yn rhagweld ceisio sefydlu cyllideb gytbwys ar gyfer 2014/15 er mwyn prynu'r amser angenrheidiol i ni lunio rhaglen o arbedion ystyrlon a synhwyrol i'w gweithredu mor fuan â phosibl.
- 6.2 Y cam cyntaf y gellir ei gymryd er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys yw dileu'r ddarpariaeth sydd gennym ar gyfer cynnydd cyflogau uwch na 1% fydd yn arbed £1.61m o fewn y gyllideb. Fe fydd hyn yn cynyddu risg wrth gwrs pe byddai'r cynnydd cyflog a gytunir ar gyfer 2014/15 yn fwy na hynny. Mae'r Llywodraeth yn San Steffan wedi datgan ei fwriad i gyfyngu codiadau cyflog i 1% am gyfnod estynedig ond gyda'r economi yn dangos arwyddion o fod yn cryfhau rhaid gofyn pa mor hir y bydd modd iddynt gadw at y dyhead yma wrth i weithlu'r sector gyhoeddus weld gwir werth eu cyflogau yn disgyn ers blynyddoedd lawer.
- 6.3 Pe byddai cyflogau yn cynyddu mwy na'r 1% a roddir yn y gyllideb gellir cwrdd â'r risg hwnnw drwy ystyried hynny pe cyfyd y sefyllfa, gan ddibynnu ar falansau i gario ni drosodd hyd nes y byddwn yn gallu addasu'r gyllideb yn 2015/16.

- 6.4 Dylid bod yn ymwybodol fodd bynnag na fydd gan y cyngor gyllideb wrth gefn wedyn yn 2015/16 a balansau fydd yr unig allu fydd gennym i warchod rhag unrhyw sioc ariannol.
- 6.5 Yr ail gam y gellir ei gymryd yw dileu'r gyllideb barhaol sydd gennym ar gyfer y Cynllun Strategol. Efallai y bydd hyn yn cyfyngu ar ein gallu i gyflawni unrhyw elfen o'r cynllun Strategol sydd angen cyllideb barhaol, ond unwaith eto, os cyfyd eitem sydd wirioneddol angen cyllideb barhaol ar ei gyfer a'i fod gymaint o flaenoriaeth fel bod achos dros dorri gwasanaethau eraill i dalu amdano, gellir dygymod ag ef yng nghanol y flwyddyn ar sail achos unigol. Bydd hyn yn arbed £0.87m.
- 6.6 Yn 2010/11 fe gynyddwyd elfen o'r Dreth Gyngor yn arbennig er mwyn ein gwarchod rhag gorfod gwneud toriadau yn ein cyllideb yn y dyfodol, ac felly mae yna £0.38m yn y gyllideb y gellir ei ddefnyddio er mwyn cwrdd â'r bwlch.
- 6.7 Mae yna hefyd adnoddau rhydd o fewn y gyllideb ysgolion cynradd sydd heb eu datganoli, fyddai ar gael i gyfrannu at y bwlch. Yn wyneb y ffaith fod y sector honno eisoes yn elwa yn 2014/15 a'r sefyllfa a wynebhir gennym o ran bwlch ariannol, awgrymir ein bod yn defnyddio'r gyllideb yma am y tro i gau'r bwlch sydd werth £0.2m er mwyn i'r Cyngor gael cyfle i ystyried ei bolisi yn y maes yma ymhellach.
- 6.8 Mae gennym gynlluniau arbedion sydd eisoes yn cael eu gwireddu wrth gwrs ac ar gyfer 2014/15 'roeddem yn wreiddiol yn rhagweld y byddem yn gwireddu cyfanswm o £6.2m.
- 6.9 O ran cyfanswm yr arbedion sydd i'w cyflawni, dengys y dadansoddiad diweddaraf y bydd yna un cynllun yn wynebu trafferthion o ran ei gyflawni yn llawn.
- 6.10 **Cynllun Uned Caffael Gogledd Cymru** - Cynllun cydweithio Gogledd Cymru fu'n llwyddiannus o ran darganfod arbedion (cyfanswm o £3.1m) ond yn anffodus, oherwydd bod yr arbedion hynny yn cael eu cyflawni mewn meysydd lle 'roedd y cyfle i Wunedd fanteisio yn llai na'r cyfleoedd ar gyfer cynghorau eraill ni fydd modd gwireddu £257,910 o'r swm a glustnodwyd ar gyfer y cynllun yma.
- 6.11 Ar ben hyn fodd bynnag ymddengys y bydd angen addasu proffil cyflawni rhai o'r cynlluniau eraill gan fod yna lithriad wrth eu cyflawni. Mae elfen o lithriad yn anorfod wrth gwrs wrth gyflawni cymaint o arbedion. Dengys y dadansoddiad yma y bydd angen symud gwerth tua £450,000 o arbedion o 2014/15 i flynyddoedd dilynol ac felly mai £5.52m fydd ar gael i gwrdd â'r bwlch yn 2014/15.

- 6.12 Fodd bynnag eleni 'rydym wedi cyflawni gwerth mwy na £1m o arbedion cyn ein bod eu hangen sy'n golygu fod yna "gronfa" unwaith ac am byth o arbedion a gyflawnwyd o flaen llaw ar gael.
- 6.13 Nodir ein bod yn defnyddio £128,750 i ariannu bidiau unwaith ac am byth ac awgrymaf y dylid defnyddio £450,000 pellach i gwrdd â'r bwllch sy'n codi oherwydd y bydd arbedion yn hwyrach yn cyrraedd.
- 6.14 O gyfrifo'r holl faterion uchod felly y byddwn wedi cyfarch £9.03m o'r bwllch o £12.22m sy'n codi yn 2014/15 gan adael £3.19m ar ôl i'w ddarganfod.

7 Y Dreth Gyngor

- 7.1 Yn wyneb y bwllch yma, y penderfyniad allweddol sydd angen ei wneud yn sgil yr ystyriaethau uchod yw sefydlu union lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor i'w argymhell i'r Cyngor ar gyfer 2014/15.
- 7.2 Yn y tybiaethau a wnaed yn ein strategaeth ariannol tymor canolig hyd yma, fe ddefnyddiwyd ffigwr o 3.5%.
- 7.3 Yr allwedd i hyn oll wrth gwrs yw cael y balans yn briodol rhwng yr angen i wario ar wasanaethau i'r rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas a'r cynnydd sydd yn addas i'w godi ar drigolion Gwynedd.
- 7.4 Byddai 3.5% yn cynhyrchu £1.86m o incwm a byddai'n gyfystyr i gynnydd yn y Dreth Gyngor o £37.43 i eiddo mewn Band D neu ychydig o dan 72c yr wythnos. [Byddai'r dreth a godir gan y cynghorau cymuned a'r Awdurdod Heddlu yn ychwanegol i hyn wrth gwrs]. Mae ychydig dros 19% o dai yng Ngwynedd yn derbyn rhyw elfen o gymorth tuag at eu Treth Gyngor, ac mae 60% o eiddo Gwynedd mewn bandiau is na band D.
- 7.5 Byddai pob 0.1% yn is na 3.5% yn cynyddu'r bwllch ariannol y byddem angen ei ddarganfod o tua £53,110 (ac felly byddai 0.5% yn llai yn golygu cynyddu'r bwllch ariannol £265,570 a'i leihau o 1% yn cynyddu'r bwllch ariannol o £531,150). Byddai'r ffigyrau yn union yr un fath ar gyfer unrhyw gynnydd uwchben 3.5%.
- 7.6 Nodir isod y cynnydd a welwyd yn Nhreth Cyngor Gwynedd a'r cynnydd a welwyd ar gyfartaledd ar draws Cymru ers 2008/9.

Blwyddyn	Gwynedd	Cymru
Cyfanswm 08-14	24.7%	21.0%
2013/14	3.5%	3.1%
2012/13	3.5%	1.9%
2011/12	3.9%	3.1%
2010/11	3.9%	3.7%
2009/10	3.9%	3.9%
2008/9	3.8%	3.7%

- 7.7 Ni wyddom yn union eto beth fydd y cyfartaledd cynnydd ar draws Cymru yn 2014/15 ond y wybodaeth ddiweddaraf sydd gennyf yw y na fydd llawer o gynghorau yn cynyddu llai na 3% gyda nifer sylweddol yn ystyried cynnydd tua chanol y 3% a nifer yn ystyried cynnydd uwch na 4%.
- 7.8 O hynny o wybodaeth sydd gan y Cyfarwyddwr o ran sgysiau a gafwyd gyda swyddogion mewn cynghorau eraill, mae'n amcangyfrif y bydd y cyfartaledd ar draws Cymru o gwmpas tua 4%.
- 7.9 Mae'r dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu yn un anodd wrth gwrs a mater i'r aelodau yw pwyso a mesur a dod i'r balans y maent yn ystyried sy'n briodol.
- 7.10 O gadw at y rhagdybiaeth a wnaed y llynedd wrth sefydlu'r strategaeth ariannol bresennol felly a chynyddu'r Dreth Gyngor 3.5%, byddai hyn yn gadael bwlch o £1.33m ar ôl i'w ddarganfod. Yr unig ffordd o'i ddarganfod fyddai cael mwy o arbedion.
- 7.11 Ni fyddai'r arbedion yma ar gael ar 1 Ebrill ac felly byddai'n rhaid dibynnu ar falansau i bontio'r cyfnod hyd nes y bydd yr arbedion hynny ar gael.
- 7.12 Byddai cyfarch y bwlch yn gyfan gwbl drwy'r Dreth Gyngor yn golygu cynnydd o tua 6% sydd yn amlwg uwchben hicyn rhesymol.

8 Polisi Cyflogau

- 8.1 Mae yna ystyriaeth yn cael ei roddi ar hyn o bryd i gyflogau gweithwyr sydd ar yr hicynau isaf er mwyn cychwyn cyfarch y galw am gyflog byw i'r rhai ar yr hicynau hynny. Bydd y Cabinet yn derbyn adroddiad ar hyn ar 18 Chwefror.
- 8.2 Yr unig ffordd o fedru talu am hyn heb ychwanegu at yr arbedion y byddwn yn eu hwynebu fyddai i gynyddu'r Dreth Gyngor er mwyn talu amdano.

- 8.3 Os bwriedir dilyn polisi o'r fath byddai angen ychwanegu 0.4% at y cynnydd arfaethedig yn arbennig i dalu am hynny.

9 Balansau

- 9.1 Rhagwelir y bydd gennym falansau cyffredinol o tua £8m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon, yn cynrychioli tua 2.2% o wariant refeniw gros y Cyngor .
- 9.2 'Rwyf wedi nodi ar fwy nag un achlysur oherwydd yr amgylchiadau tymhestlog y byddwn yn eu hwynebu dros y blynyddoedd i ddod, ei fod yn briodol cadw symiau wrth gefn er mwyn medru ymdrin gydag unrhyw broblemau allasai godi.
- 9.3 Nid oes unrhyw beth wedi digwydd yn y cyfamser i newid y farn yma. Yn wir, fel y nodir yng nghymal 6.2 uchod, gan na fydd gennym unrhyw gyllideb wrth gefn bellach mae'r risg wedi cynyddu, ac oherwydd hynny felly, mae'r angen i sicrhau fod gennym falansau priodol i fedru dygymod gydag unrhyw sioc ariannol yn fwy perthnasol.
- 9.4 Fodd bynnag yn wyneb y bwlch ariannol fyddai gennym (hyd yn oed o dderbyn y dylid cynyddu'r Dreth Gyngor 3.5%), ac er mwyn cael amser i ystyried ymhle y dylem ddarganfod y bwlch yma, argymhellir ein bod yn defnyddio £1.33m o falansau cyffredinol i bontio hyd nes y bydd modd darganfod gweddill yr arbedion angenrheidiol.
- 9.5 Yn ychwanegol at y £1.33m yma, mae'r argymhelliad i gynorthwyo'r sector uwchradd a thalu am elfen o'r bidiau unwaith ac am byth o falansau a nodir yng nghymalau 3.13 a 4.15 uchod yn golygu y byddwn yn defnyddio £1.7m o falansau (ynghyd a £578,750 o'r gronfa arbedion a wireddwyd ymlaen llaw) i bontio'r gyllideb yn 2014/15.
- 9.6 Mae gennym nifer o reserfau penodol a sefydlwyd gan y Cyngor sydd wedi eu sefydlu i gwrdd ag anghenion gwariant penodol sydd gan y Cyngor. Mae'r rhain yn rhan o gyllideb y cyngor wrth gwrs.
- 9.7 Er mwyn sicrhau fod pob aelod o'r Cyngor yn ymwybodol ohonynt atodir copi o'r tudalennau perthnasol o'r cyfrifon yn Atodiad 2.
- 9.8 Mae'n bwysig adolygu lefel y reserfau yma'n barhaus wrth gwrs ac mae'r Pennaeth Cyllid yn gwneud hynny, ac fe adroddais y llynedd ei fod yn cynnal ymchwiliad penodol i'r reserfau yma.
- 9.9 Fe fydd yr angen i drawsffurfio nifer o'n gwasanaethau (gan gynnwys talu taliadau diswyddo allasai fod yn sylweddol) yn sicr o olygu gofynion gwario unwaith ac am byth. Ar ben hynny bydd aelodau yn ymwybodol o gynnwys Adroddiad y Comisiwn ar Lywodraethu a

Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus a gyhoeddwyd yn ddiweddar sy'n awgrymu y bydd yna ad-drefnu llywodraeth leol ar y gorwel. Bydd hynny hefyd yn creu'r angen am y gallu i ariannu gwariant unwaith ac am byth wrth baratoi ar gyfer y fath ad-drefnu.

- 9.10 Ar sail hyn felly, mae'r Pennaeth Cyllid ar hyn o bryd yn ystyried, yn hytrach na chynnal yr adolygiad arferol, faint o le sydd yna i'r Cyngor newid ei flaenoriaethau tu mewn i'r reserfau yma, gan nodi nad ydym am gyflawni rhai bwriadau gwreiddiol, er mwyn defnyddio unrhyw adnoddau a ryddheir i gwrdd â'r anghenion am adnodd i drawsffurfio a thalu taliadau diswyddo ynghyd ag unrhyw oblygiadau a ddaw am adnodd unwaith ac am byth yn sgil adroddiad y Comisiwn.

10 Cyfalaf

- 10.1 Tra bod cyllidebau refeniw cynghorau yn wynebu cyfyngiadau, mae cyllidebau cyfalaf hefyd dan bwysau.
- 10.2 Y llynedd fe gymeradwyodd y Cyngor raglen gyfalaf ar gyfer y tair blynedd 2013/14; 2014/15 a 2015/16.
- 10.3 Yn wyneb y cyfyngiadau ariannol refeniw sydd yn ein hwynebu a'r ffaith fod ein Strategaeth Asedau yn cynnwys elfen sylweddol o fenthycia darbodus (sy'n golygu pwysau ar y gyllideb refeniw i dalu am y costau benthyca) mae'r cyngor wedi penderfynu y dylid cynnal adolygiad o'r Strategaeth Asedau.
- 10.4 Am y tro felly argymhellaf ein bod yn cadw at y cynlluniau a osodwyd y llynedd heb ychwanegu cynlluniau pellach ar gyfer 2016/17 er mwyn aros hyd nes y bydd yr adolygiad wedi ei gwblhau.
- 10.5 Rhagwelir y bydd hynny wedi ei gyflawni erbyn mis Mai a gellir ychwanegu rhaglen 2016/17 bryd hynny.
- 10.6 Wedi dweud hynny, mae yna angen addasu ychydig ar yr hyn a gytunwyd y llynedd er mwyn adlewyrchu rhai newidiadau angenrheidiol sy'n codi oherwydd newid yn y proffil arfaethedig ar gyfer cynlluniau unigol. Manylir ar rhain yn Atodiad 3 sy'n nodi'r newidiadau arfaethedig.
- 10.7 Byddwn yn ariannu'r rhaglen fel a ganlyn –

Tabl 3
Ariannu rhaglen gyfalaf 2014/15 - 2015/16

£'000	2014/15	2015/16
Gofynion cyfalaf	16,193	17,974
I'w ariannu drwy		
Darpariaeth cyfalaf yn y setliad	6,630	6,630
Grant tuag at ysgolion	724	5,503
Derbyniadau cyfalaf	1,476	930
Cyfraniad o reffeniw	1,988	2,860
Benthyca darbodus	5,375	2,051
Cyfanswm ariannu	16,193	17,974

10.8 Un agwedd o'r cynigion cyllido yw lefel y gwariant cyfalaf sydd yn parhau i gael ei ariannu o'i gymharu gyda'r gefnogaeth benodol a ddarperir yn y setliad. Mae hyn yn dangos y budd o gael cynllun hir dymor drwy'r strategaeth asedau sy'n caniatáu i ni lunio rhaglen hir dymor a cheisio uchafu'r budd a geir o fuddsoddiad cyfalaf y gellir ei wneud o fewn yr adnoddau sydd ar gael.

11 **Asesiad effaith o safbwynt cydraddoldeb**

11.1 Mae'r gyllideb a amlinellir uchod yn ceisio parhau i ddarparu'r deilliannau priodol i holl drigolion y sir, ond gan nad yw'r cynnydd yn ein hincwm yn ddigonol i gwrdd â chostau chwyddiant hyd yn oed, mae'n rhaid edrych am arbedion.

11.2 Yn y maes arbedion felly mae'r risg uchaf o ran y posibilrwydd i ni gael ardrawiad fyddai'n effeithio'n anghymesur ar rai gyda nodweddion gwarchodedig. Mae'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol eisoes wedi adnabod y risg yma ac ers 2010 wedi atgoffa Awdurdodau Lleol o'u dyletswydd i asesu effaith eu penderfyniadau ariannol.

11.3 Byddwn yn parhau i ddatblygu ein trefniadau ar gyfer asesu effaith cydraddoldeb ar benderfyniadau ariannol mewn cydweithrediad a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ac Awdurdodau Lleol eraill, a hynny drwy rannu ymarfer da ac adnabod camau effeithiol i'r dyfodol.

11.4 Ein nod yw sicrhau fod ein penderfyniadau ariannol yn cydymffurfio a dyletswyddau'r Ddeddf Cydraddoldeb, sef:

- Diddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd dan y Ddeddf
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt

- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a'r rhai nad ydynt

Wrth asesu, byddwn yn ceisio canfod sut i wneud y gorau o bob cyfle i wella cydraddoldeb yn ogystal â cheisio osgoi neu liniaru unrhyw effaith negyddol hyd orau ein gallu

- 11.5 Wrth gynllunio ein cyllidebau, rhoddir ystyriaeth i gydraddoldeb ar bob lefel, gan ddefnyddio data a thystiolaeth am ddemograffi a thueddiadau wrth gynllunio ar lefel strategol, ac yn yr un modd (ond yn fwy penodol) wrth ddod i benderfyniad ar gynlluniau arbedion unigol. Casglwyd data a thystiolaeth eisoes ar gyfer ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol, a byddwn yn parhau i adeiladu ar yr wybodaeth yma drwy ddadansoddi data newydd (megis canlyniadau Cyfrifiad 2011), monitro gwasanaethau ac ymgysylltu
- 11.6 Mae gennym gyfundrefnau clir ar gyfer darganfod unrhyw arbedion sydd eu hangen sydd yn cynnwys asesiad llawn o effaith unrhyw arbedion o safbwynt cydraddoldeb. Byddwn yn dadansoddi pob pob cynnig unigol, gan nodi os oes angen i'r Adran gynnal asesiad effaith wrth ddatblygu'r prosiect. Yn unol â chais y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, byddwn yn cynhyrchu adroddiad blynyddol ar y broses yma ac yn ei gyhoeddi ar ein gwefan.
- 11.7 Nid ceisio cwrdd â chostau chwyddiant yn unig y mae'r gyllideb uchod wrth gwrs, mae o hefyd yn ceisio sicrhau fod pwysau cyllidebol anorfod sy'n disgyn ar wasanaethau oherwydd galwadau uwch a roddir arnynt yn sgil nifer uwch o gleientau a.y.b. hefyd yn cael eu cyfarch.
- 11.8 Mae gan bob gwasanaeth yr hawl i gyflwyno cais am adnodd os yw'n ystyried fod angen cyllideb ychwanegol i sicrhau fod gwasanaethau'n parhau ac mae'r symiau a welir o dan y pennawd "pwysau ar wasanaethau" yn gydnabyddiaeth fod angen sicrhau cyllid digonol er mwyn sicrhau nad yw ein trefniadau ariannol yn cael effaith andwyol ar lefel y gwasanaeth a ddarperir.
- 11.9 Fe geir manylion llawn yn Atodiad 1 ac fe welir fod yna dros £760,000 yn mynd i faes gofal cymdeithasol, a hynny ar ben yr £858,000 arian demograffi a ddarperir er mwyn cydnabod yr angen i ddarparu ar gyfer niferoedd uwch ym maes anabledyddysgu.

12 Casgliadau

- 12.1 Mae'r adroddiad yma yn gosod allan y ffactorau y dylid eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2014/15

- 12.2 Argymhellir fod angen cyfarch angen gwario refeniw o £240.30m sydd yn cynnwys darparu £1.5m ar gyfer pwysau ar wasanaethau gan gynnwys darparu cynllun gwarchodaeth ar gyfer y sector Uwchradd i brynu amser er mwyn darganfod ateb parhaol ar gyfer problemau'r sector honno.
- 12.3 Darperir hefyd ar gyfer pwysau unwaith ac am byth o £558,000 drwy ychwanegu £128,750 o adnodd arbedion a wireddwyd o flaen llaw at y ddarpariaeth sydd eisoes yn y gyllideb ynghyd a £132,000 o falansau.
- 12.4 Ar ol derbyn grant gan Lywodraeth Cymru o £174.97m a gydag incwm Dreth Gyngor heb ei gynyddu o gwbl o £53.11m bydd hyn yn gadael bwlch o £12.22m i'w ddarganfod yn y flwyddyn honno.
- 12.5 Bydd modd dygymod a'r bwlch yma drwy gyfuniad o gamau gan gynnwys lleihau rhai penawdau cyllidol i gyfrannu £3.06m a chan ddefnyddio arbedion o £5.52m sydd eisoes ar y gweill, ynghyd a £0.45m o arbedion a ddarganfyddwyd o flaen llaw i gyfarch y ffaith fod yna lithriad wedi bod yn y rhaglen arbedion, bydd byd hyn yn dod a'r bwlch i lawr i £3.19m
- 12.6 Argymhellir felly y dylid cynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% i gynhyrchu £1.86m gan bontio'r gweddill hyd nes y byddwn yn medru darganfod arbedion i'w gyfarch drwy ddefnyddio £1.33m o falansau.
- 12.7 Bydd hyn yn golygu gosod cyllideb net ar ôl defnydd balansau a chronfeydd eraill o £229,944,210.
- 12.8 Rhoddir dadansoddiad o'r gyllideb fesul gwasanaeth yn Atodiad 4.
- 12.9 Argymhellir hefyd y dylid sefydlu rhaglen gyfalaf o £16.193m ar gyfer 2014/15 ynghyd a £17.974m ar gyfer 2015/16.

Bidiau i'w cymeradwyo ar gyfer 2014/2015

Rhif	Rheswn dros y bid	Amlinelliad o'r Mater	Cais Cyllid		Argymhell Categori	Argymhellion/Sylwadau	Argymhell Parhaol	Unwaith ac am byth (£)
			Parhaol (£)	Unwaith ac am byth (£)				
Adran Gwas Cym, Tai a Hamdden								
GCTH1	Pryniant System Rheoli Gofal Cymunedol newydd – Dilyniant i RAISE	Mae'r cytundeb gyda CareWorks am system rheoli gofal sef Raise yn dod i ben ac fe gyflwynir bid am arian cyfalaf i gaffael system newydd. Mae'r bid referniw yn ariannu'r gefnogaeth i fewnosod data yn y system newydd sef 1 x Rheolwr Rhaglen am 3 mlynedd £148,830; 1 x swyddog cefnogaeth mewnosod am 3 mlynedd £88,760; 2 x swyddog cefnogaeth mewnosod am flwyddyn £58,510. Cyfanswm o 4 swydd dros dro. Hefyd cynhwysir cyfraniad ychwanegol £25k Gwynedd i'r Consortiwm (WSC) am gost rheolaeth prosiect am ddwy flynedd i reoli'r broses.		321,000	Cytuno	Ar sail yr ansicrwydd am union swm y bid a'r amserlen, argymhellir clustnodi'r swm y bid mewn cronfa ar wahan ar gyfer ariannu'r cais a herio'r union swm pan fydd gwybodaeth gadarn ar gael.		321,000
GCTH2	Rheolwr Busnes a chefnogaeth gweinyddol ar gyfer Bwrdd Diogelu Oedolion Gogledd Orllewin Cymru	Mae Bwrdd Diogelu Oedolion Gwynedd a Môn yn cynnwys cynrychiolaeth ar lefel uchel o swyddogion cyrff partneriaethol fel lechyd, yr Heddlu. Mae angen gwneud llawer mwy o waith i sefydlogi'r a galluogi'r Bwrdd i roi arweiniad clir ar ddatblygiadau a gwelliannau o fewn maes diogelu fel bo'r Bwrdd yn gallu gweithredu ar yr un statws â Bwrdd Diogelu Plant Gwynedd a Môn. Gan mai awdurdodau lleol sy'n arwain ar faterion diogelu, mae'r gwaith yn gyfrifoldeb ar y cyd gyda Chyngor Ynys Môn ac yn unol â'r fformiwla sydd wedi ei gytuno sef 60:40 cyfraniad Gwynedd yn £36,800 a chyfraniad Môn yn £25,740. Bid i gyllido swydd a chefnogaeth weinyddol sydd yma.		38,600	Dygydd o fewn adnoddau ar gael	Gofynnir i'r Adran sicrhau cefnogaeth o fewn yr adnoddau sydd ar gael.		
GCTH3	Pecynnau Gofal Trosiannol 18+ Gwasanaeth Oedolion	Cais i ariannu gofal 13 o bobl ifanc sydd ar fin neu yn ddiweddar wedi cyrraedd 18 oed ac angen trosglwyddo cyfrifoldeb am eu gwasanaeth i'r Gwasanaeth Oedolion. Ar hyn o bryd y Gwasanaeth Plant sy'n cyllido eu gofal tan eu bod yn 18 oed. Y bwriad yw cydweithio gyda Gwasanaethau Ôl-ofal Gwynedd, yr Adran Addysg a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i gynllunio trefniadau ar gyfer sicrhau na fydd unigolion yn parhau i fod angen gofal lleoliadau coleg yn hwy na 19 oed, ac felly lleihau'r angen am gostau uchel am leoliadau tu allan i'r Sir.	675,000		Cytuno	Yn dilyn gwaith adolygu pecynnau o fewn y Gwasanaeth, mae swm y bid wedi lleihau £270k	405,000	
GCTH4	Operation Pallial	Bydd trefniant dros dro i ariannu gweithiwr rhanbartholi i arwain ar Operation Pallial yn parhau yn hwy na'r disgwyl. Mae cynnydd eto yn nifer y bobl sydd angen cefnogaeth ddwys iawn. Amcangyfrifir mai cost cyfraniad Gwynedd fydd £10k.		10,000	Cytuno	Anorfod i'w ariannu gan yr Adran.		
GCTH5	Cau Pwll Nofio Bangor dros dro	Er mwyn gwneud gwaith cynnal a chadw angenrheidiol gan gynnwys gwaredu asbestos, mae'r Gwasanaeth Eiddo wedi datgan bod yn rhaid cau Pwll Nofio Bangor am chwe mis i gwblhau'r gwaith. Gwerth y prosiect ydy £600k ac fe wneir bid unwaith ac am byth am gyllid i ddigolledu'r Gwasanaeth am golled incwm yn ystod y cyfnod cau sef £40K.		40,000	Cytuno	Anorfod i'w ariannu		40,000
Cyfanswm Gwas Cym			675,000	409,600			405,000	361,000

Rhif	Rheswn dros y bid	Amlinelliaid o'r Mater	Cais Cyllid		Argymhellion Categori	Argymhellion/Sylwadau	Argymhellion Parhaol	Unwaith ac am byth (£)
			Parhaol (£)	Unwaith ac am byth (£)				
Panel Strategol Diogelu								
PG1	Monitro ansawdd diogelu ar lefel gorfforaethol	Sefydlwyd y Panel Strategol Diogelu yng Ngwynedd er mwyn sicrhau perchnogaeth gorfforaethol ar yr agenda diogelu yn ei gyfarwydd o fewn y Cyngor. Bellach datblygwyd polisi a chanllawiau corfforaethol diogelu a lluniodd pob adran / gwasanaeth ei bolisi / canllawiau ei hun. Nodwyd yng Nghynllun Gweithredu'r Panel fod angen "sicrhau awdit blynyddol(annibynnol) o ansawdd gweithdrefnau ar draws adrannau a gwasanaethau'r Cyngor drwy samplio gweithdrefnau gweithredol diogelu " ac adrodd ar y canlyddiadau i'r Panel Strategol gydag argymhellion ynglŷn â gweithredu pellach . Yn ychwanegol, yn sgili adolygiad Winterbourne (gwasanaethau anabledd dysgu yn benodol ond yn berthnasol i feysydd eraill) nodir yn y Cynllun Gweithredu fod angen cyflogi arbenigwr annibynnol i " sicrhau bod trefniadau a gweithdrefnau cadarn yn eu lle" ar gyfer diogelu oedolion " gyda chynllun gweithredu pendant". Mae'r swm yn cynnwys bid gan yr Adran Addysg am £7,500.	22,500		Dull arall o ariannu	Anfonebu adrannau am y gwaith.		
PG2	Panel Strategol Diogelu - Monitro Ansawdd Darpariaeth Breswyl wedi'u lleoli yng Ngwynedd	Eto yng nghynllun gweithredu'r Panel Strategol Diogelu nodir yr "angen i fonitro ansawdd y ddarpariaeth breswyl gan asiantaethau allanol / cyrrff / asiantaethau preifat i blant ag anghenion ychwanegol neu blant mewn gofal . Darpariaethau preswyl ar gyfer plant wedi'u lleoli gan awdurdod lleol arall yw'r rhain ond mae cyfrifoleb ar Wynedd i fonitro'u hansawdd . Nid yw'r capasiti ar gael i gyflawni'r gwaith yma ar hyn o bryd.	40,000		Gwrthod	Yr Uned Fusnes yn ail flaenoriaethu gwaith i gyfarch y gofyn hwn.		
PG3	Codi ymwybyddiaeth o bolisiau a chanllawiau diogelu	Er mwyn sicrhau perchnogaeth gorfforaethol ar yr agenda diogelu yn ei gyfarwydd, nodwyd yng nghynllun gweithredu'r Panel Strategol Diogelu fod angen codi ymwybyddiaeth ymysg staff, aelodau a'r rhai sy'n gweithio ar ran y Cyngor am y bolisiau a'r canllawiau. Cytunwyd y dylid gwneud hyn drwy gynhyrchu deunyddiau addas a threfnu sesiynau codi ymwybyddiaeth.		10,000	Dull arall o ariannu	Anfonebu adrannau am y gwaith.		
Cyfanswm Panel Strategol Diogelu			62,500	10,000				
Adran Adnoddau Dynol								
AD1	Darpariaeth Iechyd Galwedigaethol a Rhaglen Gwyliadwraeth Iechyd Statudol ar gyfer Staff y Cyngor	Ers Gorffennaf 2009, mae'r Uned Iechyd Galwedigaethol wedi cyflogi swyddog Iechyd Galwedigaethol ar gyfer cyflawni dyletswyddau megis cynnal profion Iechyd sylfaenol, gweithredu'r rhaglen hybu Iechyd a lles, prosesu ceisiadau ymddeol ar sail afiechyd a chynnal ymghyngoriadau sylfaenol gyda staff. Yn ddiweddar, mae'r Uned wedi bod yn darparu gwyliadwriaeth Iechyd statudol ar gyfer carfannau penodol ymysg gweithwyr Cyngor. Bid am arian i gynnal y swydd. Yn y gorffennol, arianwyd y swydd hon gydag arian wrth gefn.	32,000		Dull arall o ariannu	Iw ariannu gan yr Adran am flwyddyn a chais i'r Adran baratoi cynllun busnes yn y cyfamser.		
Cyfanswm Adran Adnoddau Dynol			32,000					
Adran Rheoleiddio								
Rh1	Toriadau grantiau gan y Llywodraeth ar gyfer Cludiant Cyhoeddus	Mae risg sylweddol wedi ei amlygu yn codi o'r toriad grant LTSG ac o'r drefn a ddefnyddir gan y Llywodraeth i ddirosannu cymorthdali i wasanaethau cludiant. Mae toriad o 25% wedi bod am y flwyddyn 2013-2014. Mae potensial o doriad eto yn 2014-2015 sydd yn gyfystyr ag oddeutu £224,000 ychwanegol. Diffyg Grant LTSG 2012/2013 = £62,350 Diffyg Grant LTSG 2013/2014 = £152,961 Llai grant BSOG = (£249,800) Ymrwymadau BSOG = £156,000 Amcan Diffyg Grant LTSG 2014/2015 (lleihad o 25%) = £102,046 Diffyg Net = £223,557 Mae hefyd toriad wedi bod ar lwfans tanwydd i gontractwyr sydd wedi effeithio prisiau sybsidi rhai gwasanaethau. Mae toriadau pellach yn y grant a dderbynnir gan y Llywodraeth yn 2015/16 a 2016/17 yn bosiblwydd cryf ond nid ellir rhagamcanu effaith tebygol eto.	223,000		Gwrthod	Mae'r argymhelliad yn seiliedig ar y ffaith mai toriad grant gan y Llywodraeth sydd wedi arwain at y bid hwn.		

Rhif	Rheswn dros y bid	Amlinelliad o'r Mater	Cais Cyllid		Argymhell Categori	Argymhellion/Sylwadau	Argymhell Parhaol	Unwaith ac am byth (£)
			Parhaol (£)	Unwaith ac am byth (£)				
Rh2	Gwasanaeth Bysiau	Mae £101,000 o newidiadau i deithiau cyfredol cludiant cyhoeddus. £93,000 o gost ychwanegol i'r gwasanaeth yn dilyn rhesymol teithiau ardal sy'n weithredol o 1 Ionawr 2014. £70,000 am 3 taith sydd heb eu gwobrwyo ac mae'r gwasanaeth yn edrych ar nifer o opsiynau gan gynnwys gileu'r teithiau yn gyfangwbl.	264,000		Ariannu dros dro	Mae'r argymhelliaid yn seiliedig ar y ffaith mai toriad grant gan y Llywodraeth i gwmnïau bysiau sydd wedi arwain at y bid hwn.		132,000
Cyfanswm Adran Rheoleiddio			487,000					132,000
Adran Strategol a Gwella								
SG2	System theoli perfformiad y Cygnor cyfan yn dod i ben Mehefin 2014	Mae Cyngor Gwynedd yn defnyddio system meddalwedd Ffynnon, gaiff ei ddarparu a'i ariannu yn genedlaethol, i reoli perfformiad. Ond, mae'r cytundeb yn dod i ben ddiwedd mis Mehefin 2014 ac amserlen cyflwyno'r system newydd cenedlaethol 'Pan' yn llithro. Y mae Gwynedd yn defnyddio cryn dipyn ar Ffynnon a'r risg felly i barhad busnes yn uchel. Mae nifer o opsiynau dan ystyriaeth ac un ohonynt yw ceisio cytundeb efo Coactiva i ymestyn y gefnogaeth i Ffynnon am fwyddyn. Ariannu'r ymestyniad fyddai'r bid ond mae'n anodd amcangyfrif yr union gost ar hyn o bryd.		40,000	Dull arall o ariannu	Iw ariannu gan yr Adran		
Cyfanswm Strategol a Gwella				40,000				
Adran Economi a Chymuned								
Ec11	Eisteddfod Yr Urdd 2014	Bydd disgwyl i Gyngor Gwynedd sicrhau presenoldeb ar faes Eisteddfod yr Urdd yn Bala yn 2014 a chefnogi gweithgareddau Bydd yr Adran E&Ch yn ceisio targedu nifer o grantiau a gwneud defnydd o arian nawdd a rhaglenni ariannu sydd ar gael i gynnal gweithgareddau a chystadlaethau. Ond oherwydd bod cyfnod ariannu Ewrop yn dod i ben 2014, rhagwelir y bydd llai o arian grant ar gael ar gyfer Bala. Amcangyfrifir y bydd angen cyllideb ar gyfer cost llogi pabell, cludiant offer a deunyddiau a chyfraniad at ddigwyddiadau.		25,000	Cytuno	Argymhellir ariannu yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor.		25,000
Cyfanswm Economi a Chymuned				25,000				25,000
Adran Cyllid								
C1	Sicrhau parhad gwasanaeth craidd gweinyddu budd-daliadau yn sgil gostyngiad grant a throslgwyddiad i'r setliad	Mae gweinyddu budd-dal wedi'i ariannu yn uniongyrchol gan y DWP drwy grant "Admin Subsidy". Bydd £179,360 ohono yn troslgwyddo i'r setliad erbyn 2014/15. Hefyd, mae toriad yn yr "Admin Subsidy" gweddilliol, gwerth £130,307 sef £84,597 yn 2014/15 ar ben £45,710 yn 2013/14.	130,310		Ariannu'n rhannol	Bydd £179,000 yn dod i'r Adran fel rhan o'r troslgwyddiad i'r setliad, argymhellir felly ariannu'r bid yn rhannol sef £65,000 sef cyllid pontio unwaith ar sail yr aneglurder ar drefniadau yn y dyfodol yn y maes hwn. Ond yr Adran i gyllido £25k o'r bid.		40,000
Cyfanswm Cyllid			130,310					40,000

Rhif	Rheswn dros y bid	Amlinelliad o'r Mater	Cais Cyllid		Argymell Categori	Argymhellion/Sylwadau	Argymell Parhaol	Unwaith ac am byth (£)
			Parhaol (£)	Unwaith ac am byth (£)				
Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol								
PB1	Gwastraff	<p>(a) £205,000 – lleihad yn y grant Rheolaeth Gwastraff Cynladwy (£105k diffyg 2013-14 & £100k amcan 2014-15)</p> <p>(b) £85,750 – cynnydd pellach yn y costau tirlenwi (eisoes wedi cael £222k trwy'r broses gyllideb) oherwydd oedi yn y drefn casglu tan Hydref 2014</p> <p>(c) (£42,800) – arbedion o £31,490 gwastraff gwyrdd a £11,310 IVC Penhesgyn</p> <p>(ch) £167,560 – categori newydd yn 2013-14, sef delio gydag ysgubion sy'n cael ei drin drwy drefn "silt buster" @ £50.50/t. Buasai'n mynd i'w tirlenwi @ £80/t yn ogystal a chostau gwaredu fel arall</p> <p>(d) £93,260 – costau ymdrin a choed. Roedd y gwasanaeth yn llosgi'r coed yn wreiddiol. Gellir arbed oddeutu £80k trwy fynd yn ol i'r drefn o losgi ond bydd yn amharu ar y targedau ailgylchu gan na cheir ei gynnwys.</p> <p>(dd) £49,140 – costau ymdrin a matresi - £19k a charpedi - £30,140 wedi codi oherwydd nifer tunelledd</p> <p>(e) £148,000 – rhan o'r strategaeth, sef cynnydd yn y tunelledd bwyd sy'n mynd i GwyrAD £137,760 a fforddfrant - £10,240</p>	705,910		Cytuno	Mae'r bid hwn yn anrnod i'w gyllido ond yr union swm yn amodol ar ganlyniad yr adolygiad gwastraff sydd ar y gweill.	705,910	
PB2	Safleoedd Gwaredu	<p>Gwelir cynnydd yng nghostau ôl-ofalaeth Cilgwyn am 2014-15 yn dilyn capio'r safle. Bydd angen £40k ar gyfer y gwaith trin elifiant ynghyd â'r trydan i'w redeg.</p> <p>Yn ogystal, gwelwyd lleihad sylweddol yn yr incwm a gynhyrchir o'r safle (breindaliadau). Gall y sefyllfa newid yn dilyn y capio ond ar hyn o bryd mae diffyg o £90k.</p> <p>Rhagwelir bydd elifiant Llwyn Isaf yn uwch na'r amcangyfrif o £15k.</p>	145,000		Cytuno	Mae'r bid hwn yn anrnod i'w gyllido ond yr union swm yn amodol ar ganlyniad yr adolygiad gwastraff sydd ar y gweill.	145,000	
Cyfanswm Prifffyrdd a Bwrdeistrefol			850,910				850,910	
Adran Addysg								
Add 1	Gorwariant Taccis - £156,310.70 yn sgil cynnydd yn niferoedd. £58,400 gorwariant yn y gyllideb bysus eto yn sgil niferoedd ond ail dendro hefyd.	Taccis - rhagweld gorwariant ar gyllideb gyfredol 2014/15 £167,110.70	214,710		Cytuno	Bid anrnod i'w gyllido ac eisoes cytunwyd i gynnal adolygiad o'r Uned.	214,710	
Cyfanswm Addysg			214,710					
CYFANSWM			2,452,430	484,600			1,470,620	558,000

Bidiau Cyfalaf ychwanegol

Rhif	Rheswn dros y bid	Amlinelliad o'r Mater			Argymhellion/Sylwadau	Swm a argymhellir
			Swm y Bid	Categori a argymhellir		
Adran Gwas Cym, Tai a Hamdden						
GC1	Pryniant System Rheoli Gofal Cymunedol newydd – Dilyniant i RAISE	Cytundeb ar gyfer y system RAISE gyda CareWorks yn dod i ben yn Ebrill 2016 ac mae angen buddsoddi mewn system newydd. Mae'r bid yn cynnwys costau trwyddedau meddalwedd, rhyngwynebu, mudo data, hyfforddiant, rheoli prosiect y cyflenwr ac ymgynghori ar y system newydd yn dilyn y broses tendro. Gan fod y broses honno ar waith, amcangyfrif yn unig sydd yma o'r gwir gostau.	572,500	Cytuno	Argymhellir clustnodi'r swm mewn cronfa ar wahan ar gyfer ariannu'r bid pan fydd gwybodaeth gadarn ar gael.	572,500
Cyfanswm			572,500			572,500
Adran Adnoddau Dynol						
AD1	Rhaglen Dreigl o welliannau diogelwch tu fewn i safleoedd ysgolion	Sefydlwyd y rhaglen dreigl hon i ddiwallu anghenion rhybudd statudol gan AGID yn 2004 i wella'r sefyllfa draffig o fewn ysgolion y sir. Ar gyfer 2014/15 adnabuwyd rhaglen o waith angenrheidiol oddi fewn ffiniau un ysgol am £50k. Mae gweddill y prosiect yn edrych ar opsiynau o gynyddu manau parcio o flaen yr ysgol a bydd yn debygol o arwain at fidiau pellach o £250k. Mae astudiaeth ddichonoldeb mewn ysgol arall wedi adnabod yr angen i ymgymryd â gwaith ar y safle er mw'n creu cynnydd mewn safonau diogelwch parthed â thrafnidiaeth ar dir yr ysgol, gan gynnwys neilltuo ardal ar gyfer maes parcio yng ngefn yr adeilad. Cyflwynir bid o £40k ar gyfer hyn. Mae bid o £20k yn cael ei gyflwyno ar gyfer gwaith cyffredinol ac ar gyfer monitro a chynnal y rhaglen waith trafndiaeth yn ysgolion Gwynedd.	110,000	Cytuno i elfen	Argymhell cymeradwyo ariannu gwaith angenrheidiol o fewn un ysgol £50k. Ond gofyn i Bennaeth Adnoddau Dynol am adroddiad penodol yn adolygu'r risgiau a'r gwariant cymharol yn y maes hwn.	50,000
Cyfanswm Adran Adnoddau Dynol			110,000			50,000
Adran Economi a Cymuned						
Ec1	Cist Gwynedd	Mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn cefnogi'r sector wirfoddol drwy'r gronfa yma ers 1996. CDS y Swyddfa Gymreig oedd ffynhonnell wreiddiol yr arian, ond ers 2001/02 mae'r arian wedi dod yn rhan o'r setliad. Mae'r gyllideb flynyddol yn gyfanswm o £250,000, sydd wedi ei rhannu i £110,000 referniw a £140,000 cyfalaf. Rheolir y gyllideb dan frand llwyddiannus Cist Gwynedd. Mae Cist Gwynedd yn cynnwys pecyn o grantiau i gefnogi gweithgareddau cymunedol a gwirfoddol. Mae'r Gronfa Datblygu Gwirfoddol yn benodol yn arian tuag at gefnogi prosiectau cyfalaf gan fudiadau a mentrau cymunedol a gwirfoddol, sy'n gweithredu i wasanaethu cymunedau a thrigolion Gwynedd yn unig.	140,000	Ariannu'n rhannol	Argymhell swm o £70,000 gyda chytundeb y Gwasanaeth.	70,000
Cyfanswm Adran Economi			140,000			70,000
CYFANSWM			822,500			692,500

Dyfnriad o'r Cyfrifon terfynol – Reserfau penodol

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol.

2012/13	Balans
	31
	Mawrth
	2013
	£'000
Reserfau Adnewyddu	1,716
Reserfau Cyfalaf	14,286
Reserfau Yswiriant	3,444
Cronfa Gwasanaethau	5,086
Cronfa Amcan I	0
Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	1,602
Reserf Datblygiadau	212
Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	1,935
Hyfforddiant Canolog	336
Reserf Canolfan Gyswllt	278
Reserfau Gwasanaethau Ysgolion	1,204
Reserfau Economi a Chymuned	113
Reserfau Priffyrdd a Bwrdeistrefol	1,786
Reserf Datblygiadau Gwastraff	426
Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd	290
Reserfau Rheoleiddio	791
Cronfa Gweithiau Cynnal Mawr ar Ffyrdd Sirol	0
Reserfau Eraill Gofal	127
Cronfa Trawsnewid Busnes	244
Cronfa Buddsoddi i Arbed	1,497
Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	1,521
Cronfa Trawsffurfio	7,105
Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu ymrwymo	168
Cronfa Cyfalaf i Wireddu Arbedion	209
Reserf Tendro Contractau	403
Cronfa Gwasanaethau Dwr a Charthffosiaeth Tai	1,337
Gwarant Amgylcheddol Tai	480
Cronfa Rhaglen Arbedion	932
Reserfau Technoleg Gwybodaeth	373
Cronfa Adfer	500
Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop	150
Amrywiol Reserfau Eraill	1,343
Cyfanswm	49,894

Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

- (i) Mae'r Reserf Adnewyddu yn cael ei ddefnyddio gan yr Adran Darparu a Hamdden, Prifffyrdd a Bwrdeistrefol, Economi a Chymuned a'r Argraffdy i adnewyddu cerbydau ac offer.
- (ii) Mae'r Reserf Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes ar gyfer Rhaglen Gyfalaf y Cyngor.
- (iii) Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag Yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserf Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant perthnasol i'r cyn Cyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996).
- (iv) Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i wasanaethau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- (v) Amcan I - Cronfa a sefydlwyd ar gyfer costau ychwanegol cyfalaf neu refeniw sy'n codi o'r anghenion datblygu cynlluniau ar gyfer Amcan I.
- (vi) Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- (vii) Mae'r Reserf Datblygiadau ar gyfer prosiectau penodol a bennwyd eisoes gan y Cyngor fel Tai Fforddiadwy ac E-Lywodraeth.
- (viii) Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- (ix) Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi rheolwyr.
- (x) Reserf y Ganolfan Gyswllt – symiau a roddwyd o'r neilltu ar gyfer datblygu y Ganolfan Gyswllt.
- (xi) Reserfau Gwasanaeth Ysgolion – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol perthnasol hefo gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- (xii) Mae'r Reserfau Economi a Chymuned, yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf a ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau yn arwahan.
- (xiii) Mae'r Reserfau Prifffyrdd a Bwrdeistrefol yn cynnwys yn bennaf symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhwng sefyllfaoedd anwastad – 'equalisation accounts' a gofynion tebygol contractau.
- (xiv) Cronfa ar gyfer datblygiadau ac ymrwymadau perthnasol i'r maes gwastraff yw'r Reserf Datblygiadau Gwastraff gan gynnwys ein hymrwymiad i'r Partneriaeth Gwastraff Gogledd Cymru.
- (xv) Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd – cynhwysir symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd anwastad efo gweithiau amddiffyn yr arfordir ynghyd â gofynion

cyflogaeth posib yn dilyn o newidiadau yn rhaglen waith y Gwasanaeth Ymgynghoriaeth.

- (xvi) Reserfau Rheoleiddio – yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf a ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahan, ynghyd a gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol.
- (xvii) Cronfa Gweithiau Cynnal Mawr ar Ffyrdd Sirol – i gynorthwyo tuag at gost gweithiau cynnal mawr ar ffyrdd sirol.
- (xviii) Reserfau Eraill Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd anwastad posib efo gofynion contractau.
- (xix) Cronfa Trawsnewid Busnes – Cronfa unwaith ac am byth i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes i wireddu arbedion i'r Cyngor.
- (xx) Cronfa Buddsoddi i Arbed – Darpariaeth ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol a bellach yn cynnwys gofynion ac adnoddau Cronfa Gwella'r Cyngor.
- (xxi) Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – Rhannol ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd a chynhyrchu arbedion refeniw ariannol.
- (xxii) Cronfa Trawsffurfio – Darpariaeth ar gyfer newid trefniadau mewnol y Cyngor i fod yn fwy effeithiol ac yn fwy effeithlon.
- (xxiii) Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu ymrwymo – cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- (xxiv) Cronfa Cyfalaf i wireddu arbedion – Darpariaeth ar gyfer cefnogi cynlluniau cyfalaf fyddai'n gwireddu arbedion cyllidol refeniw parhaol.
- (xxv) Reserf Tendro Contractau – ar gyfer ymateb i sefyllfaoedd gwariant anwastad o ganlyniad i'r broses tendro am gontractau cludiant.
- (xxvi) Cronfa Gwasanaethau Dwr a Charthffosiaeth Tai – swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dwr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn dai Cyngor, na fabwysiadwyd gan Dwr Cymru.
- (xxvii) Gwarant Amgylcheddol Tai – neilltuwyd ar gyfer ymhlygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Gartrefi Cymunedol Gwynedd, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud a chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn dai Cyngor.
- (xxviii) Cronfa Rhaglen Arbedion – darpariaeth ariannu strategol i gynorthwyo ac i roddi rhywfaint o hyblygrwydd i'r Cyngor wrth ystyried y rhaglen arbedion angenrheidiol i'r dyfodol.
- (xxix) Reserfau Technoleg Gwybodaeth – cronfa adnewyddu perthnasol i alluogi ymateb i batrymau gwariant anwastad yn y dyfodol.
- (xxx) Cronfa Adfer – darpariaeth tuag at gost y gwaith adfer difrod llifogydd Tachwedd 2012, i ffyrdd, pontydd, a.y.b.

- (xxxi) Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop – darpariaeth tuag at gost rhagbaratoi achosion busnes i ddenu ffynonellau ariannu a grantiau Ewrop.
- (xxxii) Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

RHAGLEN GYFALAF AR GYFER 2014/15 - 2015/16

£'000	2014/15	2015/16
Cynnal a Chadw adeiladau (ymdrin ag ol groniad ac osgoi ol groniad pellach)	4,501	2,096
Gwaith Tan ac Asbestos	626	
Trefniadaeth Ysgolion	2,738	11,229
Newid dosbarthiadau sydd wedi dod i ddiwedd eu hoes		1,058
Cynnal Ffyrdd (Cynllun Benthycu)	3,780	
Goleuadau stryd	50	50
Ffensys diogelwch ar y ffyrdd	14	134
Ymdrin â thwr ar y ffyrdd	100	100
Meysydd Chwarae	35	35
Strategaeth Wastraff y Cyngor	430	-
Adnewyddu Cerbydau	186	407
Rhagbaratoi Cynlluniau Trafnidiaeth	100	100
Lonydd Glas	20	20
Adnewyddu Technoleg Gwybodaeth	592	501
Sustem electroneg cadw cofnodion a dogfennau	328	244
Grantiau Tai	2,000	2000
I'w ddyrannu	693	-
Cyfanswm	16,193	17,974
Yn hytrach na'n flaenorol	15,748	20,346

1. Ffigyrau Trefniadaeth Ysgolion wedi newid yn sgil ail broffilio'r cynlluniau - dim newid yng nghyfanswm y cynlluniau.
2. Ffigwr newid dosbarthiadau wedi newid ar i lawr yn sgil medru cyflawni'r gwaith am gost is.
3. Ffigwr cynnal ffyrdd yn adlewyrchu'r ffigwr diweddaraf y gellir ei fenthycu gyda'r swm grant.
4. Ffigwr Strategaeth Wastraff wedi lleihau yn sgil yr achos busnes i newid dull gwaredu gwastraff, gan ddileu'r angen i adeiladu cell newydd yn Ffridd Rasus.
5. Y ffigwr "i'w ddyrannu" yn adlewyrchu'r bidiau cyfalaf a nodir yn Atodiad 1.

Cyllidebau arfaethedig 2014/15 fesul gwasanaeth

Cyllideb 2014/2015										
	Cyllideb Sylfaenol 2013/14 £'000	Chwyddiant £'000	Praeseptau Incrementau a Phensiynau £'000	Cynllun Cymorth Treth y Cyngor £'000	Llog a chostau benthyca £'000	Demograffi Incwm ac Amrywiol £'000	Trosglwyddiad i'r setliad £'000	Pwysau ar wasanaethau £'000	Arbedion £'000	Cyllideb Sylfaenol 2014/15 £'000
ADRANNAU										
Tim Rheoli Corfforaethol	793	10	(11)	0	0	164	0	0	(3)	953
Strategol a Gwella	4,364	52	14	0	0	14	0	0	(13)	4,431
Cyllid	3,813	68	(5)	0	0	(5)	179	40	(46)	4,044
Democratiaeth a Chyfriethiol	1,594	31	7	0	0	12	0	0	(9)	1,635
Gofal Cwsmer	7,329	120	(1)	0	0	26	0	0	(100)	7,374
Adnoddau Dynol	2,934	38	4	0	0	(26)	0	0	(43)	2,907
Cefnffyrdd	(87)	0	0	0	0	0	0	0	0	(87)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	21,941	697	162	0	0	(60)	17	769	(227)	23,299
Rheoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a GyC)	6,895	142	8	0	0	(60)	0	(64)	(198)	6,723
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(63)	8	1	0	0	156	0	0	(24)	78
Addysg Canolog	13,683	106	29	0	0	(25)	0	215	(509)	13,499
Cyllideb Ygolion	70,255	118	(93)	0	0	(464)	0	278	(245)	69,849
Economi a Chymuned	3,523	(4)	7	0	0	171	0	25	(216)	3,506
Gwasanaethau Cymdeithasol	55,443	710	(1)	0	0	836	0	640	(995)	56,633
Tai	1,543	25	2	0	0	(10)	0	0	(7)	1,553
Darparu a Hamdden	1,898	158	47	0	0	19	0	(33)	(215)	1,874
Cyfanswm Adrannau	195,858	2,279	170	0	0	748	196	1,870	(2,850)	198,271
Materion corfforaethol a chyfalaf	37,569	463	(21)	203	(168)	(202)	1,218	140	(5,731)	33,471
CYFANSWM GROS =	233,427	2,742	149	203	(168)	546	1,414	2,010	(8,581)	231,742
		0	0		0	0				0
Balansau a Reserfau Penodol	485	0	0	0	0	0	0	(129)	(450)	(94)
CYFANSWM NET =	233,912	2,742	149	203	(168)	546	1,414	1,881	(9,031)	231,648

ADRODDIAD I'R CYNGOR 6 Mawrth 2014

Aelod Cabinet: Y Cyngorydd Peredur Jenkins

Pwnc: Strategaeth Ariannol 2014/15 - 2017/18

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol

Y penderfyniad a geisir

Barn y Cyngor am y cynigion i ddygymod gyda'r broblem ariannol sy'n ein hwynebu am y 4 blynedd nesaf sef -

1. O ran y sefyllfa dros y 4 blynedd nesaf, y dylid cynllunio i ddarganfod y bwlch ariannol o dros £34m a daflunnir ar gyfer y 4 blynedd nesaf drwy gadw'r holl opsiynau yn agored (gan gynnwys y posibilrwydd o gynyddu'r Dreth gyngor yn uwch na 3.5% a darganfod arbedion o'r gyllideb ysgolion) ac y dylid anelu i ddarganfod mwyafrif y bwlch drwy uchafu'r arbedion effeithlonrwydd a rheoli galw y gallwn eu gwireddu.
 2. Y dylid sefydlu cyfundrefn gynhwysol ar gyfer sefydlu'r cynlluniau arbedion effeithlonrwydd ac unrhyw flaenoriaethu sydd angen ei wneud i sefydlu ymhle y byddai'n rhaid i ni dorri gwasanaethau.
 3. Yn y cyfamser y dylid manteisio ar unrhyw gyfle sy'n codi i wireddu arbedion hyd yn oed os yw'n golygu peidio aros am y gyfundrefn dan sylw er mwyn sicrhau nad ydym yn colli cyfle.
-

Cyflwyniad

4. Yn hanesyddol, ac yn unol ag ymarfer gorau, mae'r Cyngor wedi sefydlu ei gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod yn hytrach na chyfarch anghenion un flwyddyn yn unig.
5. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed i ni gan ein bod yn medru cynllunio unrhyw arbedion angenrheidiol yn rhesymegol heb orfod cymryd penderfyniadau brysiog sydd yn aml yn arwain at y penderfyniadau anghywir o ran y buddion i'r dinesydd.

6. Fe nodwyd ymarferion Cyngor Gwynedd fel enghraifft o ymarfer da mewn adroddiad cenedlaethol ar gynllunio ariannol a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Swyddfa Archwilio Cymru.
7. Mae'r adroddiad blaenorol yn cyflwyno argymhellion y Cabinet i'r Cyngor eu hystyried o ran sefydlu cyllideb ar gyfer 2014/15.
8. Yn ychwanegol at hyn, yn wyneb yr hinsawdd anodd sydd o'n blaenau a chan fod angen cynllunio ymlaen llaw ar gyfer cyllidebau blynyddoedd i ddod a hadu cynlluniau digon buan er mwyn dygymod a'r sefyllfa fydd yn ein hwynebu, mae'r Cabinet hefyd yn dymuno ymgynghori gyda'r Cyngor ar yr hyn y mae'n ystyried y dylid ei wneud er mwyn dygymod a'r sefyllfa yn y tymor canolig.
9. Ar ben sefydlu cyllideb 2014/15 felly, gwnaed ymdrech i daflunio sefyllfa ariannol ar gyfer y tair blynedd ganlynol hefyd fel ein bod yn gallu gosod sefyllfa 2013/14 yn ei gyd-destun ehangach a chynllunio sut yr ydym am fedru cwrdd â'r sialens o'n blaenau.
10. Mae'r strategaeth ar gyfer y pedair blynedd i ddod yn gosod darlun realistig o'r hyn allasai ein taro. Rhoddir manylion y tybiaethau a ddefnyddiwyd yn Atodiad 1.
11. Y ffigwr sydd fwyaf ansicr yw'r ffigwr grant y byddwn yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru o 2016/17 ymlaen. Mae yna amheuaeth hefyd a allwn ddibynnu ar y ffigwr a gafwyd ar gyfer 2015/16 o gofio profiad eleni. Gan fod y grant yn cynrychioli tua 80% o incwm y Cyngor, yn amlwg mae'r ffigwr yma yn allweddol i'r tafluniadau. Gwyddom o ddatganiadau'r Canghellor a datganiadau a wnaed gan Weinidogion yn Llywodraeth Cymru nad yw am fod yn newyddion da i Lywodraeth Leol yng Nghymru ac fe wnaed ymgais i geisio dyfalu lefel y grant yma ar sail y ffigyrau gwariant cyhoeddus sydd yn adroddiadau swyddogol Llywodraeth San Steffan.
12. Hefyd, fel y byddwn yn mynd ymhellach i'r dyfodol mae yna fwy o ansicrwydd ynglŷn â'r holl ffigyrau ac felly, 'rydym wedi rhannu'r strategaeth 4 blynedd yn ddwy ran fel y nodir isod, gyda'r ddwy flynedd gyntaf yn fwy sicr a'r ddwy flynedd olaf yn darged ar gyfer cynllunio.
13. Nodir yn y tabl isod canlyniadau'r tafluniadau a wnaed, gan nodi'r arbedion hynny sydd eisoes yn cael eu cynllunio a'u gwireddu.

Tabl 1
Tafluniad cynllunio ariannol ar gyfer y 4 blynedd 2014/15 - 2017/18

£M	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Cyfanswm
Gofynion Gwario ychwanegol	6.4	7.7	10.2	6.7	31.0
Colled (cynnydd) grant	6.7	4.4	3.5	6.1	20.7
Treth Gyngor (*)	(2.7)	(1.8)	(1.9)	(2.0)	(8.4)
Diffyg Cynlluniedig	10.4	10.3	11.8	10.8	43.3
Addasiadau cyllidebol	(3.1)				(3.1)
Cynlluniau Rhaglen bresennol	(5.5)	(0.7)	(0.2)		(6.4)
Defnydd balansau a blaen arbedion	(1.8)	1.8			-
I'w ddarganfod -	(-)	11.4	11.6	10.8	33.8

(*) yn seiliedig ar gynnydd cyfartalog o 3.5% y flwyddyn

14. Fe welir ein bod yn taflunio bwlch ariannol tybiedig o tua £50m dros y cyfnod ond gyda chynnydd tybiedig o 3.5% yn y Dreth Gyngor ac arbedion sydd eisoes ar y gweill, byddai hyn yn gadael bron i £34m o fwllch i'w ddarganfod. Mae £14m o'r bwlch yma yn deillio oherwydd rhagdybiaeth o ostyngiadau grant Llywodraeth ac yn sensitif i beth bynnag fydd y ffigur hwnnw.
15. Tra bod yna bosibilrwydd wrth gwrs y gallasai'r gostyngiad yma fod yn llai (a thrwy hynny i'r bwlch fod yn llai) mae yna siawns llawn mor bosibl i'r gostyngiad fod yn uwch ac felly tybiaf fod £34m yn ffigur cynllunio rhesymol i ni fod yn ei ddefnyddio am y cyfnod i ddod.
16. Mae'r tafluniad hefyd yn rhagdybio cynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.5% ar gyfartaledd bob blwyddyn. Mater i'r Cyngor yw penderfynu ar y cynnydd yn y Dreth Gyngor ymhob blwyddyn ond fe ragdybir 3.5% yn y tafluniad uchod er mwyn dangos y bwlch sylweddol sydd yn cael ei adael hyd yn oed ar ol cynnydd o'r fath. Os yw'r Cyngor yn dymuno gweld cynnydd uwch neu is fe fydd yn amlwg yn effeithio ar y bwlch ariannol a nodir.
17. Er mwyn tanlinellu pa mor ddifrifol yw bwlch ariannol o £34m dylid bod yn fyw i'r ffaith pe byddem yn gwarchod y gyllideb ysgolion yn gyfan gwbl, byddai hyn yn golygu gostyngiad o 27% o wariant pob un gwasanaeth arall yn y Cyngor. Byddwn yn gwahodd aelodau i edrych ar y llyfr cyllidebau gan ddewis unrhyw wasanaeth a darganfod sut y byddent yn dileu 27% o gostau pob un gwasanaeth arall. Fe fydd yn dasg anodd dros ben.
18. Ar sail cynllunio y byddwn angen darganfod tua £34m dros y pedair blynedd felly, ac er mwyn ystyried yr holl oblygiadau, bydd angen dod i gasgliad ar -

- Y cynnydd tybiedig yn y Dreth Gyngor am y blynyddoedd i ddod . A ydym am gadw at ein strategaeth o gynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% ynteu a ydym am ei gynyddu ymhellach yn wyneb goblygiadau darganfod bwlch ariannol mor enfawr ar ein gwasanaethau ?
 - Pa elfen o'r bwlch yma fyddwn ni yn gofyn i ysgolion ei ysgwyddo ? Gyda bwlch mor enfawr mae'n afresymol ystyried y byddwn yn gallu gwarchod ysgolion yn gyfangwbl ond bydd angen dod i gasgliad ynglyn a faint o warchodaeth y gellir ei gyflawni.
 - Faint yn fwy o arbedion effeithlonrwydd fyddwn ni yn gallu eu darganfod a bod yn rhagweithiol i leihau'r galw am wasanaethau'r Cyngor ;
 - Gan y bydd unrhyw fwlch sydd ar ôl wedyn yn gorfod dod o doriadau - sut ydan ni am benderfynu ymhle y bydd y toriadau hynny yn disgyn.
19. Yr hyn sy'n amlwg yw bod yn rhaid i ni sicrhau ein bod wedi uchafu'r symiau a geir o arbedion effeithlonrwydd a rheoli galwadau gan ddisgyn yn ôl ar doriadau fel y cam olaf. Dyma'r ffordd o weithredu os ydym o ddifrif am sicrhau'r effaith lleiaf ar bobl Gwynedd.
20. Fel mae'r tabl isod yn nodi, hyd yn oed pe byddem yn codi'r Dreth Gyngor 5% am y pedair blynedd nesaf, ac yn disgwyl cael 6% o'r gyllideb ysgolion, a chan gymryd y byddwn yn medru darganfod £15m o arbedion effeithlonrwydd pellach a rheoli galw, byddai hyn yn parhau i olygu angen chwilio am doriadau gwerth £9m.

Tabl 2
Darluniau o lefel toriadau yn dilyn gwahanol bolisiau

	Effeithlonrwydd d ceidwadol	Effeithlonrwydd mwy uchelgeisiol	Cadw pob opsiwn yn agored TG hyd at 5% Ysgolion hyd at 6% Arbedion o'r Comisiwn
Treth Gyngor	-	-	£2.5m
Ysgolion	-	-	£4.3m
Y Comisiwn	-	-	£3.0m
Effeithlonrwydd	£15m	£20m	£15m
Toriadau	£19m	£14m	£9.2m
	£34m	£34m	£34m

21. O gymryd agwedd llai optimistaidd ynglŷn â'r Dreth Gyngor, y gyllideb ysgolion ac arbedion effeithlonrwydd fe ellir gweld fod y lefel toriadau wedyn yn cynyddu i £19m fyddai'n anodd dros ben os nad yn amhosibl i'w cyflawni o gofio'r effaith y byddai hyn yn ei gael ar bobl Gwynedd.
22. **Argymhellir felly** ar hyn o bryd y dylid cadw'r holl opsiynau ar agor hyd nes y byddwn yn gweld effaith a goblygiadau'r penderfyniadau arbedion y bydd yn rhaid eu cyflawni. Byddai gweithredu ar sail unrhyw strategaeth arall yn ein gosod mewn cornel na fyddem yn gallu dygymod ag ef. Golyga hyn ein bod yn gweithredu tu fewn i'r fframwaith canlynol -

Polisi Treth Gyngor	Ystyried cynnydd yn y Dreth Gyngor mewn amrediad o 3.5% - 5%
Y gyllideb ysgolion	Ystyried rhoddi targed i'r gyllideb ysgolion yn seiliedig ar beth sy'n ymarferol.
Y Comisiwn ar Lywodraethu	Ystyried a fydd yna arbedion yn deillio o ad-drefnu y gellir dibynnu arnynt a chymryd i ystyriaeth.
Arbedion Effeithlonrwydd	Uchafu'r arbedion effeithlonrwydd y gellir eu gwireddu
Toriadau	Ffigwr fydd ar ôl

23. Yn amlwg beth bynnag fydd y ffigyrau terfynol y byddwn yn eu gwireddu yn yr hafaliad uchod, bydd angen ceisio uchafu'r swm a ddaw o arbedion effeithlonrwydd a rheoli galw.
24. 'Rydym ar hyn o bryd yn ystyried yr holl gyfleoedd sydd ar gael i wasanaethau unigol er mwyn gallu dod o hyd i arbedion effeithlonrwydd / rheoli galw pellach a bydd y ffigyrau yma yn cael eu defnyddio fel sail i darged arbedion effeithlonrwydd / rheoli galw ar gyfer y gwahanol wasanaethau i'w gymeradwyo ym mis Ebrill.
25. Bydd disgwyl wedyn i wasanaethau sefydlu cynlluniau er mwyn gwireddu'r targedau yma gan sicrhau fod y broses Craffu yn rhan o'r broses cymeradwyo cyn eu cyflwyno i'r Cabinet yn ystod 2014.
26. O'i wireddu bydd hyn yn cyfarch elfen o'r bwlch (ond yn annhebygol o'i gyfarch y gyfangwbl).
27. Gan y bydd yn rhaid i ni sicrhau ein bod wedi sefydlu blaenoriaethau os byddwn angen disgyn yn ôl ar doriadau, bydd angen sefydlu cyfundrefn gynhwysol ar gyfer gwneud hynny fydd yn cynnwys holl aelodau'r

Cyngor ynghyd ag ymgysylltu ystyrion gyda phobl Gwynedd. 'Rwyf yn trafod y mater hwnnw ar hyn o bryd gyda swyddogion gyda golwg ar ddod a chyfundrefn ymlaen yn fuan yn y Gwanwyn.

28. Dylem ymfalchïo yn y ffaith fod trefniadau cynllunio ymlaen llaw'r Cyngor yn golygu nad ydym eto yn gorfod wynebu toriadau - sefyllfa nad yw'n wir ymhob Cyngor ond rhaid wynebu'r ffaith y gallasem fod yn wynebu elfen o hynny yn y dyfodol, yn enwedig os yw grant llywodraeth leol yn parhau i ostwng.
29. Fodd bynnag, hyd yn oed o fanteisio ar y cyfle sydd gennym i gynllunio'n ofalus, o gofio mai ein blaenoriaeth yw edrych am arbedion effeithlonrwydd o flaen toriadau, ac o gofio fod sefydlu a gweithredu cynlluniau o'r fath yn cymryd mwy o amser na thorri gwasanaeth, mae yna berygl real na fydd yr amser sydd gennym yn caniatáu i ni gyflawni'r dyhead uchod yn gyfangwbl.
30. Bydd angen i'r Cabinet felly fanteisio ar unrhyw gyfle sy'n codi yn y cyfamser i wireddu unrhyw gyfle i gyflawni arbedion - gan gynnwys unrhyw gyfle sy'n codi yn ystod y flwyddyn gyfredol.
31. Mae'r Pwyllgor Archwilio wedi talu sylw i briodoldeb ariannol y strategaeth afraethedig yn ei gyfarfod ar 20 Chwefror ac yn amodol ar y sylwadau a wnaed ynglyn a defnyddio balansau a grybwyllwyd yn yr adroddiad blaenorol, 'roeddent yn gyfforddus fod yr adroddiad yn cyfarch y risgiau sy'n debygol o godi gyda'r strategaeth.

Tybiaethau 4 blynedd 2014/15 - 2017/18

£m	2015/16	2016/17	2017/18	Cyfanswm
Ychwanegiadau at y gyllideb				
Chwyddiant Cyflogau	3.1	3.3	3.3	Seiliedig ar 2% y. f. o 15/16
Chwyddiant arall	1.5	1.5	1.5	Cyfrifiad ar sail rhagdybiaeth CPI a'i effaith ar chwyddiant y Cyngor
Costau cyflogaeth	0.3	0.3	0.3	Profiad blaenorol
Praeseptau	0.2	0.2	0.2	Amcangyfrif gorau
Costau benthyca	0.1	(0.3)	-	Cyfrifiad penodol
Llog	-	(0.1)	(0.1)	Amcangyfrif gorau
Demograffi	0.4	0.3	0.3	Cyfrifiad penodol
Pwysau ar wasanaethau	2.1	5.0	1.2	£1m y flwyddyn ar gyfer pwysau cyffredinol + materion o sylwedd sy'n hysbys
Cyfanswm ychwanegiadau	7.7	10.2	6.7	
Gostyngiad grant Llywodraeth	4.4	3.5	6.1	-2.5% yn 15/16; -2% yn 16/17 a -3.5% yn 17/18
Cyfanswm bwllch ar ôl Grant	12.1	13.7	12.8	

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Yn yr Hydref, fe waethygodd rhagolygon ariannol y Cyngor o £8m wrth i Lywodraeth Cymru gydnabod newid i'w cynlluniau gwreiddiol ar gyfer grantiau Cyngorau yn 2014/15. 'Roedd gan y Cyngor strategaeth briodol mewn lle i ymdrin a'r ffigyrau grant gwreiddiol ac fe benderfynodd peidio a rhuthro i greu arbedion newydd er mwyn ymdrin a'r diffyg. Fe wnaed hyn er mwyn prynu amser i'r Cyngor ddarganfod mesurau effeithlonrwydd newydd ac i ddeall yn well unrhyw doriadau potensial i wasanaethau.

Ochr anffodus y strategaeth yma yw mai'r gyllideb arfaethedig a gynigir ar gyfer y Cyngor ar gyfer 2014/15 yw'r un tynaf ers i ni gael ein sefydlu yn 1996. Ni fydd yna unrhyw gyllideb wrth gefn, ar gyfer unrhyw gynnydd mewn gwariant parhaol annisgwyl yn ystod y flwyddyn; mae yna ddefnydd helaeth o falansau sy'n golygu oedi gorfod gwneud penderfyniadau cyllidol anodd ac mae yna bwysau cyllidol eraill yn dechrau ymddangos sy'n anodd i'w maintoli ar hyn o bryd.

Mae'r trywydd yma yn rhoi pwysau aruthrol ac atebolrwydd ar y Cabinet i wneud arbedion effeithlonrwydd a thoriadau yn 2014/15 ymhell o flaen Ebrill 2015 fel ein bod unwaith eto ar y droed flaen. Er mwyn llwyddo, bydd y Cabinet yn manteisio o gael mewnbyn wedi ei ffocysu gan Aelodau Craffu. Mae'r Cyngor yn wynebu sialens ariannol dychrynlyd, ond os bydd pawb yn cyflawni eu swyddogaethau yn effeithiol ac o gofio ein record dda yn y maes, gallwn fod yn hyderus o reoli'r niwed i wasanaethau'r Cyngor yng Ngwynedd

Y Swyddog Monitro:

Er fod y strategaeth ariannol yn fater i'r Cabinet ei benderfynu mae wedi mynegi dymuniad i fod yn gynhwysol ac ymgynghori gyda'r Cyngor. 'Rwyf yn cefnogi'r bwriad i wneud hynny.

Y Pennaeth Cyllid:

Gweler fy marn fanwl ar yr adroddiad 'Cyllideb 2014/15' (eitem gysylltiedig ar y rhaglen hon). Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet Adnoddau a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol (DOW) i baratoi'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol, ac rwy'n cadarnhau fod yr adroddiad yma wedi'i seilio'n gadarn ar amcangyfrifon sy'n rai teg a darbodus.

CYFARFOD	CYNGOR LLAWN
DYDDIAD	6 MAWRTH 2014
TEITL	RHEOLAETH TRYSORLYS DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLAETH TRYSORLYS, STRATEGAETH DARPARIAETH LLEIAFSWM REFENIW A STRATEGAETH FUDDSODDIAD FLYNYDDOL AR GYFER 2014/15
PWRPAS	MABWYSIADU'R STRATEGAETHAU ARFAETHEDIG
AWDUR	DAFYDD L EDWARDS - PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET	Y CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS

Cyflwyniad a Chefnidir

1. Mae Cod Ymarfer CIPFA ar Reolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad Polisi a phapurau ymarfer ynghyd ag atodlen fanwl yn nodi bwriad y Cyngor wrth ymdrin â'i holl weithrediadau trysorlys. Prif ofyniad y Cod yw i'r Cyngor llawn gymeradwyo'r Datganiad Polisi, y papurau ymarfer a'r atodlen. Fe gymeradwywyd rhain (parthed 2013/14) gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 28 Chwefror 2013.
2. Mae Cyfarwyddyd Statudol Llywodraeth Cynulliad Cymru ar Fuddsoddiadau Llywodraeth Leol ("y Cyfarwyddyd") yn gorfodi'r Cyngor, fel rhan o'i swyddogaeth rheolaeth trysorlys, i baratoi Strategaeth Fuddsoddi Flynnyddol. Mae'r Cyfarwyddyd yn datgan gall awdurdodau gyfuno'r Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a'r Strategaeth Fuddsoddi Flynnyddol mewn un adroddiad. Mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu'r syniad hwnnw, felly mae'r Strategaeth Fuddsoddi Flynnyddol wedi'i chynnwys yn rhan 5 o **Atodiad A**.
3. Yn ôl y Cod a'r cyfarwyddyd, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, Strategaeth Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLIR) a Strategaeth Fuddsoddi Flynnyddol cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Manylir ar y strategaeth ar gyfer 2014/15 yn **Atodiad A** ac **Atodiad D**.
4. Mae'r rhestr o wrthbartion (**Atodiad B**) yn dangos yr argymhellion ar gyfer mis Ionawr 2014. Adolygir y rhestr hon pan dderbynnir cyngor penodol ynglŷn â'r cyrff o fewn y categorïau buddsoddi newydd, megis cymdeithasau adeiladu sydd o dan raddfa A-, yn cael eu derbyn.
5. Fel Awdurdod Gweinyddol Cronfa Bensiwn Gwynedd mae'r Cyngor yn darparu swyddogaethau rheolaeth trysorlys ar ei gyfer trwy uno arian dros ben y Cyngor ac arian dros ben y Gronfa Bensiwn at ddibenion buddsoddi dyddiol. Mae'r Gronfa Bensiwn yn gofyn am hyn bob blwyddyn gan fod y dychweliadau a dderbynnir yn well ac mae'r risgiau wedi eu lleihau wrth uno'r arian gyda chronfeydd y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Pensiynau yn cymeradwyo'r elfennau perthnasol y Datganiad Strategaeth hwn a gofyn i barhau gyda'r trefniadau pwl ar gyfer 2014/15 yn ei gyfarfod ar 17 Mawrth 2014.

6. Yn ychwanegol, cyflwynodd Deddf Llywodraeth Leol 2003 fframwaith ddarbodus newydd ar gyfer buddsoddiad cyfalaf awdurdodau lleol. Roedd y trefniadau newydd, oedd yn weithredol o'r 1af o Ebrill 2004, yn cyflwyno system lywodraethu newydd ar gyfer gwariant cyfalaf awdurdodau lleol, sy'n bennaf seiliedig ar hunan reolaeth. Datblygwyd y "Prudential Code for Capital Finance in Local Authorities" ('y Cod') gan CIPFA fel cod ymarfer proffesiynol, gyda chefnogaeth statudol, i gefnogi awdurdodau lleol wrth gymryd penderfyniadau i wario cyfalaf. Amcanion allweddol y Cod yw sicrhau bod cynlluniau buddsoddi cyfalaf awdurdodau lleol yn fforddiadwy, darbodus a chynaliadwy. Mynna'r Cod bod awdurdodau lleol, cyn cychwyn pob blwyddyn ariannol, yn gosod rhai dangosyddion darbodus penodol ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod a blynyddoedd dilynol. Yn dilyn o'r adolygiad diweddaraf mae CIPFA wedi cyflwyno un dangosydd darbodus newydd, "Terfynau uchaf ar gyfran dyled net i ddyled gros", er mwyn tynnu sylw at sefyllfa ble mae'r Cyngor yn bwriadu benthyca cyn i'r angen godi. Mae'r dangosyddion yma, sy'n seiliedig ar gynigion ar gyfer y cyllidebau refeniw a chyfalaf sydd mewn adroddiadau eraill ar y rhaglen, wedi'u cynnwys yma yn **Atodiad C**.
7. Yn weithredol o'r 31ain o Fawrth 2008, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) (Diwygio) 2008 [y "Rheoliadau Diwygiedig"]. Mae'r rheoliadau yma yn cyflwyno newidiadau penodol i'r rhai a gafodd eu cyflwyno yn 2003 [y "Rheoliadau Gwreiddiol"] fel rhan o weithredu'r gyfundrefn Benthyca Ddarbodus. Ymhlith y newidiadau sydd wedi'u cyflwyno mae'r gofyn am Ddatganiad Polisi Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLIR) blynyddol.
8. Mae'r Rheoliadau Gwreiddiol yn gosod allan sail statudol a fformiwla gymhleth ar gyfer cyfrifo'r DLIR. Mae'r Rheoliadau Diwygiedig ond yn gofyn am dal sydd yn 'ddarbodus', ac mae awdurdodau yn cael defnyddio fwy o ddisgresiwn yn nhermau'r tal a godwyd, serch fod hyn o fewn rhai paramedrau. Mae'r strategaeth atodol yn rhan 10 o **Atodiad D** yn cynnwys y Datganiad DLIR Blynyddol ar gyfer 2014/15.
9. Gwahoddwyd aelodau'r Pwyllgor Archwilio a'r Aelod Cabinet dros Adnoddau i gyfarfod briffio ar 29 Ionawr 2014 gydag Arlingclose, ymgynghorwyr trysorlys y Cyngor, i drafod Rheolaeth Trysorlys. Atgoffwyd aelodau o God Ymarfer CIPFA ar Reolaeth Trysorlys, ynghyd a'u swyddogaethau a'u cyfrifoldebau am weithgaredd Rheolaeth Trysorlys. Amlygodd yr ymgynghorwyr wahanol risgiau cyfredol i'r trysorlys, a thrafodwyd mewn manylder risgiau credyd, risgiau gyda gwrthbartion, risgiau cyfraddau llog a risg cyfradd chwyddiant. Hefyd, trafodwyd portffolio dyled y Cyngor, y sefyllfa benthyca net, a'r dangosyddion darbodus.
10. Cyflwynwyd yr holl bapurau canlynol i'r Pwyllgor Archwilio ar 20 Chwefror, lle eglurwyd a derbyniwyd y cynigion yn gyffredinol, ymhellach i gwestiynau gan Aelodau. Penderfynodd y Pwyllgor Archwilio i argymhell i'r Cyngor llawn fel a ganlyn:

Argymhelliad

11. **Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, y a'r Strategaeth Buddsoddi Flynyddol am 2014/15 (Atodiad A), y Dangosyddion Darbodus (Atodiad C), y Strategaeth Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (Atodiad D) a'r trefniant uno gyda'r Gronfa Bensiwn ar gyfer buddsoddi llif arian dyddiol.**

Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys 2014/15

1. Cyflwyniad

- 1.1 Ym mis Mawrth 2011 fe wnaeth yr Awdurdod fabwysiadu *Cod Ymarfer (Rhifyn 11): Rheolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus* y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifiaeth (Cod CIPFA) sy'n gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo strategaeth rheolaeth trysorlys cyn dechrau pob blwyddyn ariannol.
- 1.2 Yn ogystal, fe wnaeth Llywodraeth Cymru (LIC) gyhoeddi canllaw diwygiedig a elwir y *Canllaw ar Fuddsoddiadau Awdurdodau Lleol* ym mis Ebrill 2010 sy'n gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo strategaeth fuddsoddi cyn dechrau pob blwyddyn ariannol.
- 1.3 Mae'r adroddiad hwn yn cyflawni cyfrifoldeb cyfreithiol yr Awdurdod dan *Ddeddf Llywodraeth Leol 2003* i roi ystyriaeth i'r ddau beth hyn, sef Cod CIPFA a Chanllaw LIC.
- 1.4 Mae'r Awdurdod wedi benthycu a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac mae felly'n agored i risgiau ariannol gan gynnwys colli cronfeydd a fuddsoddiwyd ac effaith refeniw cyfraddau llog sy'n newid. Felly, mae adnabod, monitro a rheoli risgiau'n llwyddiannus yn greiddiol i strategaeth rheolaeth trysorlys yr Awdurdod.

2. Y Cyd-destun Allanol

2.1 Y Cefndir Economaidd

Mae Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) Banc Lloegr trwy ei ganllaw diweddaraf yn ymroddedig i gadw cyfraddau polisi yn isel am gyfnod estynedig gan ddefnyddio cyfradd diweithdra Arolwg y Llafurlu o 7% fel trothwy ar gyfer yr adegau pan fyddai'n ystyried cynyddu cyfraddau llog ai peidio, yn amodol ar rai *knock-outs* penodol. Roedd diweithdra yn 7.7% ym mis Awst 2013, ond ni ragwelir y bydd yn syrthio islaw'r trothwy tan 2016, oherwydd gweithlu hyblyg y DU.

Mae'r llif credyd i gartrefi a busnesau yn gwella'n araf bach ond mae dal islaw'r lefelau cyn yr argyfwng. Bydd y cwmp mewn chwyddiant prisiau defnyddwyr o 5.2% ym mis Medi 2011 i 2.7% ym mis Medi 2013 yn caniatáu cynnydd gwirioneddol mewn cyflogau (h.y. ar ôl chwyddiant) i droi'n bositif a chynorthwyo defnyddwyr i wario.

Mae data twf cryfach yn 2013 (0.4% yn Ch1, 0.7% yn Ch2 a 0.8% yn Ch3) ynghyd â chynnydd mewn prisiau eiddo, yn bennaf o ganlyniad i fentrau'r llywodraeth i hybu

benthg morgeisi, wedi peri'r marchnadoedd i brisio cynnydd cynt yn y cyfraddau na'r hyn a warantwyd dan Ganllaw'r Dyfodol a'r cefndir economaidd ehangach. Fodd bynnag, gyda thwf swyddi'n cynyddu'n araf, nifer o weithwyr yn gweithio oriau byrrach nag y dymunant a'r toriadau i fudd-daliadau yn gwaethgu, dim ond twf graddol a gawn mae'n debyg. Mae Arlingclose yn rhagweld y bydd y MPC yn parhau i gadw cyfraddau llog yn isel hyd nes bydd yr adferiad yn argyhoeddiadol ac yn gynaliadwy.

Yn yr UD, mae'r disgwyliadau y bydd y raddfa prynu asedau'n arafu ('*tapering*') gan y Gronfa Ffederal ac y bydd diwedd ar brynu asedau pellach yn parhau i lywio'r marchnadoedd ariannol. Ni wnaeth y Gronfa Ffederal arafu'r gyfradd ym mis Medi ac mae wedi chwarae lawr y potensial am hyn yn y tymor agos. Mae'n fwy tebygol nawr y byddant yn arafu yn fuan yn 2014 a fydd yn gymorth i farchnadoedd bond ac ecwiti yn y cyfamser.

2.2 Rhagolygon credyd

Mae'r risg credid o fethiannau bancio wedi lleihau'n sylweddol, ond nid yw wedi diflannu'n llwyr. Mae newidiadau rheoleiddio ar droed yn y DU, yr UD ac yn Ewrop i symud draw o'r '*bail-outs*' i'r banciau a gyfyd yn y blynyddoedd cynt i raglenni datrys banciau lle caiff cyfranddalwyr, rhai sy'n dal bondiau a chredydwyr heb warant eu 'hebrwng i mewn' i gymryd rhan mewn unrhyw broses adfer. Mae hyn eisoes yn amlwg yng nghyswllt y rhai sy'n dal dyled israddol a gyflwynwyd gan y Co-op, gan y bydd toriad ar fuddsoddiadau '*bail-in*' gan gyrff gwarant/ecwiti amgen. Mae cynigion hefyd i'r UE ddiwygio sut caiff Cronfeydd Marchnad Arian eu rheoleiddio a fydd, mae'n debyg, yn peri'r cronfeydd hyn i symud i sail VNAV (*variable net asset value*) a cholli eu statws credyd 'AAA'. Bydd amrywio buddsoddiadau rhwng gwrthbartion sydd â statws credyd derbyniol er mwyn lliniaru'r risg o '*bail-in*' yn dod yn fwy a mwy pwysig yn wyneb y datblygiadau hyn.

2.3 Rhagolygon Cyfraddau Llog

Rhagolygon Arlingclose yw y bydd y Gyfradd Banc yn aros yn fflat tan yn hwyr yn 2016, a bod mwy o risg i'r cyfraddau fod yn uwch tuag at ddiwedd y cyfnod dan sylw, fel y dengys y tabl isod. Disgwylir i enillion gilt godi dros y cyfnod dan sylw a disgwylir i giltiau tymor canolig a thymor hir godi rhwng 0.7% ac 1.1%.

2.4 Mae rhagolwg economaidd a chyfraddau llog mwy manwl a ddarparwyd gan ymgynghorydd rheolaeth trysorlys yr Awdurdod i'w weld yn **Annex A**.

2.5 Er diben gosod y gyllideb, tybiwyd y bydd buddsoddiadau newydd yn cael eu gwneud ar gyfradd o 0.4% ar gyfartaledd, ac na fydd angen unrhyw fenthyciadau tymor hir newydd.

3. Y Cyd-destun Lleol

3.1 Roedd yr Awdurdod wedi benthycu £111.6m ac roedd ganddo werth £52.2m o fuddsoddiadau ar ddiwedd 31 Rhagfyr 2013. Mae hyn wedi'i egluro mewn mwy o fanylder yn *Annex B*. Mae tabl 1 isod yn ddadansoddiad mantolen sy'n dangos y newidiadau a ragwelir i'r symiau hyn.

Tabl 1: Crynodeb Mantolen a'r Rhagolwg

	31.3.13 Gwir £'000	31.3.14 Amcan- gyfrif £'000	31.3.15 Amcan- gyfrif £'000	31.3.16 Amcan- gyfrif £'000	31.3.17 Amcan- gyfrif £'000
CFR Gros	165,924	168,430	173,714	178,437	182,813
Llai: Rhwymedigaethau tymor hir eraill *	(29)	(15)	0	0	0
Benthycu CFR	165,895	168,415	173,714	178,437	182,813
Llai: Benthycu allanol **	(113,248)	(112,469)	(111,267)	(131,267)	(129,500)
Benthycu mewnol	52,647	55,946	62,447	47,170	53,313
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(65,725)	(45,211)	(39,812)	(34,269)	(32,223)
Llai: Cyfalaf gweithio	(23,718)	(18,162)	(18,102)	(18,082)	(18,077)
Buddsoddiadau	(36,796)	(7,427)	4,533	(5,181)	3,013

*lesoedd cyllid sy'n ffurfio rhan o ddyled yr Awdurdod

**yn dangos dim ond benthyciadau y mae'r Awdurdod wedi ymrwymo iddynt, heb gynnwys ail gyllido dewisol

3.2 Caiff yr angen sylfaenol i fenthycu er dibenion cyfalaf ei fesur gan y Gofyn Benthycu Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a'r cyfalaf gweithio yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi. Strategaeth gyfredol yr Awdurdod yw cynnal benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthycu mewnol, yn amodol ar ddal lleiafswm balans buddsoddi o £40m.

Mae Tabl 1 yn dangos y gallai bod angen i'r Cyngor benthycu hyd at £4.5miliwn yn 2014/15. Mae hyn yn seiliedig ar dafluniadau am ddefnydd sylweddol o reserfau yn ystod 2013/14 a 2014/15 ac yn cynnwys cynlluniau cyfalaf sydd yn cael eu cyllido drwy fenthyciadau. Mae elfen o lithriad yn debygol gyda'r ddwy elfen yma ac felly nid oes darpariaeth cyllideb ar gyfer cost benthyciadau allanol ychwanegol yn 2014/15. Er hynny, amcangyfrifir y bydd angen benthycu £20million ychwanegol yn 2015/16, ac mae hyn wedi ei gynnwys yn y tabl uchod.

3.3 Mae'r *Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol* gan CIPFA yn argymhell y dylai cyfanswm dyledion yr Awdurdod fod yn is na'i CFR uchaf posib yn

ôl y rhagolygon dros y tair blynedd nesaf. Dengys Tabl 1 fod yr Awdurdod yn disgwyl cydymffurfio â'r argymhelliad hwn yn ystod 2014/15.

4. Y Strategaeth Fenthyca

- 4.1 Mae'r Awdurdod ar hyn o bryd yn dal £112 miliwn o fenthyciadau, gostyngiad o £1 miliwn ar y flwyddyn flaenorol, fel rhan o'i strategaeth ar gyfer ariannu rhaglenni cyfalaf y blynyddoedd cynt. Mae rhagolygon y fantolen a welir yn nhabl 1 yn dangos nad yw'r Awdurdod yn disgwyl bod angen benthyca yn 2014/15. Fodd bynnag, hwyrach y bydd yr Awdurdod angen benthyca i ariannu gofynion y blynyddoedd i ddod ymlaen llaw, cyn belled nad yw hyn yn fwy na'r terfyn awdurdodedig ar gyfer benthyca, sef £190 miliwn.
- 4.2 Prif amcan yr Awdurdod wrth fenthyca arian yw cael cydbwysedd priodol o risg isel rhwng sicrhau costau llog isel a chyflawni sicrwydd cost dros y cyfnod y mae angen yr arian. Yn ail amcan i hyn yw'r hyblygrwydd i ail negodi benthyciadau pe bai cynlluniau tymor hir yr Awdurdod yn newid.
- 4.3 Yn wyneb y toriadau sylweddol i wariant cyhoeddus, ac yn arbennig i'r cyllid ar gyfer llywodraeth leol, mae strategaeth fenthyca'r Awdurdod yn parhau i fynd i'r afael â'r mater allweddol o fforddiadwyedd heb beryglu sefydlogrwydd tymor hir y portffolio dyledion. Gan fod cyfraddau llog tymor byr yn llawer is na chyfraddau tymor hir, mae'n debygol o fod yn fwy effeithiol yn y tymor byr i un ai defnyddio adnoddau mewnol, neu i fenthyg benthyciadau tymor byr yn lle hynny.
- 4.4 Drwy wneud hynny, gall yr Awdurdod leihau costau benthyca net (er gwaethaf yr incwm rhagdybiedig o fuddsoddiadau) a lleihau'r risg cyffredinol i'r trysorlys. Mae strategaeth o'r fath yn fwyaf tebygol o fod yn fanteisiol dros y 2-3 blynedd nesaf wrth i gyfraddau llog swyddogol aros yn isel, ac mae'n annhebygol y caiff ei gynnal yn y tymor canolig. Bydd y buddion o fenthyca mewnol yn cael eu monitro'n rheolaidd yn erbyn y potensial o greu costau ychwanegol trwy ohirio benthyca tan y dyfodol, pan ragwelir y bydd cyfraddau benthyca tymor hir yn codi. Bydd Arlingclose yn cynorthwyo'r Awdurdod gyda'r 'gost cario' a'r dadansoddiad elw. Gall yr allbwn o hwn bennu p'un a fydd yr Awdurdod yn benthyca symiau ychwanegol ar gyfraddau sefydlog hirdymor yn 2014/15 gyda'r bwriad o gadw costau llog y dyfodol yn isel, hyd yn oed os bydd hyn yn creu cost ychwanegol yn y tymor byr.
- 4.5 Yn ogystal â hyn, mae'n bosib y bydd yr Awdurdod yn benthyca benthyciadau tymor byr (hyd at un mis fel arfer) i gwrdd â diffygion annisgwyl yn y llif arian.
- 4.6 Dyma'r ffynonellau sydd wedi'u cymeradwyo ar gyfer benthyciadau tymor byr a thymor hir:
- Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB)
 - Awdurdodau Lleol y DU

- unrhyw sefydliad a gymeradwywyd ar gyfer buddsoddi (gweler paragraff 5.3 isod)
- unrhyw fanc neu gymdeithas adeiladau arall sydd wedi'u hawdurdodi gan y *Prudential Regulation Authority* i weithredu yn y DU
- cwmnïau i bwrpas arbennig a grëwyd i alluogi cyhoeddi bondiau ar y cyd rhwng awdurdodau lleol.

Yn flaenorol mae'r Awdurdod wedi codi'r rhan fwyaf o'i fenthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), ond mae'n bosib y bydd yn ystyried ffynonellau cyllid eraill, megis benthyciadau gan awdurdodau lleol a benthyciadau banc, fydd ar gael ar gyfraddau mwy ffafriol.

4.7 Mae'r Awdurdod yn dal £16.2m fel benthyciad LOBO (*Lender's Option Borrower's Option*) lle mae gan y sawl sy'n rhoi'r benthyciad y dewis i gynnig cynnydd yn y gyfradd llog ar ddyddiadau penodedig, a byddai gan yr Awdurdod wedyn y dewis o un ai derbyn y gyfradd newydd neu ad-dalu'r ddyled heb unrhyw gost ychwanegol. Nid oes dewis yn ystod 2014/15. Bydd y cyfanswm a fenthycir trwy fenthyciadau LOBO wedi'i gyfyngu i £16.2m.

4.8 Mae benthyciadau tymor byr a rhai â chyfradd llog amrywiol yn gadael yr Awdurdod yn agored i'r risg o gynnydd tymor byr yn y gyfradd llog, a thrwy hynny'n destun i derfyn uchaf net cyfraddau llog amrywiol y dangosyddion rheolaeth trysorlys isod.

4.9 **Aildrefnu Dyledion**

Mae'r PWLB yn caniatáu i awdurdodau ad-dalu benthyciadau cyn iddynt aeddfedu, ac un ai talu premiwm neu dderbyn disgownt yn unol â fformwla a osodwyd yn seiliedig ar gyfraddau llog presennol. Hwyrach y bydd rhai banciau sy'n benthycyn barod i drafod telerau adbrynu cynnar. Gall yr Awdurdod gymryd mantais o hyn ac amnewid rhai benthyciadau am fenthyciadau newydd, neu ad-dalu benthyciadau heb eu hamnewid, lle y disgwylir y bydd hyn yn arwain at arbediad cyffredinol neu leihad cyffredinol mewn risg.

5. **Y Strategaeth Fuddsoddi**

5.1 Mae'r Awdurdod yn dal cronfeydd sydd wedi'u buddsoddi, sy'n cynrychioli incwm a dderbynnir cyn gwariant ynghyd â'r balansau a'r cronfeydd wrth gefn a ddelir. Yn y 12 mis diwethaf, mae balans buddsoddiadau'r Awdurdod wedi amrywio rhwng £48 a £81 miliwn, a disgwylir cynnal lefelau tebyg am y flwyddyn sydd i ddod. Mae hyn yn cynnwys balansau arian Gronfa Bensiwn Gwynedd sydd yn cael ei pwlio gyda chronfeydd y Cyngor at ddibenion buddsoddi. Mae'r Gronfa Bensiwn yn gofyn am hyn bob blwyddyn gan fod y dychweliadau a dderbynnir yn well ac mae'r risgiau wedi eu lleihau wrth uno'r arian gyda chronfeydd y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Pensiynau yn cymeradwyo'r elfennau perthnasol y Datganiad Strategaeth hwn a

gofyn i barhau gyda'r trefniadau pwl ar gyfer 2014/15 yn ei gyfarfod ar 17 Mawrth 2014.

- 5.2 Mae Cod CIPFA a Chanllaw LIC yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod fuddsoddi ei gronfeydd yn ddarbodus, gan roi ystyriaeth i ddiogelwch a hylifedd ei fuddsoddiadau cyn ceisio'r gyfradd enillion uchaf, neu'r cynnyrch uchaf. Amcan yr Awdurdod wrth fuddsoddi arian yw taro'r cydbwysedd cywir rhwng risg ac enillion, gan leihau'r risg o beri colledion o fuddsoddiadau'n diffygdalu a'r risg o dderbyn incwm sy'n anaddas o isel ar fuddsoddiadau.
- 5.3 Gall yr Awdurdod fuddsoddi'r cronfeydd dros ben sydd ganddo gydag unrhyw un o'r gwrthbartïon yn nhabl 2 isod, yn amodol ar y cyfyngiadau arian ac amser a ddangosir.

Tabl 2: Gwrthbartïon Buddsoddi sydd wedi'u Cymeradwyo

Gwrthbarti		Cyfyngiad arian	Cyfyngiad amser
Banciau a sefydliadau a chyrrff gwarant eraill sydd â'u statws credyd tymor hir isaf a gyhoeddwyd gan Fitch, Moody's a Standard & Poor's fel a ganlyn:	AAA	£11m yr un	5 mlynedd*
	AA+		5 mlynedd*
	AA		4 blynedd*
	AA-		3 blynedd*
	A+		2 flynedd
	A		Blwyddyn
	A-		
Banc cyfrif cyfredol yr Awdurdod (Barclays Bank plc) os yw'n methu â chyrraedd y meini prawf uchod		£1m	y diwrnod nesaf
Llywodraeth Ganolog y DU (waeth beth yw'r statws credyd)		anghyfyngedig	10 mlynedd* *
Awdurdodau Lleol y DU (waeth beth yw'r statws credyd)		£11m yr un	2 flynedd
Darparwyr Tai Cymdeithasol Cofrestredig yn y DU sydd â statws credyd tymor hir isaf, wedi'i gyhoeddi, o A- neu uwch		£5m yr un	2 flynedd
Cymdeithasau Adeiladu yn y DU heb statws credyd		£1m yr un	Blwyddyn
Cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfunedig eraill		£6m yr un	am.
Unrhyw sefydliad arall, yn amodol ar asesiad credyd allanol a chyngor penodol gan ymgynghorydd rheolaeth trysorlys yr Awdurdod		£5m yr un	3 mis
		£1m yr un	Blwyddyn
		£100k yr un	5 mlynedd
Benthyciadau busnes i gwmnïau lleol***		£3m yr un	10 mlynedd

* ond dim hwy na 2 flynedd mewn adneuron cyfnod penodol ac offerynnau anhylifol eraill

** ond dim hwy na 2 flynedd mewn adneuron cyfnod penodol ac offerynnau anhylifol eraill

*** Bydd rhoi'r benthyciadau hyn yn cael eu cymeradwyo trwy'r broses y manylir arni ym mharagraff 5.9 isod. Nid yw gwerthuso'r Benthyciadau Busnes yn rhan o'r cyngor na'r gwasanaethau a dderbynnir gan ymgynghorwr trysorlys y Cyngor.

- 5.3 Nid oes unrhyw fwiad i gyfyngu buddsoddiadau i adneuron gyda'r banc, a byddwn yn gwneud buddsoddiadau o bosib gydag unrhyw sefydliad sector cyhoeddus neu breifat sy'n cwrdd â'r statws credyd uchod. Mae hyn yn adlewyrchu tebygolrwydd llai y bydd llywodraeth y DU a llywodraethau eraill yn cefnogi banciau sy'n methu wrth i'r darpariaethau 'bail-in' yn y *Banking Reform Act 2014* a *Bank Recovery and Resolution Directive* yr UE gael eu gweithredu.

Ymhellach i hyn, gall yr Awdurdod fuddsoddi gyda sefydliadau a chronfeydd cyfunedig sydd heb statws credyd, yn dilyn asesiad credyd allanol a chyngor gan ymgynghorydd rheolaeth trysorlys yr Awdurdod.

5.4 **Banc Cyfrif Cyfredol**

Yn dilyn ymarfer tendro cystadleuol a gynhaliwyd yn 2010, mae cyfrifon cyfredol yr Awdurdod yn cael eu dal gyda Barclays Bank plc – mae statws credyd y banc ar hyn o bryd uwchlaw'r statws A- gofynnol yn nhabl 2. Pe bai'r statws credyd yn disgyn islaw'r A-, mae'n bosib y bydd yr Awdurdod yn parhau i adneuo arian dros ben gyda Barclays Bank plc cyn belled ag y gellir tynnu'r buddsoddiadau allan ar y diwrnod gwaith nesaf, a bod y banc yn cynnal statws credyd nad yw'n is na BBB- (y statws gradd buddsoddi isaf).

5.5 **Darparwyr Cofrestredig**

Mae Darparwyr Tai Cymdeithasol Cofrestredig (a elwid gynt yn Gymdeithasau Tai) yn cael eu rheoleiddio'n llym gan yr Asiantaeth Tai a Chymunedau, ac maent yn debygol iawn o dderbyn cymorth gan y llywodraeth os oes angen. Bydd yr Awdurdod yn ystyried buddsoddi gyda Darparwyr Cofrestredig sydd heb statws, ond sydd â mesurau diogelwch credyd digonol, yn amodol ar dderbyn cyngor annibynnol.

5.6 **Cymdeithasau Adeiladu**

Mae'r Awdurdod yn cael sicrwydd ychwanegol o fframwaith rheoleiddio a rhaglen ansolfedd y cymdeithasau adeiladu, sy'n golygu yn y sefyllfa annhebygol bod cymdeithas adeiladu yn cael ei diddymu, byddai adneuron yr Awdurdod yn cael eu talu allan cyn adnewyr adwerthol. Bydd yr Awdurdod felly'n ystyried buddsoddi gyda chymdeithasau adeiladu sydd heb statws credyd, lle mae dadansoddiad credyd

annibynnol yn dangos eu bod yn ddigon diogel. Mae'r Llywodraeth wedi cyhoeddi cynlluniau i addasu rhaglen ansolfedd y cymdeithasau adeiladu ochr yn ochr â'i gynlluniau ar gyfer diwygio bancio ar raddfa eang, ac felly bydd buddsoddiadau gyda chymdeithasau adeiladu heb statws, neu rai â statws is, yn cael eu monitro'n barhaus.

5.7 **Cronfeydd Marchnad Arian**

Mae'r cronfeydd hyn yn gerbydau o fuddsoddiadau cronus sy'n cynnwys adneuron gyda'r farchnad arian ac offerynnau tebyg. Y fantais i'r rhain yw bod y risgiau buddsoddi wedi'u lledaenu'n ehangach, a bod gwasanaethau rheolwr proffesiynol y gronfa ar gael. Caiff ffioedd o rhwng 0.10% a 0.20% y flwyddyn eu tynnu o'r llog a delir i'r Awdurdod. Bydd cronfeydd sy'n cynnig diddymu ar yr un diwrnod ac sy'n anelu at werth asedau net cyson yn cael eu defnyddio fel dewis amgen i gyfrifon banc lle ceir mynediad ar unwaith, tra bydd cronfeydd y mae eu gwerth yn newid yn ôl prisiau'r farchnad ac/neu a chanddynt gyfnod notis yn cael eu defnyddio ar gyfer cyfnodau buddsoddi hirach.

5.8 **Sefydliadau Eraill**

Mae'n bosib y bydd yr Awdurdod yn buddsoddi arian gyda sefydliadau eraill hefyd, er enghraifft, trwy roi benthyciadau i fusnesau bach. Oherwydd yr ymddengys bod risg uwch gan fusnesau sydd heb statws credyd, gall buddsoddiadau o'r fath roi enillion sylweddol uwch. Fodd bynnag, defnyddir y rhain dim ond ar ôl derbyn asesiad credyd allanol ffafriol, ac ar gyngor penodol ymgynghorydd rheolaeth trysorlys yr Awdurdod.

5.9 **Cronfa Benthyciadau Lleol**

Mae'r Cyngor wedi sefydlu Cronfa Benthyciadau Lleol, fydd yn rhoi benthyciadau i fusnesau lleol. Mae'r buddsoddiadau hyn wedi'u cynnwys yn y tabl o Fuddsoddiadau Amhenodedig uchod, a byddant am gyfnod uchafswm o 10 mlynedd. Mae cyfanswm gwerth y gronfa ar gyfer buddsoddiadau o'r fath yn £3 miliwn. Ni fydd ceisiadau am fenthyciadau dan y cynllun hwn yn rhan o'r asesiad credyd arferol i ddibenion buddsoddiadau rheolaeth trysorlys, ond yn hytrach byddant yn cael eu hasesu gan ymgynghorwyr wedi'u penodi, a'r Panel Buddsoddi ar gyfer y cynllun fydd yn gwneud unrhyw benderfyniad i fenthyg yr arian.

5.10 **Asesu Risg a Statws Credyd**

Mae'r Awdurdod yn defnyddio graddfeydd statws credyd tymor hir gan y tair prif asiantaeth sy'n graddio statws credyd, sef Fitch Ratings, Moody's Investors Service a Standard & Poor's Financial Services i asesu'r risg o fuddsoddiadau'n diffygdalu. Bydd y statws credyd isaf sydd ar gael yn cael ei ddefnyddio i bennu ansawdd credyd, oni bai bod statws buddsoddiad penodol ar gael. Mae ymgynghorwyr trysorlys yr Awdurdod yn derbyn ac yn monitro'r graddfeydd credyd, a byddant yn hysbysu

unrhyw newid yn y graddfeydd wrth iddynt ddigwydd. Os yw statws credyd corff penodol yn cael ei israddio fel nad yw'n cwrdd â'r meini prawf buddsoddi a gymeradwywyd, yna:

- ni wneir unrhyw fuddsoddiadau newydd;
- bydd unrhyw fuddsoddiadau presennol yn cael eu hadalw neu eu gwerthu os gellir gwneud hynny heb unrhyw gost, a
- rhoddir ystyriaeth lawn i adalw neu werthu'r holl fuddsoddiadau presennol eraill gyda'r gwrthbarti a effeithiwyd.

Pan fo asiantaeth sy'n graddio credyd yn cyhoeddi bod statws A- rhyw sefydliad yn cael ei adolygu er mwyn ei israddio o bosib (gelwir hyn hefyd yn "*rating watch negative*" neu "*credit watch negative*" yn Saesneg) fel y gall ddisgyn islaw'r meini prawf cymeradwy ar gyfer y statws credyd, yna dim ond buddsoddiadau y gellir eu tynnu allan ar y diwrnod gwaith nesaf fydd yn cael eu gwneud gyda'r sefydliad hwnnw hyd nes y cyhoeddir canlyniad yr adolygiad. Ni fydd y polisi hwn yn berthnasol i ragolygon negatif, sy'n awgrymu newid cyfeiriad yn yr hir dymor yn hytrach na newid statws credyd ar unwaith.

5.11 **Gwybodaeth Arall ar Ddiogelwch Buddsoddiadau**

Mae'r Awdurdod yn deall bod graddau statws credyd yn broffwydi da, ond nid perffaith, ar gyfer buddsoddiadau'n diffyg dalu. Rhoddir ystyriaeth lawn felly i wybodaeth arall sydd ar gael ar ansawdd credyd y sefydliadau y mae'n buddsoddi ynddynt, gan gynnwys prisiau cyfenwid diffygion credyd, datganiadau ariannol, gwybodaeth ar gymorth posib gan y llywodraeth ac adroddiadau yn y wasg ariannol. Ni wneir unrhyw fuddsoddiadau gyda sefydliad os oes amheuan cadarn ynghylch ei ansawdd credyd, hyd yn oed os yw'n cwrdd â'r meini prawf statws credyd.

Pan fo amodau'n dirywio yn y farchnad ariannol ac yn effeithio ar ansawdd credyd yr holl sefydliadau, fel y digwyddodd yn 2008 ac yn 2011, nid yw'r elfen hon ar y cyfan yn cael ei hadlewyrchu mewn graddau statws credyd, ond gellir ei gweld mewn mesurau marchnad eraill. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd yr Awdurdod yn cyfyngu ei fuddsoddiadau i'r sefydliadau hynny a chanddynt ansawdd credyd uwch, ac yn lleihau ar gyfnod hiraf ei fuddsoddiadau er mwyn cynnal y lefel diogelwch angenrheidiol. Bydd graddau'r cyfyngiadau hyn yn unol â'r amodau presennol yn y farchnad ariannol. Os yw'r cyfyngiadau hyn yn golygu nad oes digon o sefydliadau masnachol o ansawdd credyd uchel ar gael i fuddsoddi balansau arian yr Awdurdod, yna caiff yr arian dros ben ei adneuo gyda Llywodraeth y DU, trwy'r Swyddfa Rheoli Dyledion er enghraifft, neu gydag awdurdodau lleol eraill. Bydd hyn yn peri gostyngiad yn lefel yr incwm a geir ar fuddsoddiadau, ond bydd yn diogelu'r prif swm a fuddsoddwyd.

5.12 **Buddsoddiadau Penodedig**

Mae Canllaw LIC yn diffinio buddsoddiadau penodedig fel rhai:

- sydd ar ffurf punnoedd sterling,
- sy'n ddyledus i gael eu had-dalu o fewn 12 mis o'r trefniant,
- na chânt eu diffinio fel gwariant cyfalaf yn ôl y ddeddfwriaeth, a
- rhai a fuddsodwyd gydag un o'r canlynol:
 - Llywodraeth y DU,
 - awdurdod lleol, cyngor plwyf neu gyngor cymuned yn y DU, neu
 - gyda chorff neu gynllun buddsoddi o "ansawdd credyd uchel".

Mae'r Awdurdod yn diffinio sefydliadau sydd ag "ansawdd credyd uchel" fel y rheini sydd â statws credyd o A- neu uwch, sy'n preswyllo yn y DU neu mewn gwlad dramor sydd â statws sofran o AA+ neu uwch.

- 5.12 **Buddsoddiadau Amhenodedig:** Mae unrhyw fuddsoddiad nad yw'n bodloni'r diffiniad ar gyfer buddsoddiad penodedig yn cael ei gategoreiddio fel buddsoddiad amhenodedig. Nid yw'r Awdurdod yn bwriadu gwneud unrhyw fuddsoddiadau mewn arian gwlad dramor. Bydd buddsoddiadau amhenodedig felly'n gyfyngedig i fuddsoddiadau tymor hir h.y. y rheini sydd i fod i aeddfedu 12 mis neu hwy ar ôl dyddiad y trefniant; y rheini gaiff eu diffinio fel gwariant cyfalaf yn ôl y ddeddfwriaeth, megis cyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfunedig eraill; a buddsoddiadau gyda chyrff a rhaglenni nad ydynt yn bodloni'r diffiniad o ansawdd credyd uchel. Mae'r cyfyngiadau ar fuddsoddiadau amhenodedig i'w gweld yn nhabl 3 isod.

Tabl 3: Cyfyngiadau ar Fuddsoddiadau Amhenodedig

	Cyfyngiad arian
Cyfanswm buddsoddiadau tymor hir	£30m
Cyfanswm y cyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnad arian	£35m
Cyfanswm y buddsoddiadau heb statws credyd neu gyda statws sy'n is na [A-]	£7m
Cyfanswm y buddsoddiadau mewn gwledydd tramor sydd â statws sy'n is na [AA+]	£7m
Cyfanswm y buddsoddiadau amhenodedig	£50m

- 5.13 **Cyfyngiadau Buddsoddi:** Rhagwelir y bydd cronfeydd wrth gefn yr Awdurdod ac arian y Gronfa Bensiwn sydd ar gael i gyfarch colledion ar fuddsoddiadau yn £48 miliwn ar 31 Mawrth 2014. Er mwyn sicrhau na fydd mwy na 23% o'r cronfeydd wrth gefn sydd ar gael un cael eu rhoi mewn perygl pe bai un buddsoddiad sengl yn diffygdalu, yr uchafswm fydd yn cael ei fenthylg i unrhyw sefydliad unigol (ar wahân i Lywodraeth y DU) fydd £11 miliwn. Bydd grŵp o fanciau dan yr un berchnogaeth neu grŵp o gronfeydd dan yr un rheolwyr yn cael eu trin fel sefydliad unigol er dibenion cyfyngiadau. Rhoddir cyfyngiadau hefyd ar fuddsoddiadau yng nghyfrifon

enwebedig broceriaid (e.e. *King & Shaxson*), gwledydd tramor a sectorau diwydiant fel a ganlyn:

Tabl 4: Cyfyngiadau Buddsoddi

	Cyfyngiad arian
Unrhyw sefydliad unigol, ar wahân i Lywodraeth y DU	£11m yr un
Llywodraeth Ganolog y DU	anghyfyngedig
Unrhyw grŵp o sefydliadau dan yr un berchnogaeth	£11m fesul grŵp
Unrhyw grŵp o gronfeydd cyfunedig gan yr un rheolwyr	£11m fesul rheolwr
Offerynnau y mae'n bosib eu cyfnewid a ddelir yng nghyfrif enwebedig brocer	£11m fesul brocer
Gwledydd tramor	£11m fesul gwlad
Darparwyr Cofrestredig	Cyfanswm o £14m
Cymdeithasau Adeiladu	Cyfanswm o £14m
Benthyciadau i fusnesau bach	Cyfanswm o £7m
Cronfeydd Marchnad Arian	Cyfanswm o £35m

5.14 **Offerynnau wedi'u Cymeradwyo:** Gall yr Awdurdod roi arian ar fenthyg, neu fuddsoddi arian gan ddefnyddio unrhyw un o'r offerynnau a ganlyn:

- cyfrifon banc sydd â llog,
- adneuon a benthyciadau cyfnod penodol,
- adneuon a benthyciadau y gellir eu hadalw, lle gall yr Awdurdod fynnu eu bod yn cael eu had-dalu ar unrhyw adeg (gyda neu heb rybudd),
- adneuon a benthyciadau y gellir eu hadalw, lle gall y sawl sydd wedi benthyg yr arian ei dalu'n ôl cyn i'r ddyled aeddfedu, ond yn amodol ar uchafswm o £7 miliwn i gyd,
- tystysgrifau adneuon,
- bondiau, nodiadau, biliau, papur masnachol ac offerynnau eraill gwerthadwy, a
- cyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfunedig eraill.

Gellir gwneud buddsoddiadau un ai ar gyfradd llog sefydlog, neu ar gyfradd gyfnewidiol sy'n gysylltiedig â chyfradd llog y farchnad, megis LIBOR, yn amodol ar y cyfyngiadau ar gyfraddau llog y gellir eu defnyddio isod.

5.15 **Rheoli hylifedd**

Mae'r Awdurdod yn defnyddio technegau rhagolwg darbodus ar gyfer llif arian er mwyn pennu'r cyfnod hwyaf y gellir ymrwymo cronfeydd yn ddarbodus.

6. Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Awdurdod yn mesur ac yn rheoli pa mor agored ydyw i risgiau rheolaeth trysorlys gan ddefnyddio'r dangosyddion a ganlyn.

6.1 Diogelwch

Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg credyd trwy fonitro sgôr credyd cyfartalog yn ôl cyfran gwerth ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo trwy roi sgôr i bob buddsoddiad (AAA=1, AA+=2, ac ati) a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, gan bwysu'r cyfartaledd yn ôl maint pob buddsoddiad.

	Targed
Sgôr credyd cyfartalog y portffolio	6.0

6.2 Hylifedd

Mae'r Awdurdod yn bwriadu mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg hylifedd trwy fonitro faint o arian sydd ar gael i gwrdd â thaliadau annisgwyl mewn cyfnod penodol, heb fenthycia ychwanegol. Bydd y waelodlin yn cael ei sefydlu yn ystod 2014/15 a bydd y mesur newydd yn cael ei gyflwyno o 2015/16 ymlaen.

6.3 Risg Cyfraddau Llog

Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i risg cyfraddau llog. Bydd y terfynau uchaf ar risgiau cyfraddau llog sefydlog a chyfnewidiol, a fynegir fel cyfran o'r prif swm net a fenthyciwyd, fel a ganlyn:

	2014/15	2015/16	2016/17
Y terfyn uchaf ar gyfer cyfraddau llog sefydlog	100%	100%	100%
Y terfyn uchaf ar gyfer cyfraddau llog cyfnewidiol	50%	50%	50%

Buddsoddiadau a benthyciadau cyfradd sefydlog yw'r rheini lle mae'r gyfradd llog yr un fath dros y flwyddyn ariannol gyfan. Mae offerynnau sy'n aeddfedu yn ystod y flwyddyn ariannol yn cael eu categoreiddio fel rhai cyfradd gyfnewidiol.

- 6.4 **Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau:** Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i risg ail gyllido. Bydd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau cyfradd sefydlog fel a ganlyn:

	Uchaf	Isaf
Dan 12 mis	25%	0%
12 mis ac o fewn 24 mis	25%	0%
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	50%	0%
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	75%	0%
10 mlynedd ac o fewn 20 mlynedd	100%	0%
20 mlynedd ac o fewn 30 mlynedd	100%	0%
30 mlynedd ac o fewn 40 mlynedd	100%	0%
40 mlynedd ac o fewn 50 mlynedd	100%	0%
50 mlynedd a mwy	100%	0%

Mae'r cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Y dyddiad aeddfedrwydd ar fenthyciadau yw'r dyddiad cynharaf y gall y sawl sydd wedi rhoi'r benthyciad fynnu bod y benthyciad yn cael ei ad-dalu.

- 6.5 **Prif Symiau a Fuddsoddir am Gyfnodau sy'n Hwyt na 364 diwrnod:** Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i'r risg o fynd i golledion trwy geisio ad-daliadau buan ar ei fuddsoddiadau. Bydd y terfynau ar gyfanswm y prif swm a fuddsoddir i aeddfedu'n derfynol tu hwnt i ddiwedd y cyfnod fel a ganlyn:

	2014/15	2015/16	2016/17
Y terfyn ar y prif swm a fuddsoddiwyd tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£30m	£20m	£10m

7. Eitemau Eraill

- 7.1 Mae nifer o eitemau ychwanegol y mae'n rhaid i'r Awdurdod eu cynnwys yn ei Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, yn ôl CIPFA neu Lywodraeth Cymru.
- 7.2 **Polisi ar Ddefnyddio Cytundebau (*Derivatives*) Ariannol:** Yn absenoldeb unrhyw rym cyfreithiol i wneud hynny, ni fydd yr Awdurdod yn defnyddio cytundebau ariannol annibynnol (megis cytundeb cyfenwid, cytundeb ymlaen, cytundeb dyfodol a chytundeb opsiwn). Mae'n bosib y bydd cytundebau sydd wedi'u hymgorffori mewn benthyciadau a buddsoddiadau yn cael eu defnyddio, a bydd y risgiau sydd ynghlwm â hwy yn cael eu monitro yn unol â'r risg cyffredinol i'r strategaeth rheolaeth trysorlys.

- 7.3 **Hyfforddiant Buddsoddi:** Caiff anghenion staff rheolaeth trysorlys yr Awdurdod am hyfforddiant mewn rheolaeth buddsoddi eu hasesu bob blwyddyn fel rhan o'r broses gwerthuso staff, ac yn ychwanegol i hynny pan fydd cyfrifoldebau aelodau staff unigol yn newid.

Mae staff yn mynychu cyrsiau hyfforddi, seminarau a chynadleddau a ddarperir gan Arlingclose a CIPFA yn rheolaidd. Caiff staff perthnasol eu hannog hefyd i astudio cymwysterau proffesiynol gan CIPFA a sefydliadau priodol eraill.

- 7.4 **Ymgynghorwyr Buddsoddi:** Mae'r Awdurdod wedi penodi Arlingclose Limited fel ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys ac mae'n derbyn cyngor penodol ar faterion buddsoddi, dyledion a chyllid cyfalaf. Mae ansawdd y gwasanaeth hwn yn cael ei fonitro gan Bennaeth yr Adran Gyllid a'r Rheolwr Buddsoddi yn rheolaidd.

- 7.5 **Buddsoddi Arian a Fenthyciwyd cyn i'r Angen Godi:** O bryd i'w gilydd, hwyrach y bydd yr Awdurdod yn benthycu arian cyn i'r angen godi, pan ddisgwylir mai hyn fydd yn rhoi'r gwerth am arian gorau yn y tymor hir. Gan y bydd y symiau a fenthycir yn cael eu buddsoddi hyd nes caiff yr arian ei wario, mae'r Awdurdod yn ymwybodol y bydd yn agored i'r risg o golli'r symiau a fenthyciwyd, a'r risg y bydd cyfraddau llog ar fuddsoddiadau a benthyciadau yn newid yn y cyfamser. Bydd y risgiau hyn yn cael eu rheoli fel rhan o reolaeth gyffredinol yr Awdurdod o'i risgiau trysorlys.

Ni fydd y cyfanswm a fenthycir yn uwch na'r terfyn benthycu awdurdodedig o £195 miliwn. Disgwylir mai dwy flynedd fydd y cyfnod mwyaf rhwng benthycu a gwario'r arian, serch hyn, nid oes gofyn i'r Awdurdod gysylltu benthyciadau penodol gydag eitemau gwariant penodol.

Annex A – Rhagolygon Economaidd a Chyfraddau Llog Arlingclose, Rhagfyr 2013

Rhagdybiaethau sylfaenol:

- Bydd twf yn parhau i gryfhau gyda'r ail amcangyfrif ar gyfer y twf yn Ch3 yn 0.8% (felly heb ei ddiwygio). Y sector gwasanaethau sy'n parhau i lywio'r twf fwyaf, gyda chyfraniad hefyd gan y sector adeiladu.
- Mae'r gyfradd diweithdra wedi disgyn i 7.6%. Bydd pa mor gyflym mae'r mesur hwn yn disgyn yn ddibynnol ar y gweithlu'n ehangu'n arafach nag y mae'r economi yn tyfu, ynghyd â graddau cynhyrchiant.
- Mae'r CPI ar gyfer Tachwedd wedi disgyn i 2.1%, safle llawer mwy cyfforddus ar gyfer y MPC. Disgwylir i gynnydd ym mhrisiau 'utilities' gadw'r CPI uwchlaw'r targed o 2% yn 2014, cyn gostwng eto.
- Y prif fesur yng Nghanol y Dyfodol y MPC ar gyfraddau llog yw cyfradd diweithdra Arolygon y Llafurlu (LFS). Mae'r MPC yn bwriadu peidio â chodi'r Gyfradd Banc o'i lefel presennol o 0.5% hyd nes bod y gyfradd hon wedi disgyn i drothwy o 7% o leiaf.
- Mae'r lleihad yn yr ansicrwydd ynghyd ag ystwytho amodau credyd wedi arwain at gynyddu'r galw, ac mae llawer o hyn wedi treiddio i'r farchnad dai. Mewn ymateb i bryderon ynghylch 'swigen prisiau tai', mae Banc Lloegr wedi cyhoeddi y bydd yn cwtdogi'r Cynllun Cyllid ar gyfer Benthycia (FLS), a fydd o hyn ymlaen yn canolbwyntio ar fenthyciadau i fusnesau yn unig.
- Bydd y MPC yn barod iawn i ddefnyddio teclynnau macro-ddarbodus a rheoleiddio i ymdrin â risgiau sy'n dod i'r fei (megis cwtdogi'r FLS). Heb risgiau i un ai sefydlogrwydd prisiau neu sefydlogrwydd ariannol, ni fydd y MPC ond yn tynhau'r polisi pan fydd wedi'i argyhoeddi ynghylch cynnaladwyedd tymor hir y twf economaidd.
- Disgwyliadau polisi ariannol y Gronfa Ffederal – bydd y raddfa prynu asedau'n arafu ('tapering') a bydd diwedd ar brynu asedau pellach – a bydd hyn yn parhau i lywio'r marchnadoedd ariannol. Bydd y raddfa prynu asedau'n dechrau arafu yn Ch1 2014. Bydd angen datrysiaid i'r anghytundeb gwleidyddol yn y DU ynghylch y terfyn dyledion yn Ch1 2014.
- Mae'r mecanweithiau sydd gan yr UE mewn lle wedi lleihau'r risg o gwmp catastroffig ymysg yr holl wledydd. Mae'n bosib y bydd risgiau ac ansicrwydd gwleidyddol yn yr Eidal, Sbaen a Phortiwgal yn peryglu'r amgylchedd economaidd mymryn mwy sefydlog ar lefel gronns Ardal yr Ewro (amheuan ynghylch hirhoedledd eu clymbleidiau). Mae'r ECB wedi trafod trydydd LTRO, wrth i amodau credyd aros yn heriol i fanciau Ewropeaidd.
- Mae data yn Tsieina wedi gweld gwelliant, gan leddfu pryderon y farchnad. Mae arweinwyr yn Tsieina wedi cyfeirio at dynhau eu polisi ariannol o bosib.

- Mae'r diwygio rheoleiddiol sy'n mynd rhagddo, a'r ffocws ar ailstrwythuro dyledion 'bail-in' yn debygol o barhau i ostwng y gyfradd ddyledion yn y sector banciau a chynnal y dagfa gredyd corfforaethol.

Rhagolygon:

- Mae ein llwybr arfaethedig ar gyfer cyfraddau llog tymor byr yn aros yn fflat. Mae'r marchnadoedd yn parhau i brisio i mewn cynnydd cynt yn y cyfraddau na'r hyn a warantwyd dan Ganllaw'r Dyfodol a'r cefndir economaidd ehangach. Ni fydd y MPC yn codi'r cyfraddau hyd nes ceir cyfnod parhaus o dwf cryf. Fodd bynnag, mae mwy o risg i'r cyfraddau godi ar ddiwedd y cyfnod rhagolwg dan sylw.
- Rydym yn parhau i ddarogan y bydd enillion gilt yn cynyddu yn ystod y tymor canolig. Nid oedd y cynnydd diweddar mewn enillion yn edrych cystal yng nghydestun y rhagolygon sylfaenol byd-eang a'r risgiau ynghlwm ag Ardal yr Ewro, Tsieina a'r UD.

	Mar-14	Jun-14	Sep-14	Dec-14	Mar-15	Jun-15	Sep-15	Dec-15	Mar-16	Jun-16	Sep-16	Dec-16	Mar-17
Official Bank Rate													
Upside risk		0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.50	0.50	0.50	0.75	0.75	0.75	1.00
Arithmetic Central Case	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50
Downside risk													
3-month LIBID rate													
Upside risk	0.20	0.25	0.30	0.35	0.40	0.50	0.55	0.60	0.65	0.70	0.75	0.90	0.95
Arithmetic Central Case	0.45	0.45	0.50	0.55	0.65	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.80	0.80	0.80
Downside risk			0.05	0.10	0.20	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	-0.35	-0.35	-0.35
1-yr LIBID rate													
Upside risk	0.35	0.30	0.35	0.40	0.45	0.50	0.60	0.70	0.75	0.75	0.75	0.80	0.80
Arithmetic Central Case	0.90	0.95	0.95	0.95	1.00	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	1.40	1.40
Downside risk	-0.25	-0.25	-0.25	-0.30	-0.35	-0.40	-0.45	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50
5-yr gilt yield													
Upside risk	0.50	0.75	0.75	0.75	0.85	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Arithmetic Central Case	1.45	1.50	1.55	1.60	1.65	1.70	1.75	1.85	1.95	2.10	2.30	2.50	2.50
Downside risk	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.55	-0.60	-0.60	-0.60	-0.65	-0.75	-0.80	-0.80	-0.80
10-yr gilt yield													
Upside risk	0.50	0.50	0.50	0.65	0.75	0.85	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Arithmetic Central Case	2.55	2.60	2.65	2.70	2.75	2.80	2.85	2.90	3.00	3.10	3.30	3.50	3.50
Downside risk	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.55	-0.60	-0.60	-0.60	-0.65	-0.75	-0.80	-0.80	-0.80
20-yr gilt yield													
Upside risk	0.50	0.75	0.75	0.75	0.85	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Arithmetic Central Case	3.25	3.30	3.35	3.40	3.45	3.50	3.55	3.65	3.75	3.85	4.05	4.15	4.15
Downside risk	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.55	-0.60	-0.60	-0.60	-0.65	-0.70	-0.75	-0.80	-0.80
50-yr gilt yield													
Upside risk	0.50	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Arithmetic Central Case	3.45	3.50	3.55	3.60	3.65	3.70	3.75	3.80	3.85	3.95	4.05	4.15	4.15
Downside risk	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.55	-0.60	-0.60	-0.60	-0.65	-0.70	-0.75	-0.80	-0.80

Annex B – Sefyllfa Bresennol y Portffolio Buddsoddiadau a Dyledion

	31.12.13 Portffolio Gwirioneddol £m	31.12.13 Cyfradd Gyfartalog %
Benthyca Allanol:		
PWLB – Cyfradd Sefydlog	95.4	6.11
Benthyciadau LOBO	16.2	4.23
Cyfanswm Dyledion Allanol Gros	111.6	5.84
Buddsoddiadau:		
Buddsoddiadau tymor byr	52.2	0.56
Cyfanswm Buddsoddiadau	52.2	0.56
Dyledion Net	59.4	

RHESTR O WRTHBARTIÖN SYDD YN CWRDD A'R MEINI PRAWF AR HYN O BRYD

Gwlad	Gwrthbartion	Terfyn uchaf y Buddsoddiad £m	Uchafswm cyfnod y Benthyciad
Y DU	DMADF, DMO	Dim terfyn	Dim terfyn
Y DU	Awdurdodau Lleol y DU	£30m (£30m)	2 flynedd
Y DU	Santander UK Plc (Banco Santander Group)	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Y DU	Bank of Scotland (Lloyds Banking Group)	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Y DU	Lloyds TSB (Lloyds Banking Group)	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Y DU	Barclays Bank Plc	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y DU	Close Brothers	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Y DU	Clydesdale Bank (National Australia Bank Group) **GOHIRWYD 28/09/11**	£12m (£18m)	2-flynedd
Y DU	Goldman Sachs International Bank	£10m	Hyd at 100 diwrnod
Y DU	HSBC Bank Plc	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y DU	Leeds Building Society	£1m	Hyd at 100 diwrnod
Y DU	Nationwide Building Society	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y DU	NatWest (RBS Group)	£12m (£18m)	Dros nos yn unig 2-flynedd
Y DU	Royal Bank of Scotland (RBS Group)	£12m (£18m)	Dros nos yn unig 2-flynedd
Y DU	Standard Chartered Bank	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Awstralia	Australia and NZ Banking Group	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Awstralia	Commonwealth Bank of Australia	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Awstralia	National Australia Bank Ltd (National Australia Bank Group)	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Awstralia	Westpac Banking Corp	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Canada	Bank of Montreal	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Canada	Bank of Nova Scotia	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Canada	Canadian Imperial Bank of Commerce	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Canada	Royal Bank of Canada	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Canada	Toronto-Dominion Bank	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y Ffindir	Nordea Bank Finland	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y Ffindir	Pohjola	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Ffrainc	BNP Paribas **GOHIRWYD 08/11/13**	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Ffrainc	Credit Agricole CIB (Credit Agricole Group) ** GOHIRWYD 08/11/13**	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Ffrainc	Credit Agricole SA (Credit Agricole Group) ** GOHIRWYD 08/11/13**	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Ffrainc	Société Générale ** GOHIRWYD 08/11/13**	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Yr Almaen	Deutsche Bank AG	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Yr Almaen	Landesbank Hessen-Thurnigen (Helaba)	£10m	Hyd at 100 diwrnod
Yr Iseldiroedd	ING Bank NV	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
Yr Iseldiroedd	Rabobank	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Yr Iseldiroedd	Bank Nederlandse Gemeenten	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Singapore	DBS Bank Ltd	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Singapore	Oversea-Chinese Banking Corporation (OCBC)	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Singapore	United Overseas Bank (UOB)	£12m (£18m)	Hyd at 6 mis 2-flynedd
Sweden	Svenska Handelsbanken	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd
Y Swistir	Credit Suisse	£12m (£18m)	Hyd at 100 diwrnod 2-flynedd
UDA	JP Morgan	£12m (£18m)	Hyd at flwyddyn 2-flynedd

- Mae terfyn o £18m ar fanciau sydd yn yr un grŵp bancio.
- Mae'r cyfyngiadau amser yn y rhestr uchod yn perthyn i adneuo cyfnod penodol. Mae offerynnau cyfnewidiadwy / masnachiadwy fel CD's gyda therfyn o 5 mlynedd. Mae'r cyfyngiadau amser argymhellir yn gyfredol yn sylweddol is na hyn, ond mae'r cyfyngiadau a amlinellir uchod yn rhoi hyblygrwydd i ymateb i'r posibilrwydd o sefydlogiad neu welliant mewn amgylchiadau credyd ac economaidd yn 2013/14.
- Gallai'r rhestr hon newid, er enghraifft, os bydd gwrthbarti / gwlad yn cael eu huwchraddio, a'u bod yn bodloni ein teclynnau teilyngdod credyd. Yn yr un modd, os bydd gwrthbarti'n cael ei israddio, gellir cwtogi'r rhestr hon.

Atodiad C – Dangosyddion Darbodus 2014/15

1. Cefndir

Mae **Deddf Llywodraeth Leol 2003** yn gofyn i'r Awdurdod roi ystyriaeth i'r Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Cod Darbodus) gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wrth bennu faint o arian a all fforddio ei fenthg. Amcanion y Cod Darbodus yw sicrhau, o fewn fframwaith clir, fod cynlluniau buddsoddi cyfalaf awdurdodau lleol yn fforddiadwy, yn ddarbodus ac yn gynaliadwy, ac y gwneir penderfyniadau rheolaeth trysorlys yn unol ag arfer broffesiynol dda. Er mwyn dangos bod yr Awdurdod wedi bodloni'r amcanion hyn, mae'r Cod Darbodus yn gosod y dangosyddion a ganlyn, ac mae'n rhaid eu gosod a'u monitro'n flynyddol.

2. Amcangyfrifon o Wariant Cyfalaf

Gellir crynhoi gwariant cyfalaf a chyllido'r Awdurdod fel a gynlluniwyd fel hyn:

Gwariant Cyfalaf a Chyllido	Diwygiedig 2013/14 £'000	Amcangyfrif 2014/15 £'000	Amcangyfrif 2015/16 £'000	Amcangyfrif 2016/17 £'000
Cyfanswm Gwariant Cyfalaf	41,223	35,610	25,574	22,379
Derbyniadau Cyfalaf	702	1,192	1,680	230
Grantiau'r Llywodraeth	19,193	12,774	8,111	8,022
Refeniw	11,173	9,499	4,049	2,059
Benthyca gyda chefnogaeth	4,166	4,122	4,122	4,122
Benthyca Darbodus	5,989	8,023	7,612	7,496
Cyfanswm Cyllido	41,223	35,610	25,574	22,379

3. Amcangyfrifon o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf

Mae'r Gofyn Cyllido Cyfalaf (CFR) yn mesur angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthgca at ddibenion cyfalaf.

Gofyn Cyllido Cyfalaf	31.03.14 Diwygiedig £'000	31.03.15 Amcangyfrif £'000	31.03.16 Amcangyfrif £'000	31.03.17 Amcangyfrif £'000
Cyfanswm CFR	168,430	173,714	178,437	182,813

Rhagwelir y bydd y CFR yn cynyddu o £14.383m dros y tair blynedd nesaf wrth i wariant cyfalaf a ariennir trwy ddyled gynyddu'n uwch na'r adnoddau a roddwyd o'r neilltu i adalu'r ddyled.

- 4. Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf:** Er mwyn sicrhau mai dim ond at ddibenion cyfalaf y bydd y ddyled dros y tymor canolig, dylai'r Awdurdod sicrhau nad yw'r ddyled, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyn cyllido cyfalaf yn y flwyddyn flaenorol, ynghyd â'r amcangyfrifon ar gyfer unrhyw gynnydd ychwanegol yn y gofyn cyllido cyfalaf ar gyfer y flwyddyn gyfredol a'r ddwy flynedd ariannol nesaf. Mae hwn yn ddangosydd allweddol o ba mor ddarbodus yw rhywbeth.

Dyled	31.03.14 Diwygiedig £'000	31.03.15 Amcangyfrif £'000	31.03.16 Amcangyfrif £'000	31.03.17 Amcangyfrif £'000
Benthyca	112,469	111,267	131,267	129,500
Lesoedd cyllid	15	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	168,988	171,984	181,318	182,660

Disgwylir y bydd cyfanswm y ddyled yn aros islaw'r CFR yn ystod y cyfnod rhagweld.

5. Ffin Weithredol ar gyfer Dyledion Allanol

Mae'r ffin weithredol yn seiliedig ar amcangyfrif yr Awdurdod o'r sefyllfa fwyaf tebygol h.y. darbodus, ar gyfer dyledion allanol, yn hytrach na'r sefyllfa waethaf bosib. Mae'n cysylltu'n uniongyrchol ag amcangyfrifon yr Awdurdod o wariant cyfalaf, y gofyn cyllido cyfalaf a gofynion llif arian, ac mae'n declyn rheoli allweddol ar gyfer monitro trwy gydol y flwyddyn. Mae rhwymedigaethau eraill tymor hir yn cynnwys lesoedd cyllid, Menter Gyllid Breifat a rhwymedigaethau eraill nad ydynt yn fenthyca ond sy'n ffurfio rhan o ddyled yr Awdurdod.

Ffin Weithredol	Diwygiedig 2013/14 £'000	Amcangyfrif 2014/15 £m	Amcangyfrif 2015/16 £m	Amcangyfrif 2016/17 £m
Benthyca	175,000	175,000	175,000	175,000
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	0	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	175,000	175,000	175,000	175,000

6. Y Terfyn Awdurdodedig ar gyfer Dyledion Allanol

Y terfyn awdurdodedig yw'r terfyn benthycu fforddiadwy a bennir yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003. Dyma'r uchafswm all yr Awdurdod fod mewn dyled yn gyfreithiol. Mae'r terfyn awdurdodedig yn rhoi hyblygrwydd ychwanegol uwchlaw'r ffin weithredol ar gyfer symudiadau arian anarferol.

Y Terfyn Awdurdodedig	Diwygiedig 2013/14 £'000	Amcangyfrif 2014/15 £m	Amcangyfrif 2015/16 £m	Amcangyfrif 2016/17 £m
Benthycu	195,000	195,000	195,000	195,000
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	0	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	195,000	195,000	195,000	195,000

7. Cymhareb Costau Cyllido i'r Llif Refeniw Net

Dangosydd o fforddiadwyedd yw hwn, ac mae'n amlygu'r goblygiadau refeniw ar gyfer gwariant cyfalaf presennol ac arfaethedig trwy adnabod cyfran y gyllideb refeniw sydd ei hangen i gwrdd â chostau cyllido net o'r incwm buddsoddi.

Cymhareb Costau Cyllido i'r Llif Refeniw Net	Diwygiedig 2013/14 %	Amcangyfrif 2014/15 %	Amcangyfrif 2015/16 %	Amcangyfrif 2016/17 %
Cronfa Gyffredinol – o gymeryd cynnydd o 3.5% yn y Dreth Gyngor yn 14/15 ymlaen	5.84	5.35	5.60	5.78
Cronfa Gyffredinol -o gymeryd cynnydd o 3.9% yn y Dreth Gyngor yn 14/15 a wedyn 3.5% ymlaen	5.84	5.34	5.59	5.78

8. Effaith Gynyddol Penderfyniadau ynghylch Buddsoddiadau Cyfalaf

Mae'r dangosydd hwn yn ymwneud â fforddiadwyedd ac mae'n dangos effaith penderfyniadau ynghylch buddsoddi cyfalaf ar lefelau'r Dreth Gyngor. Yr effaith gynyddol (*incremental impact*) yw'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm gofyn cyllideb refeniw y rhaglen gyfalaf gymeradwy bresennol a'r gofyn cyllideb refeniw sy'n deillio o'r rhaglen gyfalaf arfaethedig.

Effaith Gynyddol Penderfyniadau ynghylch Buddsoddiadau Cyfalaf	Amcangyfrif 2014/15 £	Amcangyfrif 2015/16 £	Amcangyfrif 2016/17 £
Cronfa Gyffredinol – cynnydd mewn Treth Gyngor band D blynyddol	0	0	0

9. Mabwysiadu Cod Rheolaeth Trysorlys CIPFA

Fe wnaeth yr Awdurdod fabwysiadu *Cod Ymarfer (Rhifyn 11): Rheolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus* CIPFA yng nghyfarfod y Cyngor llawn ar 3 Mawrth 2011.

Atodiad D – Datganiad Darpariaeth Lleiafswm Refeniw Blynyddol 2014/15

Pan fo'r Awdurdod yn ariannu gwariant cyfalaf trwy ddyled, rhaid iddo roi adnoddau o'r neilltu er mwyn ad-dalu'r ddyled yn ddiweddarach. Mae'r swm gaiff ei godi ar y gyllideb refeniw ar gyfer ad-dalu'r ddyled yn cael ei adnabod fel y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (MRP), er nad oes lleiafswm statudol wedi bod ers 2008. Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn gofyn i'r Awdurdod roi ystyriaeth i Ganllaw Llywodraeth Cymru ar y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (Canllaw LIC) a gyhoeddwyd ddiwethaf yn 2010.

Nod cyffredinol Canllaw LIC yw sicrhau y caiff y ddyled ei had-dalu dros gyfnod sydd naill ai'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod y mae'r gwariant cyfalaf yn darparu buddion ynddo, neu, yn achos benthyca gaiff ei gefnogi gan Grant Cynnal Refeniw'r Llywodraeth, dros gyfnod sy'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod sydd dan sylw wrth bennu'r grant.

Mae Canllaw LIC yn gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo Datganiad MRP Blynyddol bob blwyddyn, ac yn argymhell nifer o opsiynau ar gyfer cyfrifo swm darbodus o MRP. Mae'r datganiad a ganlyn yn ymgorffori opsiynau a argymhellir yn y Canllaw yn ogystal â dulliau darbodus a benderfynwyd yn lleol.

Ar gyfer gwariant cyfalaf a wnaed cyn 1 Ebrill 2008, ac ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a wnaed ar y dyddiad hwnnw neu wedi hynny, caiff yr MRP ei bennu yn unol â'r rheoliadau blaenorol oedd yn berthnasol ar 31 Mawrth 2008.

Ar gyfer gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a wnaed ar ôl 31 Mawrth 2008, caiff yr MRP ei bennu trwy godi'r gwariant dros oes ddefnyddiol ddisgwyliedig yr asedau perthnasol mewn taliadau hafal yn cychwyn yn y flwyddyn ar ôl i'r ased ddod yn weithredol. Caiff MRP ar dir rhydd-ddaliadol a brynir ei godi dros 50 mlynedd. Caiff MRP ar wariant nad yw'n perthyn i asedau sefydlog ond sydd yn wariant cyfalaf yn ôl rheoliadau neu gyfarwyddiadau ei godi dros 20 mlynedd.

Ar gyfer asedau a geir trwy lesioedd cyllid neu'r Fenter Gyllid Preifat, pennir bod yr MRP yn hafal i'r elfen o rent neu ffi gaiff ei hysgrifennu'n erbyn y rhwymedigaeth ar y fantolen.

Pan wneir benthyciadau i gyrff eraill ar gyfer eu gwariant cyfalaf, ni chodir MRP. Fodd bynnag, bydd y derbyniadau cyfalaf a grëir gan yr ad-daliadau blynyddol ar y benthyciadau hynny yn cael eu rhoi o'r neilltu i ad-dalu dyledion.

Ni fydd gwariant cyfalaf a wneir yn ystod 2014/15 yn destun ffi MRP hyd nes 2015/16.

Yn seiliedig ar amcangyfrif yr Awdurdod o'i Ofyn Cyllido Cyfalaf ar 31 Mawrth 2014, mae'r gyllideb ar gyfer MRP wedi'i osod ar £6.86m.

CYFARFOD	Y CYNGOR
DYDDIAD	6 MAWRTH 2014
TEITL YR ADRODDIAD	CALENDR PWYLLGORAU 2014/15
PWRPAS	CYFLWYNO CALENDR PWYLLGORAU 2014/15
AWDUR	GERAINT GEORGE HEAD OF DEMOCRATIC SERVICES

1. CEFNDIR

- 1.1 Yn ystod y broses o lunio Calendr Pwyllgorau y Cyngor ar gyfer 2014/15, rhoddwyd gwahoddiad i aelodau etholedig drwy *Rhaeadr* i ddatgan eu barn am amserlennu cyfarfodydd pwyllgorau'r Cyngor ar gyfer 2014/15.
- 1.2 Bwriad hyn oedd ceisio sicrhau fod y Cyngor yn rhoi cyfle i bawb i fod yn rhan o'r broses ddemocrataidd, gan felly wneud pob ymdrech i sicrhau fod cyfarfodydd yn cael eu cynnal mewn lleoliadau addas ac ar amseroedd rhesymol er mwyn cynorthwyo aelodau i gyflawni eu rôl yn effeithiol. Ni dderbyniwyd unrhyw sylwadau mewn ymateb i'r cais yn *Rhaeadr*.
- 1.3 Bu ymgynghori ar fersiwn drafft o Galendr Pwyllgorau 2014/15 y Cyngor gyda Pharc Cenedlaethol Eryri er mwyn sicrhau nad oedd gwrthdaro rhwng cyfarfodydd y ddau sefydliad.
- 1.4 Bu ymgynghori hefyd gyda Grŵp Busnes y Cyngor, ond nid oedd ganddynt hwy sylwadau ar y fersiwn drafft o Galendr Pwyllgorau 2014/15.

2. CALENDR PWYLLGORAU 2014/15

- 2.1 Cyflwynir trosodd galendr ar gyfer dyddiadau cyfarfodydd y Cyngor ar gyfer 2014/15.
- 2.2 Mae cyfarfod ychwanegol o'r Cyngor wedi ei raglennu ar gyfer mis Gorffennaf eleni. Noder fodd bynnag, bod modd galw cyfarfod y Cyngor yn ôl yr angen mewn amgylchiadau arbennig.

3. ARGYMHELLIAD

Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Calendr Pwyllgorau ar gyfer 2014/15.

	2014/2015	Amser cyfarfod	Mai	Mehefin	Gorffennaf	Awst	Medi	Hydref	Tachwedd	Rhagfyr	Ionawr	Chwefror	Mawrth	Ebrill	Mai
CYNGOR	pm	*1		17				9		4			5		*14
Cabinet	pm	20	10	1/15		16	7	4/25	16	13	3/17	17	14	5	
Hyfforddiant Aelodau	am/ pm	7		2		24		12		14	25			22	
(1) Pwyllgor Craffu - Corfforaethol	am/ pm		5			11		13		15			26		
(2) Pwyllgor Craffu - Cymunedau	am/ pm	13		8		30			2		24				
(3) Pwyllgor Craffu - Gwasanaethau	am/ pm		19				2		11		12			16	
Pwyllgor Archwilio	am	6		10		25			18		19				12
Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth	am/ pm		3			9			9				10		
Pwyllgor Cynllunio	am/ pm	19	16	7/28		1/22	13	3/24	15	12	2	2/23	27		
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	am/ pm		20			26		21		23			6		
Pwyllgor Trwyddedu Canolog	am		23			15			8				9		
Pwyllgor Safonau	am		30			29				26				20	
CYSAG	pm		25				22				11				
Pwyllgor Iaith	am		26				23			29				23	
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol Lleol	am			11											
Pwyllgor Apellau Cyflogaeth	am/ pm		13			19		14			6			17	
Pwyllgor Pensiynau	pm		17	*31			21			6			24		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Porthmadog	pm						8						4		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Pwllheli	pm						28						31		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Aberdyfi	am							11					3		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Abermaw	am						16						19		
DYDDIADAU GWYLIAU YSGOL (er gwybodaeth)		05 & 26 - 30		22/07 -	29/08		27/10-31/10		22/12 -	02/01	16- 20	30/03-	10/04	04 & 25-29	

CYFARFOD	Y CYNGOR
DYDDIAD	6 MAWRTH 2014
PWNC	ABSENOLDEB AELOD O'R CYNGOR
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO CAIS I GYMERADWYO ABSENOLDEB AELOD O'R CYNGOR
AWDUR	GERAINT GEORGE, PENNAETH GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

1. CEFNDIR

- 1.1 Mae Adran 85 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn nodi os yw aelod o awdurdod lleol yn methu mynychu unrhyw gyfarfod o'r awdurdod am gyfnod o chwe mis yn olynol o ddyddiad eu presenoldeb diwethaf, yna ni fyddant yn aelod o'r awdurdod mwyach.
- 1.2 Yr unig eithriad i hyn yw os y cymeradwyir yr absenoldeb gan yr awdurdod.

2. SEFYLLFA PRESENNOL CYNGHORYDD YNG NGHYNGOR GWYNEDD

- 2.1 Mae triniaeth ysbyty ei ferch ac, yn fwy diweddar, salwch terfynol ei dad, mae cael effaith ar sawl agwedd o fywyd y Cyngorydd Nigel Pickavance gan gynnwys ei allu i fynychu cyfarfodydd ffurfiol o'r awdurdod.
- 2.2 Mae gofyn i'r Cyngor Llawn gymeradwyo absenoldeb y Cyngorydd Nigel Pickavance o gyfarfodydd yr awdurdod er mwyn ei alluogi i barhau i fod yn aelod.
- 2.3 Os na roddir cymeradwyaeth i'r absenoldeb, yna daw cyfnod y Cyngorydd Nigel Pickavance fel aelod o'r Cyngor i ben.
- 2.4 Awgrymir, o dan yr amgylchiadau, y dylid cymeradwyo absenoldeb y Cyngorydd Nigel Pickavance oherwydd yr amgylchiadau personol difrifol y mae wedi ei wynebu dros y misoedd diwethaf.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Argymhellir bod y Cyngor Llawn yn cymeradwyo absenoldeb y Cyngorydd Nigel Pickavance o gyfarfodydd y Cyngor oherwydd yr amgylchiadau personol difrifol y mae wedi ei wynebu dros y misoedd diwethaf, yn unol ag Adran 85 Deddf Llywodraeth Leol 1972, gan ei alluogi i barhau i fod yn aelod o Gyngor Gwynedd.

CYFARFOD	CYNGOR LLAWN
DYDDIAD	6 MAWRTH, 2014
PWNC	PROTOCOL AR Y DEFNYDD O GYFRYNGAU CYMDEITHASOL GAN GYNHORWYR
PWRPAS	CYMERADWYO PROTOCOL
AWDUR	Y CYNGHORYDD LESLEY DAY, CADEIRYDD Y PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD, GERAINT GEORGE, PENNAETH STRATEGOL A GWELLA

1. Cytunodd y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor Gwasanaethau Democrataidd y Cyngor ar yr angen i gael protocol ar y defnydd o Gyfryngau Cymdeithasol gan gynghorwyr, Sefydlwyd Grwp Tasg ar y cyd gyda thri aelod o'r ddau bwyllgor i drafftio protocol o'r fath.
2. Cyfarfu'r Grwp Tasg ar ddau achlysur a chafodd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd drafodaeth gychwynol ar ei gynnwys a chynnig rhai awgrymiadau sydd wedi cael sylw gan y Grwp Tasg.
3. Cyflwynwyd drafft o'r protocol ar sail y gwaith hynny i'r Pwyllgor Safonau ar 27 Ionawr a wedyn dosbarthwyd y protocol drafft i bob aelod o'r Cyngor trwy Rhaeadr er mwyn rhoi cyfle i dderbyn unrhyw sylwadau arno.
4. Cyflwynir y protocol a'r atodiadau sydd yma i'r Cyngor llawn gan wahodd y Cyngor i'w fabwysiadu. O fabwysyadau'r protocol, y bwriad fydd cynnal sesiynau hyfforddi byr ar y protocol yn y Fforymau Ardal gan ystyried yr angen am hyfforddiant pellach ar ôl hynny.

CYNGOR GWYNEDD

PROTOCOL AR Y DEFNYDD O GYFRYNGAU CYMDEITHASOL GAN GYNGHORWYR

RHAGARWEINIAD

1. Mae'r Cyfryngau Cymdeithasol yn ffordd pwysig o gyfathrebu mewn cymdeithas heddiw a maent yn newid y ffordd y mae pobl yn cyfathrebu a rhwydweithio. Mae'r newid hwn yn cynnig llwyfan newydd ar gyfer ymgysylltu, cyfathrebu a gwranddo. O ganlyniad, mae'n naturiol bod y newid hwnnw yn effeithio'r modd y mae'r Cyngor yn cysylltu â dinasyddion y sir a hefyd y modd y mae cynghorwyr yn gweithredu.
2. Mae'r Cyngor yn croesawu'r defnydd cynyddol aelodau o'r cyfngau cymdeithasol ac yn dymuno hwyluso hynny trwy gynnig arweiniad a chefnogaeth briodol. Mae'r Pwyllgorau Gwasanaethau Democrataidd a Safonau y Cyngor yn cydnabod yr angen am arweiniad am yr hyn sydd a sydd ddim yn dderbyniol. Diben y protocol hwn yw i gynnig arweiniad o'r fath ac mae'n gyson â'r rheolau cyffredinol o dan y Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau Etholedig. Yn amlwg, y rheol gyffredinol yw y disgwylir yr un safonau ymddygiad os yw aelod ar-lein neu beidio.

Y CYFLEON A'R RISGIAU

3. Mae datblygiad y Cyfryngau Cymdeithasol yn cynnig cyfleon newydd ar gyfer rhannu gwybodaeth gyda a cheisio ymateb a barn gan drigolion. Mae'r dulliau gwahanol (Facebook, Trydar, Blog ayb) yn cynnig dull sydyn, rhad ac effeithiol o wneud hynny. Mae'r Cyfryngau Cymdeithasol yn gosod defnyddwyr ar flaen y gâd o ran newyddion yn torri. Maent hefyd yn ddulliau sydd yn galluogi gwneud cyswllt â rhai sydd, efallai, heb fod ynghlwm â phrosesau democrataidd o'r blaen.
4. O ganlyniad, maent yn cynnig cyfryngau all brofi'n hynod ddefnyddiol i'r Cyngor yn gorfforaethol a hefyd i gynghorwyr lleol. Trwy ddefnydd priodol o Gyfryngau Cymdeithasol, gall cynghorwyr brofi budd mawr ac mae'r Cyngor yn annog defnydd priodol ohonynt gan gynghorwyr. Fodd bynnag, rhaid bod yn ymwybodol o'r peryglon a'r risgiau sydd ynghlwm â'u defnydd. Gall camddefnydd o cyfryngau cymdeithasol arwain at anawsterau cyfreithiol arwyddocaol ac mae'r Cwnsler Cyffredinol wedi llunio cyfarwyddyd i geisio gwarchod rhag hynny. (wele <https://www.gov.uk/government/news/attorney-general-to-warn-facebook-and-twitter-users-about-contempt-of-court>)

EGWYDDORION SYLFAENOL

5. Yr egwyddor sylfaenol yma yw bod "Safon Gwynedd" (gweler Atodiad 1) a'r Côt Ymddygiad i Gynghorwyr (Atodiad 2) yn berthnasol i unrhyw weithgaredd, yn cynnwys defnyddio Cyfryngau Cymdeithasol. Felly dylai ymddygiad aelod pan yn defnyddio cyfryngau cymdeithasol gadw at yr un safonau o ymddygiad aelod ag y

byddent yn ymarfer mewn pwyllgor, cyfarfod cyhoeddus neu wrth ohebu â rhywun.

6. Felly, yn ogystal â dyletswyddau cyfreithiol arferol, dylid cofio'r egwyddorion a ganlyn:-
 - Dangos parch at eraill
 - Peidio â datgelu gwybodaeth eithredig neu gyfrinachol
 - Dim bwlio, aflonyddu, erlid na dychryn cyd-aelodau, swyddogion na'r cyhoedd
 - Dim ceisio budd personol
 - Cofio egwyddorion cydraddoldeb
 - Bod yn ofalus rhag penderfynu ymlaen llaw
 - Dim annog ymddygiad sy'n groes i'r protocol hwn gan eraill
 - Bod yn ofalus i beidio â bod yn rhan o achos fendeta personol yn erbyn eraill

Y CYFRIFOLDEB DROS "GYNNWYS"

7. Un gwahaniaeth mawr rhwng y cyfryngau cymdeithasol â chyfryngau a llwyfannau eraill yw bod ceidwad unrhyw "safle" yn gyfrifol nid yn unig em eu datganiadau eu hunain ond hefyd am datganiadau gan eraill sydd yn cael eu gwneud ar y safle hynny. Felly, os oes y gwneir datganiad amhriodol, perchennog y "safle" sydd yn gyfrifol am dynnu'r datganiad hynny oddi yno.
8. Yn ogystal, unwaith mae rhywbeth wedi ei gyhoeddi ar wefan gymdeithasol, mae yn yr arena gyhoeddus. Bydd y Cyngor, yn ôl yr angen, yn gofyn i aelodau dynnu deunydd sydd yn tramgwyddo'r protocol hwn yn ôl a bydd methu â gwneud hynny yn groes i'r protocol. Fodd bynnag, dylai aelodau fod yn ymwybodol ei fod yn anodd tynnu cofnod, boent yn ffaith neu'n farn, yn ôl unwaith y maent yn yr arena gyhoeddus a gallant arwain at gamau cyfreithiol yn y pen draw.

TRAFODAETH "WLEIDYDDOL"

9. Mae trafodaethau "gwleidyddol" lleol yn medru bod yn rhai cadarn a heriol. Tra mae'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus wedi derbyn bod yn rhaid i aelodau fod â "chroen mwy trwchus" gan bod beirniadau syniadau a barn yn rhan o drafodaeth ddemocrataidd, mae "Safon Gwynedd" yn ei wneud yn glir na ddylid bod yn sarhaus na'n ddilornus hyd yn oed yn y trafodaethau "gwleidyddol" hynny. Mae'r protocol hwn yn ategu bod y safonau hynny'n berthnasol i ddefnydd aelodau o gyfryngau cymdeithasol.

Y CYNGHORYDD FEL UNIGOLYN

10. Fe all cynghorydd sefydlu safleoedd yn ei enw ei hun neu fel "Y Cynghorydd****". Dylai aelodau fod yn ymwybodol bod y protocol hwn yn berthnasol i'r naill senario a'r llall. Gan ei fod yn amlwg bod y ffaith bod unigolyn yn gynghorydd etholedig yn wybodaeth gyhoeddus, dylai aelod fod yr un mor ofalus mewn

unrhyw gyfrwng cymdeithasol. Mae'r graddau y bydd y protocol hwn yn cael ei ddefnyddio yn dibynnu ar y cynnwys ond mae'r safonau ymddygiad yn gyson.

Y DEFNYDD O OFFER Y CYNGOR

11. Bydd cynghorydd yn medru defnyddio offer y Cyngor ar gyfer cyhoeddi deunydd ar gyfryngau cymdeithasol ond dylai aelodau fod yn fwy gwyliadwrus eto o ran y cynnwys

DEFNYDD MEWN CYFARFODYDD

12. Caniateir defnyddio cyfryngau cymdeithasol mewn cyfarfodydd o'r Cyngor a'i bwyllgorau. Fodd bynnag, dylid cofio:-

- Dylai sylw pennaf aelod fod ar y drafodaeth sydd ar y gweill ac ar y penderfyniad y mae'n rhaid ei wneud
- Ni ddylid trydar ar unrhyw fater eithredig neu gyfrinachol
- Ni ddylid trydar ar fanylion cyfarfodydd

GWE-DDARLLEDU

13. Bydd y Cyngor yn symud maes o law i ddarlledu rhai o'i gyfarfodydd (Cyngor llawn a rhai pwyllgorau) dros y We. Fel rhan o'r datblygiad hynny, byddwn yn annog y defnydd o gyfryngau cymdeithasol i aelodau o'r cyhoedd ymateb i drafodaethau. Fodd bynnag, bydd hynny'n digwydd trwy "safleodd" swyddogol y Cyngor. Bydd defnydd o gyfryngau gan aelodau etholedig yn unigol yn disgyn o dan paragraff 12 o'r protocol hwn

HYFFORDDIANT

14. Fe ddarperir hyfforddiant i aelodau ar y protocol hwn er mwyn arfogi aelodau i wneud defnydd addas a chyfrifol o'r cyfryngau. Mae disgwyliad pendant ar aelodau i wneud defnydd o hyfforddiant o'r fath. Fodd bynnag, mae'n glir bod y cyfrifoldeb am gydymffurfio â'r protocol yn gorffwys gyda'r aelod unigol.

DISGYBLAETH A DELIO Â CHWYNION

15. Dylid cyflwyno unrhyw gwynion am y drefn i'r Swyddog Priodoldeb. Bydd y Pwyllgor Safonau yn delio ag unrhyw fater disgyblu yn sgil adroddiad am dramgwyddo'r protocol hwn yn ôl ei drefniadau arferol ar ymddygiad aelodau gan gyflwyno argymhellion i'r Cyngor yn ôl yr angen.

ATODIAD 1 - SAFON GWYNEDD

ATODIAD 2 - COD YMDDYGIAD

ATODIAD 3 - CANLLAW CYMDEITHAS LLYWODRAETH LEOL CYMRU

SAFON GWYNEDD.

Mae'r ddogfen hon yn egluro'r safonau ymddygiad a ddisgwylir oddi wrth gynghorwyr Cyngor Gwynedd wrth ymdrin â'i gilydd. Dylid ei darllen ar y cyd hefo'r Côd Ymddygiad i Aelodau a'r Protocol Cyswllt Aelod-Swyddog. Mae'n ychwanegu at y dogfennau hynny ac nid tynnu oddi wrthynt.

Disgwylir i aelodau o Gyngor Gwynedd :-

Ymddygiad cyhoeddus:

- Ddangos parch i'w gilydd.
- Beidio â gwneud sylwadau dilornus personol am ei gilydd.
- Beidio â chyhoeddi unrhyw beth sarhaus am ei gilydd.
- Beidio â gwneud honiadau maleisus am ei gilydd.
- Beidio â chyhoeddi neu ledaenu gwybodaeth ffug am ei gilydd.
- Ddangos parch i gyfartaledd ac amrywiaeth.

Ymddygiad mewn cyfarfodydd:

- Ymddwyn yn urddasol yn y Siambr.
- Ddangos parch i'r Cadeirydd ac ufuddhau i'w ddyfarniadau.
- Beidio â defnyddio iaith anwedus na gwneud sylwadau hiliol neu sy'n rhagfarnu yn erbyn carfan o gymdeithas.

Cyfrinachedd:

- Gadw cyfrinachedd papurau eithriedig ac unrhyw ddogfennau eraill nad ydynt yn gyhoeddus.
- Beidio rhyddhau gwybodaeth gyfrinachol i'r wasg na'r cyhoedd.
- Ddychwelyd papurau cyfrinachol.
- Beidio defnyddio gwybodaeth gyfrinachol i ddibenion eraill nas bwriadwyd.

Aelodau lleol:

- Gydweithio gydag aelodau wardiau cyfagos er lles y gymdogaeth.
- Os yw'n ymdrin ag unrhyw fater sy'n ymwneud ag etholaeth aelod arall:
 - Egluro wrth unrhyw un sy'n gofyn cymorth nad ef/hi yw'r aelod lleol
 - Roi gwybod i'r aelod lleol oni bai y byddai hynny yn torri cyfrinachedd

RHAN 5 – CÔD YMDDYGIAD AR GYFER AELODAU

RHAGARWEINIAD

Mae Gorchymyn Ymddygiad Aelodau (Egwyddorion) (Cymru) 2001 yn nodi'r egwyddorion sydd i lywodraethu ymddygiad aelodau awdurdod perthnasol yng Nghymru. Dyma nhw:

Anhunanoldeb

1. Rhaid i aelodau weithredu er lles y cyhoedd yn unig. Rhaid iddynt beidio byth â defnyddio'u safle fel aelodau er mantais amhriodol iddynt eu hunain neu er mantais neu anfantais amhriodol i eraill.

Gonestrwydd

2. Rhaid i aelodau ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n berthnasol i'w dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro mewn modd sy'n diogelu buddiannau'r cyhoedd.

Uniondeb a Gwedduster

3. Rhaid i aelodau beidio â'u rhoi eu hunain mewn sefyllfa lle mae unrhyw rwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall tuag at unigolion neu gyrff a allai geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau yn bwrw amheuaeth ar eu huniondeb. Rhaid i aelodau osgoi ymddygiad sy'n ymddangos felly bob adeg.

Dyletswydd i Gynnal y Gyfraith

4. Rhaid i aelodau weithredu i gynnal y gyfraith, a gweithredu bob amser yn unol â'r ymddiriedaeth y mae'r cyhoedd wedi'i rhoi iddynt.

Stiwardiaeth

5. Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau rhaid i aelodau sicrhau bod adnoddau'r awdurdod yn cael eu defnyddio'n gyfreithlon ac yn ddoeth.

Gwrthrychedd wrth wneud Penderfyniadau

6. Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau, gan gynnwys gwneud penodiadau, dyfarnu contractau, neu argymhell unigolion ar gyfer gwobrwyon a manteision, rhaid i aelodau wneud penderfyniadau ar sail rhagoriaeth. Er bod rhaid i aelodau roi sylw i gyngor proffesiynol swyddogion a gall fod yn briodol iddynt roi sylw i farn eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, eu cyfrifoldeb hwy yw penderfynu pa safbwynt i'w arddel ac, os yw'n briodol, sut i bleidleisio ar unrhyw fater.

Cydraddoldeb a Pharch

7. Rhaid i aelodau gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau gyda sylw dyladwy i'r angen i hybu cyfle cyfartal i bawb, ni waeth beth yw eu gender, eu hil, eu hanabledd, eu cyfeiriadedd rhywiol, eu hoed neu eu crefydd, a dangos parch ac ystyriaeth tuag at eraill.

Bod yn Agored

8. Rhaid i aelodau fod mor agored â phosibl ynghylch eu holl weithredoedd a gweithredoedd eu hawdurdod. Rhaid iddynt geisio sicrhau bod datgeliadau gwybodaeth yn cael eu cyfyngu yn unol â'r gyfraith yn unig.

Atebolrwydd

9. Mae'r aelodau'n atebol i'r etholwyr ac i'r cyhoedd yn gyffredinol am eu gweithredoedd ac am sut y maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau fel aelod. Rhaid iddynt fod yn barod i ildio i unrhyw archwiliadau sy'n briodol ar gyfer eu cyfrifoldebau.

Rhoi Arweiniad

10. Rhaid i aelodau hybu a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy roi arweiniad ac esiampl fel y byddant yn hybu hyder cyhoeddus yn eu rôl ac yn yr awdurdod. Rhaid iddynt barchu didueddwch ac uniondeb swyddogion statudol yr awdurdod a chyflogeion eraill yr awdurdod.

RHAN 1

DEHONGLI

1.—(1) Yn y côd hwn —

mae “aelod” (“*member*”) yn cynnwys aelod cyfetholedig onid yw'r cyd-destun yn mynnu fel arall;

ystyr “aelod cyfetholedig” (“*co-opted member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod ond—

- (a) sy'n aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod, neu
- (b) sy'n aelod o unrhyw gyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod, ac sy'n cynrychioli'r awdurdod arno,

ac sydd â'r hawl i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu mewn unrhyw gyfarfod o'r pwyllgor neu o'r is-bwyllgor hwnnw;

ystyr “eich awdurdod” (“*your authority*”) yw'r awdurdod perthnasol yr ydych chi'n aelod neu'n aelod cyfetholedig ohono;

ystyr “awdurdod perthnasol” (“*relevant authority*”) yw—

- (a) cyngor sir,
- (b) cyngor bwrdeistref sirol,
- (c) cyngor cymuned,
- (ch) awdurdod tân ac achub â gyfansoddwyd drwy gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004(1) neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo,
- (d) awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995(2);

ystyr “cyfarfod” (“*meeting*”) yw unrhyw gyfarfod —

- (a) o'r awdurdod perthnasol,
- (b) o unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod perthnasol,
- (c) o unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod perthnasol neu unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor o'r fath i unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod, neu
- (ch) y mae aelodau neu swyddogion yr awdurdod perthnasol yn bresennol ynddo ac eithrio cyfarfod grŵp gwleidyddol a gyfansoddwyd yn unol â rheoliad 8 o Reoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau a Grwpiau Gwleidyddol) 1990(3),

ac mae'n cynnwys amgylchiadau pan fo aelod o weithrediaeth neu fwrdd neu swyddog sy'n gweithredu ar ei ben ei hun yn arfer un o swyddogaethau awdurdod; ac

ystyr “chi” (“*you*”) yw chi fel aelod neu aelod cyfetholedig o awdurdod perthnasol.

Mewn perthynas â chyngor-cymuned, mae cyfeiriadau at swyddog monitro awdurdod a phwyllgor safonau awdurdod i'w darllen, yn y drefn honno, fel cyfeiriadau at swyddog monitro ac at bwyllgor safonau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol y mae ganddo swyddogaethau mewn perthynas â'r cyngor cymuned y mae'n gyfrifol amdano o dan adran 56(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.

(1) 2004 p.21.

(2) 1995 p.25

(3) O.S. 1990/1553 fel y'i diwygiwyd gan O.S. 1991/1389; O.S. 1993/1339; O.S. 1998/1918; ac O.S. 1999/500.

RHAN 2

DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

2.(1)Ac eithrio pan fo paragraff 3(a) yn gymwys, rhaid i chi gydymffurfio â'r côd ymddygiad hwn —

- (a) pa bryd bynnag y byddwch yn cynnal busnes eich awdurdod, neu'n bresennol mewn un o gyfarfodydd eich awdurdod;
- (b) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn rôl aelod y cawsoch eich ethol neu eich penodi iddi;
- (c) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu fel un o gynrychiolwyr eich awdurdod; neu
- (ch) ar bob adeg ac mewn unrhyw gapasiti, mewn cysylltiad ag ymddygiad a nodir ym mharagraffau 6(1)(a) a 7.

(2) Dylech ddarllen y côd hwn ar y cyd â'r egwyddorion cyffredinol a ragnodir o dan adran 49(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 o ran Cymru.

3.Os byddwch wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i wasanaethu

- (a) ar awdurdod perthnasol arall, neu ar unrhyw gorff arall, sy'n cynnwys awdurdod heddlu neu Fwrdd Iechyd Lleol rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw, gydymffurfio â chod ymddygiad yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw; neu
- (b) ar unrhyw gorff arall nad oes ganddo god sy'n ymwneud ag ymddygiad ei aelodau, rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran y corff arall hwnnw, gydymffurfio â'r côd ymddygiad hwn, ac eithrio pan yw'n gwrthdaro ag unrhyw rwymedigaethau cyfreithlon eraill y gall y corff hwnnw fod yn ddarostyngedig iddynt neu i'r graddau y mae'n gwrthdaro â'r cyfryw rwymedigaethau.

4.Rhaid i chi —

- (a) cyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau gan roi sylw dyladwy i'r egwyddor y dylai fod cyfle cyfartal i bawb, waeth beth fo'u rhyw, eu hil, eu hanabledd, eu cyfeiriadedd rhywiol, eu hoed neu eu crefydd;
- (b) dangos parch at eraill ac ystyriaeth ohonynt;
- (c) peidio ag ymddwyn fel bwli neu harasio unrhyw berson; a
- (ch) peidio â gwneud dim sy'n cyfaddawdu, neu sy'n debygol o gyfaddawdu, didueddrwydd y sawl sy'n gweithio i'ch cyngor neu ar ei ran

5.Rhaid i chi —

- (a) peidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth y byddai'n rhesymol ystyried ei bod o natur gyfrinachol, heb gydsyniad datganedig person a awdurdodwyd i roi cydsyniad o'r fath, neu onid yw'r gyfraith yn mynnu eich bod yn gwneud hynny;
- (b) peidio â rhwystro unrhyw berson rhag gweld gwybodaeth y mae gan y person hwnnw hawl i'w gweld yn ôl y gyfraith.

6. Rhaid i chi —

- (a) peidio ag ymddwyn mewn ffordd y gellid yn rhesymol ei hystyried yn un sy'n dwyn anfri ar eich swydd neu ar eich awdurdod;
- (b) adrodd, p'un ai drwy weithdrefn adrodd gyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall neu gan unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran ac y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn golygu neu'n debygol o olygu ymddygiad troseddol (nad yw at ddibenion y paragraff hwn yn cynnwys tramgwyddau neu ymddygiad y gellir ei gosbi drwy gosb benodedig);
- (c) adrodd i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac i swyddog monitro eich awdurdod ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn groes i'r côd ymddygiad hwn;

(ch) peidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wacsaw yn erbyn aelodau eraill neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran.

(2) Rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw gais gan swyddog monitro eich awdurdod, neu gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mewn cysylltiad ag ymchwiliad a wneir yn unol â'u gwahanol bwerau statudol.

7. Rhaid i chi —

- (a) yn eich capasiti swyddogol neu fel arall, beidio â defnyddio neu geisio defnyddio eich safle yn amhriodol i roi neu i sicrhau mantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall, neu i greu neu i osgoi anfantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall;
- (b) peidio â defnyddio adnoddau eich awdurdod, neu awdurdodi eraill i'w defnyddio—
 - (i) yn annoeth;
 - (ii) yn groes i ofynion eich awdurdod;
 - (iii) yn anghyfreithlon;
 - (iv) ac eithrio mewn dull a fwriedir i hwyluso neu i ffafrio cyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu'r swydd yr ydych wedi eich ethol neu eich penodi iddo neu iddi;
 - (v) yn amhriodol at ddibenion gwleidyddol; neu
 - (vi) yn amhriodol at ddibenion preifat

8. Rhaid i chi —

- (a) pan fyddwch yn cyfrannu mewn cyfarfodydd neu'n gwneud penderfyniadau ynghylch busnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef, wneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau o dan sylw ac er budd y cyhoedd gan roi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan swyddogion eich awdurdod, ac yn benodol gan —
 - (i) pennaeth gwasanaeth taledig yr awdurdod;
 - (ii) prif swyddog cyllid yr awdurdod;
 - (iii) swyddog monitro'r awdurdod
 - (iv) prif swyddog cyfreithiol yr awdurdod (y dylid ymgynghori ag ef pan fo unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer yr awdurdod i weithredu, ynghylch a yw'r cam a arfaethir yn dod o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan yr awdurdod neu os gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethu â gweithredu gan yr awdurdod gael ôl-ffeithiau pwysig);

- (b) rhoi rhesymau dros bob penderfyniad yn unol ag unrhyw ofynion statudol ac unrhyw ofynion rhesymol ychwanegol a osodir gan eich awdurdod.

9.Rhaid i chi —

- (a) parchu'r gyfraith a rheolau eich awdurdod sy'n llywodraethu hawlio treuliau a lwfansau mewn cysylltiad â'ch dyletswyddau fel aelod;
- (b) osgoi derbyn rhoddion oddi wrth neb, na lletygarwch (ac eithrio lletygarwch swyddogol, megis derbyniad dinesig neu weithio dros ginio, a awdurdodir yn briodol gan eich awdurdod) na buddiannau materol neu wasanaethau i chi eich hun neu i unrhyw berson os byddai gwneud hynny'n eich rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol, neu os gallai'n rhesymol ymddangos fel pe bai'n gwneud hynny.

RHAN 3

BUDDIANNAU

Buddiannau Personol

10.—(1) Ym mhob mater rhaid i chi ystyried a oes gennych fuddiant personol, ac a yw'r côd ymddygiad hwn yn ei gwneud yn ofynnol i chi ddatgelu'r buddiant hwnnw.

(2) Rhaid i chi ystyried bod gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef —

- (a) os yw'n gysylltiedig â'r canlynol, neu'n debygol o effeithio arnynt —
 - (i) unrhyw gyflogaeth yr ydych yn ymgymryd â hi neu fusnes yr ydych yn ei redeg;
 - (ii) unrhyw berson sy'n eich cyflogi neu sydd wedi eich penodi, unrhyw ffyrm yr ydych yn bartner ynddi neu unrhyw gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl;
 - (iii) unrhyw berson, ac eithrio eich awdurdod, sydd wedi rhoi taliad i chi mewn cysylltiad â'ch ethol neu mewn cysylltiad ag unrhyw dreuliau a dynnwyd gennych wrth i chi gyflawni eich dyletswyddau fel aelod;
 - (iv) unrhyw gorff corfforaethol y mae ganddo le busnes neu dir yn ardal eich awdurdod, ac y mae gennych chi fuddiant llesiannol mewn dosbarth o warannau sydd gan y corff hwnnw ac sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £25,000 neu un ganfed ran o gyfanswm cyfalaf cyfrannau dyroddedig y corff hwnnw;
 - (v) unrhyw gontract am nwyddau, gwasanaethau neu waith neu weithfeydd a wnaed rhyngoch chi, rhwng ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, neu rhwng cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu rhwng corff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod a'ch awdurdod;
 - (vi) unrhyw dir y mae gennych fuddiant llesiannol ynddo ac sydd yn ardal eich awdurdod;
 - (vii) unrhyw dir y mae eich awdurdod yn landlord arno ac y mae ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu gorff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod yn denant arno;
 - (viii) unrhyw gorff yr ydych wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;
 - (ix) unrhyw —
 - (aa) awdurdod cyhoeddus neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus;

- (bb) cwmni, cymdeithas ddiwydiannol a darbodus, elusen, neu gorff arall a chanddo ddibenion elusennol;
 - (cc) corff y mae dylanwadu ar farn neu bolisi cyhoeddus ymhlith ei brif ddibenion;
 - (chch) undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol; neu
 - (dd) clwb preifat neu gymdeithas breifat sy'n gweithredu o fewn ardal eich awdurdod,
yr ydych yn aelod ohono neu ohoni neu mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo neu ynddi;
 - (x) unrhyw dir yn ardal eich awdurdod y mae gennych drwydded (ar eich pen eich hun neu ar y cyd ag eraill) i'w feddiannu am 28 o ddiwrnodau neu fwy;
 - (b) pe byddai'n rhesymol i aelod o'r cyhoedd ganfod bod gwrthdaro rhwng eich rôl o ran gwneud penderfyniad, ar y busnes hwnnw, ar ran eich awdurdod yn gyfan a'ch rôl o ran cynrychioli buddiannau etholwyr yn eich ward neu eich dosbarth etholiadol; neu
 - (c) pe byddai'n rhesymol ystyried penderfyniad arno yn benderfyniad a fyddai'n effeithio —
 - (i) ar eich llesiant neu eich sefyllfa ariannol, neu lesiant neu sefyllfa ariannol person yr ydych yn byw gydag ef, neu unrhyw berson y mae gennych gysylltiad personol agos ag ef;
 - (ii) ar unrhyw gyflogaeth yr ymgwymerir â hi neu fusnes a redir gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i);
 - (iii) ar unrhyw berson sy'n cyflogi neu sydd wedi penodi'r cyfryw bersonau ag a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i), unrhyw ffyrm y mae'r cyfryw bersonau'n bartneriaid ynddi, neu unrhyw gwmni y maent yn gyfarwyddwyr arno;
 - (iv) ar unrhyw gorff corfforaethol y mae gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) fuddiant llesiannol mewn dosbarth o warannau sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £5,000; neu
 - (v) ar unrhyw gorff a restrir ym mharagraffau 10(2)(a)(ix)(aa) i (dd) y mae personau a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo,
- a hynny i raddau mwy—
- (aa) yn achos awdurdod â dosbarthiadau etholiadol neu wardiau, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn y dosbarth etholiadol neu'r ward, yn ôl y digwydd, y bydd y penderfyniad yn effeithio arnynt; neu
 - (bb) ym mhob achos arall, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, o bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn ardal yr awdurdod.

Datgelu Buddiannau Personol

11.—(1) Pan fydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn bresennol mewn cyfarfod lle y caiff y busnes hwnnw ei ystyried, rhaid i chi ddatgelu ar lafar gerbron y cyfarfod hwnnw fodolaeth a natur y buddiant hwnnw cyn i'r cyfarfod ystyried y busnes neu ar ddechrau'r ystyriaeth, neu pan ddaw'r buddiant i'r amlwg.

(2) Pan fydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn gwneud —

- (a) cynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod ynghylch y busnes hwnnw, dylech gynnwys manylion am y buddiant hwnnw yn y gyfathrebiaeth ysgrifenedig; neu
- (b) cynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod dylech ddatgelu'r buddiant ar ddechrau'r cyfryw gynrychioliadau, neu pan ddaw'n amlwg i chi fod gennych fuddiant o'r fath, a chadarnhau'r cynrychioliad a'r buddiant yn ysgrifenedig o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.

(3) Yn ddarostyngedig i baragraff 14(1)(b) isod, os bydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch wedi gwneud penderfyniad wrth arfer un o swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd, rhaid i chi mewn perthynas â'r busnes hwnnw sicrhau bod unrhyw ddatganiad ysgrifenedig ynghylch y penderfyniad hwnnw'n cofnodi bodolaeth a natur eich buddiant.

(4) Rhaid i chi, mewn cysylltiad â buddiant personol nas datgelwyd eisoes, cyn cyfarfod neu'n syth ar ôl diwedd cyfarfod pan ddatgelir y buddiant yn unol ag is-baragraff 11(1), roi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod yn unol ag unrhyw ofynion a nodir gan swyddog monitro eich awdurdod o bryd i'w gilydd ond, rhaid cynnwys o leiaf —

- (a) manylion am y buddiant personol;
- (b) manylion am y busnes y mae'r buddiant personol yn gysylltiedig ag ef; ac
- (c) eich llofnod.

(5) Pan fydd eich swyddog monitro wedi cytuno bod yr wybodaeth sy'n ymwneud â'ch buddiant personol yn wybodaeth sensitif, yn unol â pharagraff 16(1), mae eich rhwymedigaethau o dan y paragraff 11 hwn i ddatgelu'r cyfryw wybodaeth, p'un ai ar lafar neu'n ysgrifenedig, i'w disodli gan rwymedigaeth i ddatgelu bodolaeth buddiant personol ac i gadarnhau bod eich swyddog monitro wedi cytuno bod y cyfryw fuddiant personol o natur gwybodaeth sensitif.

(6) At ddibenion is-baragraff (4), dim ond os bod hysbysiad ysgrifenedig wedi ei ddarparu yn unol â'r côd hwn ers y dyddiad diwethaf pryd yr etholwyd chi, y penodwyd chi neu yr enwebwyd chi'n aelod o'ch awdurdod y bernir bod buddiant personol wedi ei ddatgelu eisoes.

(7) At ddibenion is-baragraff (3), os na ddarperir hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r paragraff hwnnw bernir na fyddwch wedi datgan buddiant personol yn unol â'r côd hwn.

Buddiannau sy'n Rhagfarnu

12.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2) isod, os bydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu yn y busnes hwnnw os bydd y buddiant yn un y bydd yn rhesymol i aelod o'r cyhoedd sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol fod o'r farn ei fod mor arwyddocaol fel y bydd yn debygol o ragfarnu eich barn ynghylch buddiant cyhoeddus.

(2) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), nid ystyrir bod gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes os bydd y busnes hwnnw—

- (a) yn gysylltiedig—
- (i) ag awdurdod perthnasol arall yr ydych hefyd yn aelod ohono;
 - (ii) ag awdurdod cyhoeddus arall neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus lle yr ydych mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol;
 - (iii) â chorff yr ydych wedi cael eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;
 - (iv) â'ch rôl fel llywodraethwr ysgol (os na chawsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod) oni bai bod y busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol yr ydych yn un o'i llywodraethwyr;
 - (v) â'ch rôl fel aelod o Fwrdd Iechyd Lleol os na chawsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;
- (b) yn gysylltiedig:
- (i) â swyddogaethau tai eich awdurdod os oes gennych denantiaeth neu les gyda'ch awdurdod, ar yr amod nad oes arnoch i'ch awdurdod ôl-ddyledion rhent o fwy na deufis, ac ar yr amod nad yw'r swyddogaethau hynny'n ymwneud yn arbennig â'ch tenantiaeth neu â'ch les;
 - (ii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â phrydau ysgol, cludiant a threuliau teithio, os ydych chi'n warchodwr, yn rhiant, yn fam-gu neu'n nain neu'n dad-cu neu'n daid, neu os oes gennych gyfrifoldeb rhiant (fel y'i diffinnir yn adran 3 o Deddf Plant 1989) dros blentyn sy'n cael addysg lawnamser, onid yw'r busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol y mae'r plentyn hwnnw'n ei mynychu;
 - (iii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â thâl salwch statudol o dan Ran XI o Ddeddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992, os ydych yn cael, neu os oes gennych hawl i gael, taliad o'r fath gan eich awdurdod;
 - (iv) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â lwfans neu daliad a wneir o dan adrannau 22(5), 24(4) a 173 i 176 o Deddf Llywodraeth Leol 1972, lwfans neu bensiwn o dan adran 18 o Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 neu lwfans neu daliad o dan adran 100 o Deddf Llywodraeth Leol 2000;
- (c) yn gysylltiedig â'ch rôl fel cynghorydd cymunedol mewn perthynas â grant, benthyciad neu fath arall ar gymorth ariannol a wnaed gan eich cyngor cymuned i gyrrff cymunedol neu wirfoddol hyd at uchafswm o £500.

(3) Nid yw'r esemptiadau yn is-baragraff (2)(a) yn gymwys os yw'r busnes yn gysylltiedig â dyfarnu ar unrhyw gymeradwyaeth, cydsyniad, trwydded, caniatâd neu gofrestriad.

Pwyllgorau Trosolygu a Chraffu

13. Bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sydd gerbron un o bwyllgorau trosolygu a chraffu eich awdurdod (neu un o is-bwyllgorau pwyllgor o'r fath)—

- (a) os bydd y busnes hwnnw'n gysylltiedig â phenderfyniad a wnaed (p'un a gafodd ei weithredu ai peidio) neu gam a gymerwyd gan weithrediaeth, bwrdd, neu un arall o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu o gyd-is-bwyllgorau eich awdurdod; a
- (b) os oeddech chi, ar yr adeg pan wnaed y penderfyniad neu pan gymerwyd y cam, yn aelod o'r weithrediaeth, y bwrdd, y pwyllgor, yr is-bwyllgor, y cyd-bwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor a grybwyllir yn is-baragraff (a) a'ch bod chi'n bresennol pan wnaed y penderfyniad hwnnw neu pan gymerwyd y cam hwnnw.

Cyfrannu mewn Perthynas â Datgelu Buddiannau

14.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (3) a (4), os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef rhaid i chi, oni roddwyd i chi ollyngiad gan bwyllgor safonau eich awdurdod —

- (a) ymadael â'r ystafell, y siambr neu'r man lle y mae cyfarfod i ystyried y busnes yn cael ei gynnal—
 - (i) pan fo is-baragraff (2) yn gymwys, yn syth ar ôl i'r cyfnod ar gyfer gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes ddod i ben a beth bynnag cyn i ystyriaeth bellach o'r busnes ddechrau, p'un a ganiateir i'r cyhoedd aros yn bresennol ar gyfer y cyfryw ystyriaeth ai peidio; neu
 - (ii) mewn unrhyw achos arall, pa bryd bynnag y daw i'r amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw;
- (b) peidio ag arfer swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd mewn perthynas â'r busnes hwnnw;
- (c) peidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y busnes hwnnw;
- (ch) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw; a
- (d) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) mewn cysylltiad â'r busnes hwnnw neu rhaid i chi roi'r gorau ar unwaith i wneud y cyfryw gynrychioliadau llafar pan ddaw'r buddiant sy'n rhagfarnu i'r amlwg.

(2) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch fod yn bresennol mewn cyfarfod ond dim ond er mwyn gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, ar yr amod y caniateir hefyd i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod i'r un diben, p'un ai o dan hawl statudol neu fel arall.

(3) Nid yw is-baragraff (1) yn eich rhwystro rhag bod yn bresennol a chyfrannu mewn cyfarfod —

- (a) os gofynnir i chi fod yn bresennol mewn cyfarfod pwyllgor trosolwg neu graffu, gan y cyfryw bwyllgor ac yntau'n arfer ei bwerau statudol; neu
- (b) os oes gennych y fantais o fod gollyngiad wedi ei roi i chi ar yr amod—
 - (i) eich bod yn datgan yn y cyfarfod eich bod yn dibynnu ar y gollyngiad; a
 - (ii) eich bod, cyn y cyfarfod neu'n syth ar ôl i'r cyfarfod orffen, yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod a bod hwnnw'n cynnwys —
 - (aa) manylion y buddiant sy'n rhagfarnu;
 - (bb) manylion y busnes y mae'r buddiant sy'n rhagfarnu'n gysylltiedig ag ef;
 - (cc) manylion y gollyngiad a'r dyddiad pryd y'i rhoddwyd; a
 - (chch) eich llofnod.

Os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu a'ch bod yn gwneud cynrychioliadau ysgrifenedig neu lafar i'ch awdurdod gan ddibynnu ar ollyngiad, rhaid i chi ddarparu manylion am y gollyngiad o fewn unrhyw gynrychioliad ysgrifenedig neu lafar o'r fath ac, yn yr achos olaf hwn, rhaid i chi ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer eich awdurdod o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.

RHAN 4
COFRESTR BUDDIANNAU AELODAU

Cofrestru Buddiannau Ariannol a Buddiannau Eraill ac Aelodaeth o Gyrff a Safleoedd Rheoli

- 15.**—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl—
- (a) i god ymddygiad eich awdurdod gael ei fabwysiadu neu i ddarpariaethau gorfodol y côd enghreifftiol hwn gael eu cymhwyso i'ch awdurdod;
 - neu
 - (b) i chi gael eich ethol neu eich penodi i swydd (os digwydd hynny'n ddiweddarach), gofrestru eich buddiannau ariannol a'ch buddiannau eraill, os ydynt yn dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a) yng nghofrestr eich awdurdod a gedwir o dan adran 81(1) o Deddf Llywodraeth Leol 2000, drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.
- (2) Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl dod yn ymwybodol o unrhyw fuddiant personol newydd neu o newid i unrhyw fuddiant personol a gofrestrwyd o dan is-baragraff (1), gofrestru'r buddiant personol newydd hwnnw neu'r newid drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.
- (3) Nid yw is-baragraffau (1) a (2) yn gymwys i wybodaeth sensitif a benderfynir yn unol â pharagraff 16(1).
- (4) Ni fydd is-baragraff (1) yn gymwys os ydych yn aelod o awdurdod perthnasol sy'n gyngor cymuned pan fyddwch yn gweithredu yn eich capasiti fel aelod o awdurdod o'r fath.

Gwybodaeth sensitif

- 16.**—(1) Os byddwch yn ystyried bod yr wybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw un neu rai o'ch buddiannau personol yn wybodaeth sensitif, a bod swyddog monitro eich awdurdod yn cytuno, nid oes angen i chi gynnwys yr wybodaeth honno pan fyddwch yn cofrestru'r buddiant hwnnw, neu, yn ôl y digwydd, newid i'r buddiant o dan baragraff 15.
- (2) Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi ddod yn ymwybodol o unrhyw newid yn eich amgylchiadau sy'n golygu nad yw gwybodaeth sydd wedi ei heithrio o dan is-baragraff (1) mwyach yn wybodaeth sensitif, hysbysu swyddog monitro eich awdurdod gan ofyn am i'r wybodaeth gael ei chynnwys yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod.
- Yn y côd hwn, ystyr “gwybodaeth sensitif” (“*sensitive information*”) yw gwybodaeth y mae ei rhoi ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd yn creu, neu'n debygol o greu, risg ddifrifol y gallech chi neu berson sy'n byw gyda chi fod yn destun trais neu fygythion

Cofrestru Rhoddion a Lletygarwch

17. Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi gael cynnig unrhyw rodd, lletygarwch, buddiant materol neu fantais faterol, sy'n werth mwy na £25, ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod yn nod bodolaeth a natur y rhodd honno, y lletygarwch hwnnw, y buddiant materol hwnnw neu'r fantais faterol honno. Rhaid i chi gofrestru cynnig o'r fath pe derbyniwch ef ai peidio.

Cyfryngau cymdeithasol: Canllaw i Gynghorwyr

Awst 2013

Cysylltu

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA)

Prif ddibenion WLGA yw hybu safonau ac enw da byd llywodraeth leol a helpu cynghorau i lunio polisiau a blaenoriaethau fydd yn gwella gwasanaethau cyhoeddus a democratiaeth.

Mae'n cynrychioli'r 22 awdurdod lleol ac mae'r 3 gwasanaeth tân ac achub a'r 3 pharc cenedlaethol yn aelodau cyswllt.

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Tŷ Llywodraeth Leol
Rhodfa Drake
Caerdydd
CF10 4LG

Ffôn: 029 2046 8600

www.wlga.gov.uk

Cyhoeddwyd: Awst 2013
Hawlfraint: Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
ISBN: 978-1-906423-99-5

Mae arnom ddyled i'r swyddogion a'r aelodau sydd wedi cyfrannau at y canllaw hwn, yn arbennig yr aelodau a gymerodd ran yn hyfforddiant WLGA i aelodau am Gyfryngau Cymdeithasol, y rhwydwaith swyddogion cymorth aelodau, LLG a Swyddogion Monitro a SOCITIM. Hefyd i Kevin O'Keefe o EXCELA INTERIM MANAGEMENT & CONSULTANCY LTD www.excela.co.uk sydd wedi cyfrannu at y canllaw ac wedi cyflwyno'r rhaglen hyfforddiant.

Oherwydd datblygiadau cyflym yn y maes hwn bydd y canllaw hwn yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd. Croesawn awgrymiadau i'w cynnwys ac mae hyfforddiant pellach i aelodau ar gael oddi wrth Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Cysylltwch â Sarah Titcombe, Ymgynghorydd Datblygu Sefydliadau a'u Staff – 029 2046 8638 sarah.titcombe@wlga.gov.uk.

Rhagair

Mae'n bleser mawr gennyf gyflwyno'r canllaw defnyddiol hwn am gyfryngau cymdeithasol sy'n rhoi syniad clir i gynghorwyr o beth yw'r arfau hyn a sut allwn ni eu defnyddio. Mae rhai syniadau gwych i'n helpu i feddwl am sut rydym yn manteisio i'r eithaf ar y ffurfiau cyfathrebu effeithiol a rhad hyn.

Mae cyfryngau cymdeithasol wedi newid sut rydym yn gweithio yn Sir Fynwy. Mae gan bob un o'n gweithwyr a'n haelodau ganiatâd i ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol ar unrhyw adeg er mwyn manteisio i'r eithaf ar beth sydd gan sianeli fel Twitter a Facebook i'w cynnig. <http://acedigitalcomms.wordpress.com/2013/05/29/unrestricted-staff-access-to-social-media-access-a-roundup/>

Yn fyr, maent yn ffordd hawdd o siarad â'n trigolion, busnesau lleol a chyrrff partner eraill ac o wrando arnyn nhw. Heb fynediad i'r dulliau hyn byddem yn gorff gwannach gan na fyddem yn clywed beth sy'n bwysig i bobl yn ein cymunedau, y pethau maent eisiau cymryd rhan ynddynt a'u barn nhw am eu cyngor.

Mae cyfryngau cymdeithasol wedi rhoi cyfle i ni fod yn greadigol a rhoi cynnig ar bethau newydd. Mae ein gofawyr maeth yn Sir Fynwy yn defnyddio Yammer i aros mewn cysylltiad a dysgu oddi wrth ei gilydd.

<http://monmouthshirecc.wordpress.com/2012/03/12/rewind-story-fostering-communication-using-yammer/>

Defnyddiwn YouTube i ymgynghori am ein cyllideb.

<http://digitalmon.wordpress.com/2013/01/13/youtubing-a-budget-consultation-and-how-a-great-blogger-helped-us-get-better/>

Gwnaethom ni hyd yn oed recriwtio pennaeth presennol ein gwasanaethau plant gan ddefnyddio YouTube, Twitter a LinkedIn.

<http://acedigitalcomms.wordpress.com/2011/07/11/social-care-recruiting-using-social-media-how-monmouthshire-council-is-recruiting-a-head-of-childrens-services-using-youtube/>

Rwyf innau'n defnyddio Twitter a'm blog i gysylltu â thrigolion, cynghorwyr a ffermwyr eraill a phobl sy'n rhannu fy niddordebau i. Rwy'n gweld gwerth mawr yn y ffurf hon o gyfathrebu – mae cyfryngau cymdeithasol erbyn hyn yn arf busnes dilys.

<http://digitalmon.wordpress.com/2013/01/12/councillor-peter-fox-leader-of-the-council-talking-about-social-media/>

Gobeithio y mwynhewch y canllaw addysgiadol iawn hwn.

Y Cynghorydd Peter Fox
Arweinydd Cyngor Sir Mynwy
Llefarydd WLGA dros TGCh a
Chynhwysiant Digidol

Cyflwyniad

Mae chwyldro'n digwydd yn y ffordd rydym yn cyfathrebu. Mae'r byd yn gweld y newid mwyaf erioed mewn sut mae gwybodaeth yn cael ei chreu a'i meddiannu, yn ogystal â chyflymder gallu ei rhannu. Mae hyn yn newid sut rydym yn byw, yn gweithio a hyd yn oed sut rydym yn siarad ac yn meddwl.

Canllaw yw hwn ar gyfer Cyngorwyr a hoffai ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol fel arf i rannu gwybodaeth, agor trafodaethau newydd â phobl yn eu cymuned a'r tu hwnt, ac ennyn diddordeb eu hetholaeth mewn sgwrs ddwy ffordd gynhyrchiol.

Rydym yn byw mewn byd cyfathrebu agored, hygyrch a dynamig. Bydd defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn helpu i sicrhau bod eich llais chi'n cael ei glywed.

1. Beth yw cyfryngau cymdeithasol?

Term hollgynhwysol yw cyfryngau cymdeithasol i gyfeirio at amrediad o ddulliau aml-gyfrwng ar-lein sy'n cael eu defnyddio i greu cynnwys a chyfathrebu dwyffordd. Mae modd eu cyrchu drwy eich ffôn smart, cyfrifiadur, gliniadur, tabled neu'ch teledu smart. Mae pob cyfrif cyfryngau cymdeithasol yn rhad ac am ddim ac mae modd eu sefydlu'n gyflym ac yn rhwydd o dudalen Rhyngrwyd. Er y bydd y canllaw hwn yn canolbwyntio ar Facebook a Twitter, mae

enghreifftiau defnyddiol o gyfryngau cymdeithasol yn cynnwys:

Blogiau sy'n debyg i ddyddlyfr ar-lein lle gallwch chi rannu gwybodaeth. Mae enghreifftiau'n cynnwys Wordpress, Blogger, SimpleSite. Dyma enghraifft o blog nodweddiadol aelod - <http://hughefans.wordpress.com/>

Awgrym gorau:

Rhannwch eich meddyliau a'ch gweithgareddau, a rhowch sylwadau am y materion sydd bwysicaf i chi. Gallai cadw blog rheolaidd ei gwneud hi gymaint yn haws i lunio'ch adroddiad blynyddol.

Mae **meicro-blog** yn caniatáu i ddefnyddwyr rhannu darnau byrrach o wybodaeth. Mae **Twitter** yn enghraifft o feicro-blog. Mae negeseuon byr rydych chi'n eu postio ar Twitter yn cael eu galw'n "Drydarau" – mae pob un yn gyfyngedig i 140 o gymeriadau (llythrennau, rhifau a gofodau). Nid yw trydarau'n ddull cyfathrebu preifat a gall unrhyw un sy'n eich "dilyn" eu gweld nhw. Mae gan Twitter gyfleuster negeseuo hefyd lle gallwch anfon negeseuon yn uniongyrchol at ddefnyddwyr eraill Twitter. Fodd bynnag, gall pob neges o'r fath rydych yn ei chyfeirio'n bersonol gael ei gweld gan eich holl ddilynwyr eraill hefyd. Gallwch chi hyd yn oed anfon Trydarau defnyddwyr eraill Twitter ymlaen at eich dilynwyr eich hun, drwy ddefnyddio'r swyddogaeth Aildrydar.

Tweeting is a good way of promoting local events, live tweeting @council meetings and to give links to longer posts. #Jaynecowan

Awgrym gorau:

Dilynwch a mynnwch gael eich dilyn. Mae Twitter yn ffordd dda iawn o gael gwybod beth sy'n digwydd, a barn pobl am faterion lleol a byd-eang. Gwrandewch yn gyntaf ac yna ymunwch yn y sgwrs.

Mae **Rhwydweithiau Cymdeithasol** fel **Facebook** yn debyg i gynnal eich gwefan bach eich hun sy'n gallu cynnwys lluniau a thestun ac yn gallu darparu gwybodaeth a ffotograffau. Yn nodweddiadol mae'r safleoedd hyn yn eich galluogi i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i bobl am beth rydych chi'n ei wneud neu'n ei feddwl drwy ddiweddarau 'statws', gan adael i chi siarad am bwy ydych chi, beth sy'n bwysig i chi, beth rydych chi wedi ei wneud a'ch cynlluniau. Gallwch chi wahodd pobl i fod yn 'ffrindiau' i chi a gosod lefelau mynediad gwahanol i'ch cyfrif, fel bod rhai pobl yn cael gweld yr holl wybodaeth amdanoch chi neu gallwch drefnu bod llai o fanylion ar gael i bobl eraill. Hefyd gallwch ddefnyddio Facebook i gyfathrebu â grwpiau neu unigolion. Os bydd pobl yn ymddiddori yn eich tudalen, eich sylwadau neu'ch cynigion gallan nhw eich "hoffi" chi, sy'n annog defnydd pellach, ac yn ffordd ddefnyddiol o gynnal pŵl gwelltyn o'ch syniadau.

Mae **Linked-IN** yn cyfateb i Facebook ar lefel broffesiynol. Gallwch ddarparu gwybodaeth am hanes eich gyrfa a'ch sgiliau, a gall pobl rydych yn "gysylltiedig" â nhw eich cefnogi chi ar gyfer sgiliau penodol. Mae hwn yn safle defnyddiol i ddod o hyd i arbenigedd a mynnu'r wybodaeth ddiweddaraf am ddatblygiadau busnes yn eich ward neu'ch ardal.

Mae **Flickr, Vimeo, Instagram** a **You Tube** yn enghreifftiau o blatfformau i

rannu fideo a ffotograffau. Peidiwch anghofio ofyn am ganiatâd cyn tynnu lluniau i'w llwytho i'r safleoedd hyn, neu gopïo delweddau ohonynt. Cymhwysiad am negeseuon lluniau yw **Snapchat** ar gyfer ffotograffau, fideo, lluniadau a thestun.

Mae **Cymunedau Ymarfer** yn ffordd i bobl o'r un bryd ymuno â chymuned lle gallant rannu gwybodaeth a thrafod materion sy'n berthnasol i'r Gymuned er enghraifft Porth Gwybodaeth Cymdeithas Llywodraeth Leol.

2. Pam Dylech Chi Ddefnyddio Cyfryngau Cymdeithasol?

Bydd cyfryngau cymdeithasol yn caniatáu i chi gychwyn sgysiau newydd â'r bobl rydych chi'n eu cynrychioli, ac mae'r potensial i gynghorwyr sy'n defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn aruthrol. Bydd gan eich Cyngor gyfrifon swyddogol ar Twitter yn barod a bydd cyfrifon Facebook gan lawer hefyd. Yn ogystal mae'n bosibl bod Pwyllgorau Craffu yn

defnyddio cyfryngau cymdeithasol i ymgymryd ag adolygiadau gwasanaeth.

Felly beth yw manteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol i gynghorwyr?

- Mae nifer cynyddol o bobl yn defnyddio Twitter a Facebook fel y dull cyfathrebu sydd orau ganddynt. Os oes gennych chi bresenoldeb ar y platfformau hyn mae gennych y potensial i sefydlu cyfathrebu dwyffordd â phob un ohonyn nhw.
- Mae'n ffordd ddefnyddiol o ddysgu beth mae pobl yn siarad amdano'n lleol, eu pryderon a'u diddordebau.
- Mae'n ddefnyddiol ar gyfer dysgu am y newyddion diweddaraf un, yr ymchwil neu'r cyhoeddiad diweddaraf neu gyhoeddiadau polisi diweddaraf pleidiau gwleidyddol.
- Mae'n ffordd dda o sicrhau bod etholwyr yn fwy ymwybodol o'r gwaith rydych chi'n ei wneud yn bersonol.
- Mae'n ffordd effeithiol o gyd-drefnu ymgyrchoedd er enghraifft caniatáu mynediad i'ch cyfrif Facebook i weithwyr ymgyrchu.
- Mae cyfryngau cymdeithasol yn eich galluogi i gael sgwrs ag amrediad o bobl na fydech chi byth yn gallu cwrdd â nhw'n gorfforol ac nad ydyn nhw'n draddodiadol yn mynd i gwrdd â'u cynrychiolwyr lleol.
- Mae cyfryngau cymdeithasol yn caniatáu am gyfathrebu ar fyrder. Gallwch drosglwyddo gwybodaeth a derbyn safbwyntiau mewn munudau. Gallwch chi anfon ymlaen gwybodaeth oddi wrth bobl eraill yr un mor gyflym.

Nid yw "Mynd yn Firaol" yn beth drwg o reidrwydd, gan gyfeirio at ledaeniad torfol darn o wybodaeth ledled y byd.

- Bydd y wasg leol ac weithiau cenedlaethol yn dilyn Cynghorwyr ar Twitter neu Facebook. Mae hyn yn golygu eu bod yn gwybod beth rydych chi'n siarad amdano y funud rydych chi'n siarad amdano.
- Mae cyfryngau cymdeithasol yn symudol. Byddan nhw gyda chi o amgylch eich cymuned, ar y trê, mewn siop goffi neu fore coffi neu hyd yn oed yn y gwely.
- Gallwch chi lwytho lluniau a fideos, gan ddangos er enghraifft eich rôl chi mewn digwyddiadau lleol, lluniau o ddarpar safleoedd datblygiad, adeiladau newydd, doluriau llygad lleol – mae llun yn mynegi mil o eiriau.
- Mae'n rhad ac am ddim, nid oes unrhyw dâl am gyfrif, mae'n debyg bod gennych chi'r offer mae ei angen yn barod. Y cyfan mae arnoch ei angen yw amser.
- Gallwch gael adborth ar unwaith am eich syniadau a'ch maniffesto i'ch galluogi i addasu'ch cynigion yn unol â'r farn leol.
- Yn anad dim, mae'n gallu bod yn llawer o hwyl!

3. Sut i Ddefnyddio Cyfryngau Cymdeithasol yn effeithiol

- Dewiswch eich cyfrwng a chofrestrwch. Mae hyn yn syml iawn a bydd yn cymryd llai na phum munud i chi!
- Mae Facebook a Twitter yn fannau cychwyn da. Efallai yr hoffech chi ddechrau gyda chyfrif personol fel treial (yn hytrach na galw'ch hun yn "Cynghorydd Jones") ac arbrofi gyda'ch teulu a ffrindiau. Gwnewch yn siŵr eich bod yn deall sut mae pobl yn dod o hyd i chi a phwy sydd â mynediad i'ch deunydd chi. Cofiwch:
 - Ar Facebook gallwch chi reoli pwy sydd â mynediad i wahanol rannau o'ch cyfrif. Chi sy'n cael rheoli beth mae'r byd yn ei weld a beth mae'ch "ffrindiau" chi'n ei weld.
 - Ar Twitter gall y byd i gyd weld popeth rydych chi'n ei Drydar. Mae hyd yn oed y negeseuon rydych chi'n eu Trydar yn uniongyrchol i bobl eraill yn gallu cael eu gweld gan unrhyw un oni bai eich bod wedi cloi'ch cyfrif i lawr i ddilynwyr.
- Pan fyddwch chi'n barod i sefydlu'ch cyfrif terfynol, ystyriwch beth rydych yn galw arnoch chi'ch un. Mae'r enw rydych yn ei roi i'ch hunan ar-lein yn bwysig gan ei fod yn galluogi pobl i ddod i hyd i chi. Mae rhagflaenu'ch cyfrif Twitter â 'Cynghorydd' yn gadael i bobl wybod yn union pwy ydych chi

ac yn arwydd y bydd y Cod Ymddygiad yn gymwys.

- Efallai y byddwch chi am ystyried sefydlu cyfrif personol a chyfrif "proffesiynol" ar wahân - gallwch chi siarad am y bwyd anhygoel yn y bwyty rownd y gornel wrth eich ffrindiau a'ch dilynwyr yn eich cyfrif anffurfiol, ac am y cynlluniau am y ffordd osgoi newydd wrth eich ffrindiau a'ch dilynwyr yn eich cyfrif proffesiynol. Fodd bynnag, mae llawer o gynghorwyr yn meddwl bod rhai o'u sylwadau personol am fwyd, llefydd maen nhw wedi ymweld â nhw, gemau pêl-droed neu'r teledu yn helpu i chwalu canfyddiadau am gynghorwyr ac yn profi eu bod yn normal fel pawb arall!

I use Twitter to speak with residents and engage more broadly. Also to twitter on about books, music, trains and ale Almost human

@LukeOHolland
Cynghorydd Caerdydd

- Gwnewch hi'n hawdd i bobl ddod o hyd i chi ar-lein. Bydd llawer o bobl yn dechrau chwilio Yn ôl yr ardal rydych chi'n ei chynrychioli, felly gwnewch yn siŵr eich bod yn sôn am eich lleoliad yn aml gan y bydd peiriannau chwilio yn codi hynny wedyn. Hefyd byddwch chi am wneud yn siŵr bod manylion eich cyfrifon cyfryngau cymdeithasol ar eich cardiau busnes, posterï a dalenni.

- Ar Twitter, cofrestrwch ar Tweety Hall a safleoedd eraill lle mae etholwyr yn gallu dod o hyd i'w cynghorwyr.
- Cynyddwch eich presenoldeb ar y we drwy gysylltu â phobl a safleoedd eraill, gadael sylwadau am bostiadau eraill ac annog pobl eraill i gysylltu â chi. Po fwyaf y cewch eich enwi, mwyaf i gyd y bydd pobl yn dod o hyd i chi.
- Dewiswch eich ffrindiau ar Facebook a phwy hoffech chi eu dilyn ar Twitter. Cadwch mewn cof fod pobl yn gwybod pwy sy'n eu dilyn ac yn aml byddant yn eich dilyn chi yn gyfnewid. Dewch o hyd i bob ar Twitter sydd â chysylltiadau â'ch cymuned, eich sir neu'ch rhanbarth drwy chwilio gan ddefnyddio'r symbol 'hashtag' (#) i ragflaenu'ch term chwilio er enghraifft #Reynoldston, #Gŵyr, #Abertawe, #De-orllewin Cymru, #Cymru.
- Byddwch yn ddisgybledig ynghylch trefnu bod amser ar gael i ysgrifennu cynnwys newydd ac i ateb i'ch "ffrindiau" a "dilynwyr". Trefnwch amser rheolaidd bob wythnos i ddiweddarau'ch statws Facebook a thrwy gydol y dydd i wirio Twitter.
- Penderfynwch beth rydych chi'n mynd i siarad amdano a sut. Gallai hyn fod yn
 - Ddiweddariadau wythnosol am eich gweithgareddau eich hun fel cynghorydd – peidiwch ag anghofio'ch

lluniau! Mae hyn yn gweithio'n well ar Facebook gan y gallwch chi gynnwys mwy o fanylion. Cofiwch mai dim ond 140 o gymeriadau a gewch chi ar Twitter ac mae'n tueddu i fod yn fwy uniongyrchol ac amserol

- Diweddariadau rheolaidd am bolisiâu a chmau gan y cyngor sydd o ddiwedd i'ch cymuned
- Cysylltiadau ac aildrydarau am weithgareddau cenedlaethol perthnasol eraill
- Materion yr hoffech chi gael adborth arny'n nhw
- Rhybudd am ddigwyddiadau a chyfarfodydd cyhoeddus

Cofiwch mai cyfathrebu dwyffordd yw hanfod defnyddio cyfryngau cymdeithasol, mae'n dda i ddarparu gwybodaeth i'ch cymuned neu dynnu sylw at ddatganiadau i'r wasg, ond mae'n well fel dull o gael adborth defnyddiol. Fe gewch chi adborth a dylech chi ddisgwyl i rai pobl herio'ch syniadau neu gychwyn trafodaeth â chi ar-lein. Mae hyn yn rhan gynhenid o gyfryngau cymdeithasol.

4. Moesau ac arddull

- Cadwch eich cyfathrebu'n glir, yn gadarnhaol, yn gwrtais ac yn broffesiynol. Mae iaith blaen yn helpu. Mae llawer o bobl yn defnyddio talfyriadau ar Twitter – byddwch chi'n dysgu'r rhain ar hyd y ffordd!
- Osgowch fod yn eironig neu'n wawdlyd, gall hynny gael ei gamddechongli.
- Ar Facebook, bydd angen i chi fonitro ac, os oes angen, sensro'r cyfraniadau mae pobl eraill yn eu gwneud at eich safle; dilëwch nhw os nad ydynt yn cyd-fynd â'ch safonau gofynnol ymddygiad neu iaith. Bydd iaith ddifenwol a thramgwyddus yn cael ei phriodoli i'r cyhoeddwr yn ogystal ag i'r awdur gwreiddiol ac fe allai olygu atebolrwydd ariannol. Chi biau'r penderfyniad a ydych chi am ddileu postiadau sy'n anghytuno â'ch safbwynt gwleidyddol, ond os byddwch chi'ch eu tynnu mae'n bosibl y cewch chi'ch cyhuddo o sensro cyfraniadau ar seiliau gwleidyddol.
- Ar Twitter, gallwch chi flocio pobl sy'n dramgwyddus neu'n flinderus yn gyson. Ond cofiwch fod eu blocio ond yn eu hatal rhag ymwneud â chi'n uniongyrchol, bydd eu trydarau yn dal i fod yn gyhoeddus i bob un o'u dilynwyr nhw.
- Cadwch mewn cof y gallai sgorio pwyntiau gwleidyddol fod yn anniddorol i etholwyr a bod yn well ganddynt glywed gwybodaeth am beth rydych chi'n ei gyflawni.
- Os nad oes rhaid i chi ddweud dim...peidiwch â dweud dim. Er bod

temtasiwn i adael i'ch dilynwyr wybod pa mor brysur ydych chi, byddan nhw'n diflasu cyn hir ar ddiweddariadau cyson am eich diwrnod heb rywfaint o wybodaeth berthnasol neu ddiddorol.

5. Cefnogaeth oddi wrth y Cyngor

Fel arfer mae Cynghorwyr yn derbyn yr offer TGCh mae arnynt eu hangen i wneud eu swydd. Mae'r Panel Tâl Annibynnol yn disgwyl i hyn gynnwys offer, cefnogaeth a hyfforddiant TGCh.

Mae'n rhesymol hefyd disgwyl bod gennych chi fynediad i safleoedd cyfryngau cymdeithasol i'ch galluogi i gyflawni'ch rôl fel cynghorydd yn fwy effeithiol. Nid oes arnoch chi angen i'r cyngor sefydlu cyfrif personol cyfryngau cymdeithasol i chi ond dylech fanteisio ar unrhyw hyfforddiant neu arweiniad sy'n cael ei roi i'ch helpu i'w ddefnyddio'n briodol.

Mae gan y mwyafrif o gynghorau bolisi Cyfryngau Cymdeithasol. Bydd yn rhaid i chi barchu hwn ac unrhyw brotocolau Cyfryngau Cymdeithasol sydd wedi eu cytuno wrth ddefnyddio'ch cyfrif "cynghorydd".

Mae'n werth cofio mai'r cyngor sy'n gyfrifol am unrhyw wybodaeth a ddarperir ar ei wefan a'i fod yn dod o dan gyfrifoldebau cyfreithiol. **Chi** sy'n bersonol gyfrifol am y deunydd rydych yn ei ddarlledu drwy gyfrwng eich cyfrifon

cyfryngau cymdeithasol neu wefannau eich hun - ond mae mwy am hyn yn nes ymlaen.

Bydd cyngor ar gael i chi oddi wrth nifer o swyddogion y cyngor. Mae'n debyg y bydd cyngor defnyddiol gan y Swyddog Monitro, y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, y Tîm Cyfathrebu a'r Rheolwr TGCh.

6. Cyfryngau Cymdeithasol a Chyfarfodydd Cyngor

Yn ddiweddar, yn enwedig gyda dyfodiad gweddarlleu, bu cynnydd mewn diddordeb yn nefnydd Twitter mewn cyfarfodydd Cyngor. Bydd angen i chi gael eich arwain gan gyfansoddiad eich cyngor, wrth reswm. Ac eithrio'r hyn sydd yn eich cyfansoddiad neu'ch polisi cyfryngau cymdeithasol, nid oes unrhyw reswm cyfreithiol pam na ddylech chi ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol o gyfarfodydd. Fodd bynnag, mae angen defnyddio ychydig o synnwyr cyffredin.

- Mae trydar am gynnydd cyfarfod a derbyn sylwadau oddi wrth y gymuned yn gallu bod yn ddefnyddiol o safbwynt tryloywder ac ymgysylltu OND mae'n bosibl y bydd defnydd eithafol ar Twitter yn rhoi'r argraff i bobl nad ydych chi'n canolbwyntio ar y buses wrth law neu hyd yn oed yn dibynnu ar arweiniad o'r tu allan i'r cyfarfod. Am y rheswm hwnnw, yn fwy na thebyg mae'n synhwyrol peidio â defnyddio Twitter yn ystod trafodaeth gynllunio neu drwyddedu.

Efallai y bydd cadeiryddion Pwyllgor yn dymuno penderfynu sut i ddelio â hyn yn eu cyfarfodydd nhw a dylech chi barchu'r rheolau a bennir yn eich cyfansoddiad.

- Cofiwch, mae'n bosibl na fydd angen i chi drydar am fanylion cyfarfod – mae rhai cynghorau yn cyflwyno trefniadau newydd i weddarlleu cyfarfodydd ac mae'n bosibl bod ganddynt borthiannau Twitter "swyddogol" am sgysiau byw ar-lein i redeg ochr yn ochr â chyfarfodydd.
- Os yw'ch cyngor chi yn gweddarlleu'ch cyfarfodydd, dyma ffordd ddefnyddiol i'r cyhoedd weld beth sy'n digwydd o lygad y ffynnon a sicrhau bod unrhyw recordiadau fideo yn gywir. Gall ffilmio cyfarfodydd yn anffurfiol, p'un ai cynghorwyr neu'r cyhoedd sy'n gwneud hynny, beri anawsterau ac fe arfer trafodir hyn yn y Cyfansoddiad. Fe all dynnu sylw oddi wrth y trafodion ac os bydd fersiwn wedi ei olygu yn ymddangos ar You Tube fe allai greu argraff anghywir.
- Cofiwch na ddylech chi drydar neu gyfathrebu mewn unrhyw ffordd gynnwys busnes esempt neu gyfrinachol sy'n cael ei drafod gan awdurdodau lleol mewn sesiwn caeedig, er enghraifft wrth wneud penodiadau ffurfiol.

7. Y Gymraeg

Gallwch chi ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol yn iaith eich dewis; nid oes rhaid i chi gyfieithu'ch trydarau neu gyfrifon Facebook personol.

Fodd bynnag efallai y bydd ffrydiau cyfryngau cymdeithasol Cynghorau ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg ar wahân neu'n ddwyieithog. Mae Comisiynydd y Gymraeg yn teimlo nad oes unrhyw angen i ffrydiau cyfryngau cymdeithasol fod yn ddwyieithog gan y bydd y ddwy ffrwd yn cael eu cyrchu gan gymunedau gwahanol ac yn ddigon ar gyfer pob un.¹

Gwnewch yn siŵr eich bod yn ymwybodol o reolau'ch Cyngor am ddefnydd y Gymraeg a bennir yn eich Cynllun Iaith Gymraeg.

8. Rheolau euraid

Meddylwch cyn trydar neu bostio ar Facebook. Peidiwch â dweud dim, postio safbwynt na barn na fyddech chi'n fodlon:

- Ei drafod wyneb i wyneb gyda'r sawl rydych chi'n siarad amdano/amdani.
- Ei ysgrifennu ar hysbyslen a'i gario i lawr eich stryd fawr a'i drafod a'i amddiffyn gydag unrhyw un sy'n ei weld.
- Iddo gael ei gofnodi mewn cyfarfod cyhoeddus – cofiwch, yn y bôn mae Twitter neu Facebook yn cofnodi popeth yn gyhoeddus i chi wrth i chi fynd yn eich blaen!

¹ <http://www.participationcymru.org.uk/home/all-wales-public-service-organisations-internet-and-social-media-survey?diablo.lang=cym>

Cofiwch ar ôl i chi ddweud rhywbeth y gallai gael ei weld gan filiynau o bobl - ffrindiau, cefnogwyr, gwrthwynebwyr gwleidyddol a'r wasg ac y gallai gael ei aildrydar o amgylch y byd mewn munudau.

Cadwch eich negeseuon yn broffesiynol, yn gwrtais ac yn bositif.

Cofiwch geisio cadw trydarau a negeseuon testun ar wahân – mae llawer o bobl yn trydar sylwadau y byddent wedi ei hanfon mewn neges destun i rywun yn breifat o'r blaen; gallai hyn fod am gwrdd yn nes ymlaen (ydych chi eisiau i'ch holl ddilynwyr wybod am eich cynlluniau a thorri ar draws eich cinio!?) drwodd i jôcs personol a allai gael eu camddehongli.

Peidiwch â dilyn unigolyn oni bai eich bod yn ei adnabod neu mae gennych chi reswm da dros wneud. Byddai rhai pobl, fel etholwyr neu weithwyr y cyngor, efallai'n teimlo'n anghysurus petai eu cynghorydd lleol yn dilyn pob gair maen nhw'n ei ddweud.

Os gwnewch chi gamgymeriad, cyfaddefwch hynny. Mae camgymeriadau'n digwydd felly peidiwch â cheisio ei guddio achos bydd cofnod o beth rydych chi wedi ei ddweud bob tro.

Peidiwch ag ymuno â dadleuon anefnyddiol ar-lein; cofiwch y bydd eich holl ddilynwyr neu ffrindiau yn dilyn hyn ar-lein. Anwybyddwch bobl neu eu blocio

nhw os ydyn nhw'n gwneud sylwadau blinderus yn gyson.

Peidiwch â thrydar neu bostio ar Facebook pan fyddwch chi "wedi blino". Y peth synhwyrol mae'n debyg yw troi eich ffôn i ffwrdd ar unrhyw adeg pan gredwch fod eich barn o bosibl yn ddiffygiol.

Cadwch mewn cof ei bod yn bosibl i'ch dilynwyr a'ch ffrindiau gael eu gweld, os byddwch chi'n dilyn neu'n "ffrindiau" ar Facebook gyda gweithwyr y cyngor, contractwyr sydd wedi eu caffael i ddarparu gwasanaethau i'r cyngor, cwmni neu aelod o'r cyhoedd sy'n gwneud cais cynllunio neu garfannau pwyso. Fe *allai* hyn gael ei ystyried fel cysylltiad personol agos gyda nhw ac felly'n fuddiant personol.

Yn yr un modd â'ch taflenni neu'ch newyddlenni eich hun, gofynnwch am ganiatâd bob tro cyn tynnu llun rydych chi'n bwriadu ei ddefnyddio. PEIDIWCH BYTH â thynnu lluniau o blant heb ganiatâd penodol eu rhiant ar sail dealltwriaeth o beth rydych chi'n bwriadu defnyddio'r llun amdano. Bydd gan eich cyngor bolisi ar dynnu lluniau o blant, cymerwch gyngor ar hyn cyn tynnu neu ddefnyddio lluniau.

Peidiwch â gadael i neb arall gael mynediad i'ch cyfrifon cyfryngau cymdeithasol. Amddiffynnwch eich cyfrineiriau yn enwedig os byddwch chi'n defnyddio cyfrifiadur cyhoeddus.

Yn debyg i e-bost, gallwch chi dderbyn sbam mewn cyfryngau cymdeithasol! Byddwch yn wylidwrus am negeseuon uniongyrchol drwy gyfrwng Twitter, hyd yn oed oddi wrth bobl rydych chi'n eu hadnabod, sy'n dwyn negeseuon fel 'Helo, ydych chi wedi gweld y ffoto yma ohonoch chi ar Twitter?' Dilëwch y rhain cyn eu hagog, gan y gallai'r sbam gael ei anfon wedyn at yr holl bobl rydych chi'n ei dilyn...

9. Maglau Posibl a Sut i'w Hosgoi

Amser ac Ymroddiad

Mae'n gallu cymryd amser i gynnal eich cyfrifon cyfryngau cymdeithasol. Mae llawer o bobl yn mynd ati'n frwdfrydig ac yna'n gadael i'w cyfrifon sefyll heb eu defnyddio. Mae hyn yn beryglus gan y gallai ffrindiau a dilynwyr gredu nad ydych chi'n weithgar neu, yn waeth, nad ydych chi'n ymateb.

I osgoi hyn:

- Sefydlwch gyfrifon y gallwch chi eu rheoli yn unig, dewiswch naill ai Twitter neu Facebook os oes angen. Mae'n bosibl sefydlu cysylltiadau rhwng y ddau a fydd yn eich arbed rhag dyblygu gwybodaeth.
- Rhowch amser o'r neilltu'n rheolaidd i'w diweddarau a dewch yn gyfarwydd â bachu'r cyfle i gyfathrebu wrth fynd a dod.

Y Gyfraith

Mae cynghorwyr sy'n newydd i gyfryngau cymdeithasol yn tueddu i boeni am y goblygiadau cyfreithiol. Mae'n ystyriaeth bwysig, ac mae rhai cynghorwyr a gwleidyddion eraill wedi torri'r gyfraith, ond drwy ddefnydd gofalus a dilyn rhai rheolau sylfaenol byddwch chi'n iawn!

Mae'r arddull gyfathrebu sy'n cael ei defnyddio yn amgylchedd cyfryngau cymdeithasol yn tueddu i fod yn gyflym ac yn anffurfiol. Gall negeseuon ymddangos yn fympwyol ac yn fyrhoedlog.

Pryd bynnag y cyhoeddwch chi rywbeth ar gyfryngau cymdeithasol, mae'n dod yn gyhoeddiad, mewn gwirionedd rydych chi wedi gwneud darllediad. Gan ei fod bellach yn y parth cyhoeddus, mae'n dod o dan y **Cod Ymddygiad** ac amrywiol **Gyfreithiau**.

Y Cod Ymddygiad

Os byddwch chi'n ymddwyn ar Twitter neu Facebook fel y byddech chi ar y stryd neu yn eich taflenni, yna byddwch chi'n berffaith iawn.

Cofiwch, yn ôl y canllawiau oddi wrth yr Ombudsmon, fod y Cod Ymddygiad yn gymwys i chi pryd bynnag rydych chi'n "Cyflawni busnes eich awdurdod, yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn eich rhinwedd swyddogol fel aelod neu gynrychiolydd eich awdurdod". Mae'r Cod yn gymwys hefyd os byddwch chi'n "ymddwyn mewn dull y gellid ei ystyried

yn rhesymol fel dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod"². Os gallwch chi gael eich adnabod fel cynghorydd pan fyddwch chi'n defnyddio cyfryngau cymdeithasol, naill ai drwy enw'ch cyfrif neu sut rydych yn disgrifio'ch hun neu drwy'r hyn rydych chi'n rhoi sylwadau arno a'r sylwadau eu hunain, mae gofynion y Cod Ymddygiad yn gymwys. Hefyd os dwedwch rywbeth y gellid ei ystyried fel dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod, mae'r Cod yn gymwys hyd yn oed na nad ydych yn ôl pob golwg yn gweithredu yn eich rhinwedd swyddogol neu'n adnabod eich hun fel aelod. Cofiwch fod canllawiau'r Ombudsmon yn dweud "Gallai beirniadu'ch awdurdod yn annheg neu'n anghywir mewn arena gyhoeddus gael ei ystyried fel dwyn anfri ar eich awdurdod".

Yn yr un modd â'r gofynion arnoch o ran ymddygiad mewn cyfarfodydd cyngor neu yn eich cymunedau, dylech:

- **Ddangos parch tuag at eraill** – peidiwch â defnyddio cyfryngau cymdeithasol i fod yn anfoesgar neu'n amharchus
- **Peidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol am bobl neu'r cyngor**
- **Peidio â bwlio neu ddychrynu eraill** - gallai sylwadau negyddol cyson am unigolion neu tuag atynt gael ei ddehongli fel bwlio neu ddychrynu

² <http://www.ombudsman-wales.org.uk/cy-GB/publications/Guidance-policies.aspx>

- **Peidio â cheisio sicrhau budd i'ch hunan neu anfantais i bobl eraill**
- **Parchu cyfreithiau cydraddoldeb** – peidiwch â chyhoeddi dim a allai gael ei ystyried fel gwahaniaethu ar sail hil, rhyw, oedran, yn homoffobig neu'n wrth-fydd. Hyd yn oed fel jôc neu "â'ch tafod yn eich boch".

Rhagosodiad

Fel cynghorydd, rydych yn ymwybodol pan fyddwch chi'n gweithredu mewn modd lled-farnwrol, er enghraifft ar bwyllgor cynllunio neu drwyddedu, na ddylech chi benderfynu ar fater sydd i'w benderfynu'n ffurfiol cyn i chi glywed yr holl wybodaeth berthnasol. Gallwch chi ragdueddu tuag at safbwynt penodol ond heb fynd mor bell â rhagosod eich safbwynt. Mae'n bwysig cofio felly y gallai unrhyw beth rydych chi wedi ei ddweud am faterion penodol ar gyfryngau cymdeithasol gael ei ddefnyddio'n dystiolaeth eich bod wedi penderfynu ymlaen llaw cyn clywed yr holl wybodaeth berthnasol.

Tramgwyddau Troseddol

Peidiwch â brawychu! Mae'r rhain fel rheol yn gymwys i chi yn barod o ran eich ymddygiad fel cynghorydd, ond mae'n werth eu hystyried fel maen nhw'n berthnasol i gyfryngau cymdeithasol:

Aflonyddu – Mae'n dramgwydd troseddol parhau i gynnal ymgyrch yn erbyn rhywun lle mae hyn yn

debygol o beri gofid, aflonyddwch, niwsans neu drallod.

Diogelu Data – Mae'n anghyfreithlon cyhoeddi data personol am unigolion oni bai eu bod wedi rhoi eu caniatâd i chi. Gallai hyn fod yn gymwys i'ch etholwyr neu ddefnyddwyr gwasanaeth. Fel cynghorydd rydych yn rheolwr data yn eich hawl eich hun ac felly'n bersonol gyfrifol am yr hyn rydych chi'n ei gyhoeddi.

Annog - Tramgwydd troseddol yw annog unrhyw weithred droseddol.

Gwahaniaethu a throeddau gwaethygedig Hiliol (neu unrhyw Nodwedd warchoddedig arall) -

Tramgwydd troseddol yw gwneud sylwadau gwahaniaethol am unrhyw un ar sail "Nodwedd Warchoddedig" fel y'u diffinnir yn y Ddeddf Cydraddoldeb (fel ei hil, crefydd, cyfeiriadedd rhywiol ac ati).

Cyfathrebiadau Maleisus ac Anllad

– Tramgwydd troseddol yw anfon cyfathrebiadau maleisus neu anllad.

Y Gyfraith Sifil

Dyma lle mae pethau'n mynd yn fwy peryglus i unrhyw un sy'n defnyddio Twitter neu Facebook, p'un a ydyn nhw'n gynghorwyr, yn aelodau o'r cyhoedd neu'n enwogion...

Difenwi - Mae yn erbyn y gyfraith i wneud datganiad ffug am rywun sy'n niweidio ei enw da personol neu broffesiynol. Yn hollbwysig - hyd yn oed os byddwch chi ond yn aildrydar neu'n trosglwyddo gwybodaeth a gafodd ei phostio'n wreiddiol gan rywun arall, gallwch chi gael eich dal yr un mor gyfrifol â'r sylwebydd gwreiddiol. Gall hyn fod yn wir am gyhoeddi delweddau hefyd. Os cewch eich dyfarnu'n atebol i rywun arall, gallech chi gael eich gorchymyn i dalu symiau mawr o arian fel iawndal.

"High Court: Sally Bercow's Lord McAlpine tweet was libel"

<http://www.bbc.co.uk/news/world-22652083>

Hawlfraint - Mae perchnogaeth gyfreithiol cynnwys dogfennau, ffotograffau, fideos a cherddoriaeth yn nwylo'r person

a'u creodd. Gallech chi fod yn torri hawlfraint os byddwch chi'n atgynhyrchu deunydd o'r fath heb ganiatâd y perchennog. Gofynnwch am ganiatâd ysgrifenedig bob tro cyn defnyddio deunydd rhywun arall.

Sylwadau gwleidyddol ac ymgyrchu dros etholiad -

Cofiwch er ei bod yn dderbyniol gwneud pwyntiau gwleidyddol neu ganfasio pleidleisiau drwy'ch cyfrifon cyfryngau cymdeithasol eich hun ni fydd hyn yn cael ei ganiatáu os ydych chi'n gwneud hyn drwy gyfrwng offer cyfrifiadur a ddarperir gan y cyngor, yn bendant felly wrth nesáu at etholiadau. Mae gan y Comisiwn Etholiadol fwy o wybodaeth am yr elw ar wariant y mae angen i ymgeiswyr ei ddarparu ar ddeunyddiau hysbysebu neu ymgyrchu.

10. Gwybodaeth bellach, safleoedd diddorol a Ffynonellau Cymorth

Cadwch mewn cof fod gwybodaeth, safleoedd a therminoleg yn newid yn gyflym. Mae Facebook eisoes yn adrodd gostyngiad yn nifer ei ddefnyddwyr. Ond bydd y plattform cyfryngau cymdeithasol mawr nesaf ar ei ffordd cyn pen dim. Dyma rai enghreifftiau cyfredol o wybodaeth a safleoedd defnyddiol ond cadwch mewn cof y gallant fynd yn hen yn gyflym iawn.

Cofrestrwch ar Twitter yma
<https://twitter.com/>

Cofrestrwch ar Facebook yma
<https://en-gb.facebook.com/>

Tweety Hall. Plattform sy'n casglu ynghyd yr holl Gynghorwyr sydd â chyfrifon Twitter yn y Deyrnas Unedig er mwyn i'w postiau gael eu darllen mewn un man a gall y cyhoedd ddod o hyd i'w cynghorydd lleol nhw yn rhwydd. I ymuno â nhw mae ond angen anfon Trydar atyn nhw.
<http://tweetyhall.co.uk/>

Cynghorwyr yr 21ain ganrif
<http://socialmedia.21st.cc/>
Arweiniad defnyddiol i aelodau am ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol.

<http://kindofdigital.com/>

asiantaeth arloesi ar-lein sy'n helpu cyrff i ymgysylltu ar-lein â dinasyddion, cymunedau a rhanddeiliaid. Mae ganddi enghreifftiau defnyddiol o ganllawiau ar gyfryngau cymdeithasol.

Mae **Porth Gwybodaeth Cymdeithas Llywodraeth Leol** yn enghraifft o gymuned ymarfer. Sefydlwyd hwn yn benodol ar gyfer pobl sy'n gweithio ym maes llywodraeth leol ac mae ganddo fforymau ar-lein, llyfrgelloedd llawn deunyddiau a manylion digwyddiadau.
<https://knowledgehub.local.gov.uk>

Cyfryngau cymdeithasol a Chymuned Cydweithredu ar-lein. Ymunwch â chymuned hon y Porth Gwybodaeth i siarad â chynghorwyr a swyddogion eraill sy'n gweithio gyda chyfryngau cymdeithasol.

11. Geirfa

Blog

Term sydd wedi dod o Weblog h.y. dyddlyfr neu ddyddiadur ar y rhyngrwyd

Blogosffer

Yr holl flogiau ar y rhyngrwyd

Cymuned Ymarfer

Grŵp o bobl sy'n aelodau o 'glwb' ar-lein am fod ganddyn nhw rôl neu ddiddordeb mewn maes gwaith

Neges Uniongyrchol

Neges sy'n cael ei hanfon drwy Twitter at rywun sy'n eich dilyn chi neu rydych chi'n eu dilyn nhw

Facebook

Enghraifft o Rwydweithio cymdeithasol

Flickr

Safle rhannu ffotograffau

Dilynwr

Rhywun sydd wedi dewis eich dilyn chi ar Twitter

Ffrind

Rhywun rydych chi wedi caniatáu mynediad iddynt i'ch tudalen Facebook. Nid o reidrwydd yn ffrind go iawn

Fforwm

Man trafod rhithwir

#Hashtag

Mae hashtag neu # yn ffordd o ddynodi gair allweddol a all gael ei ddefnyddio'n derm chwilio ar Twitter

Instagram

Platfform ar gyfer rhannu ffotograffau a fideos

Instant Messaging

Sgwrs ag un person arall drwy er enghraifft Microsoft Live Messenger neu Yahoo Messenger. Sgwrs sydd, os nodwch eich bod ar gael i sgwrsio, yn fwy uniongyrchol nag e-bost ac yn haws ei deipio na neges destun

Meicroblog

Blog byr e.e. Twitter sy'n defnyddio uchafswm o 140 o gymeriadau

Pinterest

Pinfwrdd rhithwir ar gyfer creu a rhannu delweddau

RebelMouse

Gwasanaeth rhad ac am ddim sy'n cysylltu â'ch cyfrifon mewn gwasanaethau fel Facebook, Twitter ac Instagram. Mae'n integreiddio'ch holl drydarau cyfryngau cymdeithasol, postiadau a blogiau'n awtomatig mewn un dudalen, gan hybu'ch presenoldeb cyfryngau cymdeithasol heb fod rhaid i chi wneud dim ychwanegol gan ei fod yn 'rhedeg yn y cefndir'. Bydd yn eich arbed chi rhag gorfod trydar eich blogiau ac ati i fod yn amlycach mewn peiriannau chwilio.

Aildrydar

Anfon ymlaen trydar rydych wedi ei dderbyn ar Twitter

Porthiannau RSS neu borthiannau

Really Simple Syndication

Negeseuon o wefannau sy'n dweud wrthy ch chi bod gwybodaeth newydd ar gael fel nad oes rhaid i chi wirio'r wefan yn gyson am ddiweddariadau

Meincnodi Cymdeithasol

Dull o arbed a rhannu pob un o'ch hoff safleoedd ar y we, er enghraifft *Delicious*

Rhwydweithio cymdeithasol

Facebook ac yn y blaen

Snapchat

Cmhwysiad negeseuon llun ar gyfer ffotograffau, fideos, darluniadau a thestun

Sbam post sothach electronig

Trendio

Pobl neu sgysiau sy'n boblogaidd ar hyn o bryd, fel *yn trendio ar Twitter ar y funud...*

Trol

Rhywun sy'n amharu ar gymunedau neu drafodaethau ar-lein drwy bostio pethau annefnyddiol neu amherthnasol

Trydar

Neges sy'n cael ei hanfon ar Twitter

Tweety Hall

Man ymgynnull rhithwir ar gyfer cynghorwyr sydd â chyfrifon Twitter

Twitter

Enghraifft o feicroblogio

Vimeo

Platfform i rannu fideo a lluniau

Wikis

Erfyn sy'n caniatáu i unrhyw un ychwanegu at gynnwys gwefan neu ei olygu

Wikipedia

Gwyddoniadur ar-lein sy'n gweithio gan ddefnyddio'r dull hwn ac felly nad yw bob amser yn fanwl gywir

YouTube

Platfform ar gyfer rhannu fideos a ffotograffau

Adran Gwaith
a Phensiynau

Strategol a Gwelle
7/2/14

Ministerial
Correspondence
Caxton House
Tothill Street
LONDON
SW1H 9DA

[www.dwp.gov.uk/
cymraeg](http://www.dwp.gov.uk/cymraeg)

ministers@dwp.gsi.gov.uk

Ein Cyf: TO/14/01427

Mr Eirian Roberts
Cyngor Gwynedd
Stryd y Jêl
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

22 Ionawr 2014

Annwyl Mr Roberts

Diolch i chi am eich gohebiaeth ddiweddar ynghylch diwygiadau i Fudd-dal Tai. Mae Gweinidogion y Llywodraeth yn derbyn nifer helaeth o ohebiaeth ac nid ydynt yn gallu ateb yn bersonol ar bob achlysur. Gofynnwyd i mi ymateb.

Mae staff yr awdurdod lleol yn gyfrifol am asesu'r help gyda rhent, a gallant egluro effaith y newidiadau. Gallant wneud Taliadau Tai Dewisol mewn rhai amgylchiadau i bobl y mae eu budd-dal yn brin o'u rhent. Mae taliad yn ôl disgrisiwn yr awdurdod lleol.

Mae Gweinidogion o'r farn ei fod yn iawn i newid y trefniadau blaenorol, lle y gallai pobl sy'n byw yn y sector rhentu cymdeithasol cael eu rhent eu talu yn llawn gan Fudd-dal Tai p'un a ydynt yn tan-feddiannu eu cartrefi neu beidio. Ystyriwyd hyn bellach yn anghynaladwy a chaiff Budd-dal Tai ar gyfer tenantiaid o oedran gweithio yn y sector rhentu cymdeithasol ei gyfyngu. Mae'r cyfyngiadau hyn yn berthnasol i bobl sy'n byw mewn eiddo sy'n rhy fawr ar gyfer eu hanghenion.

Heb ddiwygio disymwth, byddai'r bil Budd-dal Tai wedi rhagori ar £25 biliwn erbyn 2015. Teimlai'r Gweinidogion ei bod yn hanfodol gweithredu'n gyflym i ddod â'r sefyllfa o dan reolaeth. Fodd bynnag, yn ogystal â helpu i gyfyngu ar wariant Budd-dal Tai, dylai'r newid hwn annog symudedd o fewn y sector rhentu cymdeithasol, gan wneud gwell defnydd o'r tai cymdeithasol sydd ar gael.

Mae Gweinidogion o'r farn bod angen i ni wneud popeth sy'n bosibl i wella'r ffordd rydym yn defnyddio'r stoc dai cymdeithasol. Mae anghydweddu eang rhwng maint teuluoedd a maint y cartref. Mae budd-daliadau wedi bod yn rhoi cymhorthdal at bron i filiwn o ystafelloedd gwely ychwanegol ar gyfer pobl sy'n tan-feddiannu eu llety, ar adeg pan mae dros chwarter miliwn o gartrefi yn byw mewn amodau gorllawn yn y sector rhentu cymdeithasol. Mae gan Weinidogion strategaeth gynhwysfawr ar waith i gynyddu nifer y cartrefi newydd i'w rhentu. Mae'r Llywodraeth yn buddsoddi mwy o arian yn hyn. Bydd y strategaeth yn helpu cyflwyno hyd at 170,000 o gartrefi fforddiadwy erbyn 2015 i'w rhentu a pherchnogaeth fforddiadwy.

Wrth weithio allan maint yr eiddo at ddibenion Budd-dal Tai, mae'r meini prawf yn ystyried y nifer o bobl sy'n byw yn yr adeilad fel eu cartref, eu hoedran a chyfansoddiad yr aelwyd. Bydd newidiadau yn sefyllfa'r cartref yn dod i'r rym ar unwaith ac eithrio pan fydd perthynas sy'n byw yn y cartref yn marw. Yn yr achosion hyn, mae deddfwriaeth yn caniatáu cyfnod o 12 mis lle caiff y rhent fodloni yn llawn neu'n parhau i gael ei fodloni ar y lefel flaenorol.

Mae diwygio'r rheoliadau wedi egluro'r rheolau meini prawf maint ar gyfer dau grŵp penodol. Yn gyntaf, bydd pobl sy'n cael eu cymeradwyo'n gofalwyr maeth yn cael ystafell ychwanegol, lle bydd yr amodau yn cael eu bodloni. Yn ail, ni fydd y rheolau meini prawf maint yn gymwys ar gyfer ystafell a feddiannwyd fel arfer gan aelod o'r Lluoedd Arfog ar yr amod eu bod yn bwriadu dychwelyd adref. Mae Gweinidogion wedi cytuno ar drefniadau gwell drwy'r rheoliadau hyn sy'n rhoi'r amddiffyniadau hyn tu hwnt i amheuaeth. O ran pobl ag anableddau, mae'r penderfyniad a yw anabledd yn ei gwneud yn ofynnol i denant gael ystafell wely ychwanegol yn fater i'r awdurdod lleol ei benderfynu, gyda chymorth canllawiau a gyhoeddwyd gan yr Adran hon.

Mae Gweinidogion yn ymwybodol o'r effaith y gall y newidiadau eu cael ar rai grwpiau eraill. Maent eisoes wedi cyhoeddi £25 miliwn ychwanegol ar gyfer y gyllideb Taliadau Tai Dewisol o 2013/14, ond ar 30 Gorffennaf 2013 gwnaethant gyhoeddi cyllid pellach i helpu'r rhai yr effeithir arnynt gan y newidiadau Budd-dal Tai. Heblaw hynny, yn ei Ddatganiad yr Hydref ar 5 Rhagfyr 2013 cadarnhaodd y Canghellor £40 miliwn o wariant Taliadau Tai Dewisol ychwanegol yn 2014/15 a 2015/16. Mae canllawiau i awdurdodau lleol wedi pwysleisio bod Taliadau Tai Dewisol yn parhau i fod ar gael ar gyfer grwpiau blaenoriaeth, o bosibl gan gynnwys y bobl hynny y mae eu cartrefi wedi cael addasiadau anabledd sylweddol.

Mae'r symiau ychwanegol hyn yn dod ar ben y £190 miliwn a neilltuwyd eisoes dros gyfnod yr Adolygiad o Wariant i helpu awdurdodau lleol gweithredu'r diwygiadau Budd-dal Tai, a oedd yn cynnwys £130 miliwn ychwanegol ar gyfer Taliadau Tai Dewisol. Mae swyddogion penderfyniadau lleol mewn gwell sefyllfa i wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch blaenoriaethau ac anghenion cymharol a thargedu adnoddau cyfyngedig yn fwy effeithiol.

Mae Gweinidogion wedi gwneud ymrwymiad i fonitro'r diwygiad hwn yn ofalus, ac mae'r cyllid ychwanegol yn ffurfio rhan o hynny. Mae'r mesurau yn cael eu monitro a'u gwerthuso dros gyfnod o ddwy flynedd. Bydd y canfyddiadau cychwynnol ar gael cyn diwedd 2014 a bydd yr adroddiad terfynol ar gael yn hwyr yn 2015. Bydd y gwerthusiad yn cynnwys ymchwil sylfaenol annibynnol ar raddfa-fach gydag ystod o awdurdodau lleol, landlordiaid cymdeithasol a mudiadau gwirfoddol. Fel rhan o'r ymchwil, bydd swyddogion yn edrych ar faterion cyflenwi, ffactorau gwledig a phobl sy'n methu â rhannu ystafelloedd. Lle y bo'n bosibl, bydd hefyd yn ystyried amgylchiadau ariannol pobl, rhwydweithiau cymdeithasol a bywyd teuluol.

Fel rhan o'u rôl wrth asesu Budd-dal Tai, bydd staff yr awdurdod lleol yn gallu cynghori ar y symiau y gellir eu talu mewn achosion unigol.

Yr eiddoch yn gywir

Tim Gohebiaeth Gweinidogol